

АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ

м. Київ, Кільцева дорога, 3а

ISBN 978-966-614-089-3

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

*Збірник матеріалів
конференції молодих науковців*

Київ
26 травня 2018 р.

АКАДЕМІЯ ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН І ТУРИЗМУ

03680, м. Київ, Кільцева дорога, 3 а

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

***Збірник матеріалів
конференції молодих науковців***

Київ

26 травня 2018 р.

УДК 316.43+338.26+34+378

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Тетяна Семигіна

проректор з наукової роботи АПСВТ, доктор політичних наук (*голова редакційної колегії*)

Олена Карагодіна

завідувачка кафедри соціальної роботи та практичної психології АПСВТ, доктор медичних наук

Юрій Оніщик

завідувач кафедри конституційного, адміністративного та господарського права АПСВТ, доктор юридичних наук

Ігор Чорнодід

завідувач кафедри економіки підприємства та менеджменту АПСВТ, доктор економічних наук

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст.*

Забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій: Збірник матеріалів конференції молодих науковців (м. Київ, 26 травня 2018 р.) [Голова ред. колегії: Т. Семигіна]. Київ: АПСВТ, 2018. 88 с.

ISBN 978-966-614-089-3

У збірнику подано матеріали конференції молодих науковців «Забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій», яка відбулась в Академії праці, соціальних відносин у туризму. Студенти, аспіранти, молоді дослідники представляли власне бачення щодо шляхів побудови демократичної держави, правових, економічних та соціальних аспектів забезпечення сталого розвитку, ролі соціальної роботи у забезпеченні позитивних суспільних змін.

Для науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться питаннями суспільного розвитку.

ЗМІСТ

Семигіна Тетяна	
НАУКОВА ДУМКА МОЛОДІ	6
Березенко Ірина	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ СЬОГОДЕННЯ	7
Безсмертна Олена	
ТУРОПЕРЕЙТИНГ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА В РОЗРІЗІ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	9
Білоус Ольга	
ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ АСОЦІАЦІЙ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	11
Бойко Оксана	
ОСОБЛИВОСТІ ДОКТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: ОРІЄНТАЦІЯ НА РИНОК ПРАЦІ ...	13
Бурмака Любов	
РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	15
Голубєв Олександр	
РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	17
Горпинич Григорій	
ІНФОРМАЦІЙНА ПОТРЕБА ЯК ОСНОВНА ПОТРЕБА ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	19
Данченко Роман	
СТАДІЇ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	21
Єрошенко Катерина	
ДОСЛІДЖЕННЯ В ДІЇ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ГРОМАДІ	23
Завидняк Ірина	
ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БЛАГОДІЙНОГО СЕКТОРУ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ПОБУДОВИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ	25
Кавтиш Оксана	
РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У СТИМУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	27
Каплін Сергій	
РОЛЬ ПРОФСПІЛОК У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	29
Корнєєв Антон	
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	31
Лев Роман	
ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ОКРЕМИМИ ПРАЦІВНИКАМИ (ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ) ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА	33

Липова Поліна	
КОРПОРАТИВНЕ НАСТАВНИЦТВО ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ	35
Лукаш Іван	
РЕЛІГІЯ ЯК ПРОЯВ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА	37
Магомедова Яна	
ПРИЙОМНА СІМ'Я – ФОРМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ	39
Мошнінова Олександра	
СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ДЕІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ: МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	41
Мурадханян Марія	
СОЦІАЛЬНЕ КІНО ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРУПОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ	43
Овдієнко Оксана	
НАДАННЯ НЕАВІАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ АЕРОПОРТУ	45
Оляницька Юлія	
ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПЕРЕЖИВАННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ У ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ	47
Онїщик Анастасія	
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	49
Перестюк Олександр	
ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В УКРАЇНІ	51
Пикало Ірина	
НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ	53
Півторак Анна	
ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	54
Лариса Полівко	
СУПЕРВІЗІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА	56
Потапенко Сергій	
ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ РОЗРОБКИ, ПРИЙНЯТТЯ, ПІДПИСАННЯ ТА НАБРАННЯ ЧИННОСТІ АКТИВ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	57
Равлюк Галина	
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	60
Родік Тетяна	
ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДЕНДРОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ	63
Санченко Богдана	
МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В САНАТОРНО-КУРОРТНІЙ СФЕРІ	65

Свистак Поліна	
СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ – ЗАПОРУКА ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	66
Сосідко Тетяна	
ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ СТИМУЛІВ ЗАДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЛІКУВАННЯ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	67
Сурело Родіон	
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ	68
Тароянц Анастасія	
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПОСЛУГ У СФЕРІ ВІЛ	70
Федченко Наталія	
ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СЕЛА	72
Чистякова Анастасія	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ З СИНДРОМОМ ДАУНА	74
Шихненко Анастасія	
ЯКІСТЬ ТРУДОВОГО ЖИТТЯ ЯК КРИТЕРІЙ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ТРУДОВИХ ВІДНОСИН	76
Шімон Василь	
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИДІЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО ПРИМУСУ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ	78
Штокман Артем	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ	80
Якнюнас Єлизавета	
ДЕСТРУКТИВНА ПОВЕДІНКА ДИТИНИ З АУТИЗМОМ ЯК ЧИННИК БАТЬКІВСЬКОГО СТРЕСУ	82
Ярмоленко Юлія	
ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	84
Ярошенко Алла	
ШКІДЛИВІ ВЕРСІЇ МУЖНОСТІ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК: ВІДМОВА ЯК УМОВА?	86

НАУКОВА ДУМКА МОЛОДІ

Тетяна Семигіна, проректор з наукової роботи АПСВТ

Ідеї сталого, збалансованого розвитку – попри дискусії щодо адекватності цього словосполучення – набирають дедалі більшого поширення.

У 2012 році на черговій конференції в Ріо-де-Жанейро ухвалено документ «Майбутнє, якого ми прагнемо». Саме на його основі робоча група ООН підготувала звіт «Дорога до гідності до 2030 року: припинення бідності, трансформація життя і захист планети», оприлюднений у грудні 2014 р. [*The Road to Dignity by 2030: UN Secretary General Report Synthesis Report / United Nations*. URL: http://www.un.org/disabilities/documents/reports/SG_Synthesis_Report_Road_to_Dignity_by_2030.pdf (accessed at 29.04.2018)]. 2015 р. після широкого обговорення документів, що були у вільному доступі на сайті ООН, ухвалено Глобальні цілі сталого розвитку [*Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable Development / United Nations*. – URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> (accessed at 29.04.2018)]. Документ ООН використовує такі поняття, як демократична держава, людська гідність, повага до різноманітності, рівність і недискримінація, розширення можливостей, впевненість, самодопомога і реалізація повного потенціалу людини тощо.

Досягнення цілей сталого розвитку, вимірювання досягнень чи провалів суспільства у їх реалізації потребують наукового обґрунтування.

Саме тому Академія праці, соціальних відносин і туризму у 2017 році провела міжнародну науково-практичну конференцію «Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри» [*Цілі сталого розвитку: глобальні та національні виміри. Матеріали міжнар.наук.-практ. конф (5-6 квітня 2017 р.) / За заг.ред. Семигіної Т.В.. Київ: АПСВТ, 2017. 322 с.*], а у 2018 р. виступила з ініціативою проведення конференції молодих науковців, тематика якої також пов'язана з різновимірними аспектами сталого розвитку.

Зважаючи на наявні в АПСВТ спеціальності підготовки докторів філософії та аспірантів напрями роботи конференції молодих науковців пов'язані з цими спеціальностями:

- правові аспекти забезпечення сталого розвитку та побудови демократичної держави;
- економічна складова забезпечення сталого розвитку
- роль соціальної роботи у забезпеченні сталого розвитку. Соціальна складова суспільного поступу.

Тези для участі в конференції подали представники семи вищих навчальних закладів України – як студенти, здобувачі наукових ступенів, так і викладачі.

Конференція – це майданчик для спілкування зацікавленої у розвитку науки молоді, який надає змогу поділитися думками. Академія праці, соціальних відносин і туризму сподівається на продовження і результативність таких наукових дискусій.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ СЬОГОДЕННЯ

Ірина Березенко, аспірантка АПСВТ

Науковий керівник: Людмила Раєцька

Україна, яка за визначенням її Основного Закону є правовою державою, спрямувала розвиток політики на стандарти міжнародного законодавства з урахуванням гендерної складової, включивши цей напрям у норми національного законодавства, державні програми, стратегії з реалізації гендерної рівності, запозичуючи міжнародні стандарти. Правова держава забезпечує правову рівність між соціальними статтями, що означає надання їм рівних прав. Та, очевидно, рівність, про яку говорить законодавство, далека від реалій сьогодення, в якій перебувають мільйони громадян.

Попри наявну нормативно-правову базу гендерна рівність в Україні залишається далекою ціллю. Її актуальність дедалі зростає, а вирішення потребує значного наукового потенціалу та комплексного впровадження нових гендерних підходів у різноманітних сферах життя. Проголошуючи високі ідеали демократії, верховенства права і громадянського суспільства, Україна взяла на себе зобов'язання відносно рівноправності громадян, у першу чергу за статевою ознакою, і визнала необхідність проведення гендерних змін, інтеграції гендерної перспективи у всі напрями розвитку сучасного українського суспільства на принципах справедливості, толерантності, свободи, рівності тощо [Бреус С. М. *Міжнародно-правові стандарти і зарубіжний досвід у сфері гендерної ідентичності* // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 3. С. 83-87].

Гендерне насильство щодо жінок і особливо гендерне насильство в сім'ї – комплексна проблема. Її масштаби викликають серйозну стурбованість. Оскільки це найбільш прихована форма насильства, немає достовірної статистики про його реальні прояви. Проблема гендерного насильства у сім'ї часто є причиною таких явищ, як бездоглядність та безпритульність дітей; зростання кількості розлучень; відтворення насильницької моделі поведінки підростаючим поколінням, формування насильницького менталітету; втрата загальнолюдських цінностей тощо [Плахотнік О. *Гендероване насильство: між звичаєм і злочином / Гендер для медій*. Київ: Критика, 2013. С. 152-154]. Будь-яка дискримінація починається, насамперед, на побутовому рівні, і виникає з причин дефіциту або нерозвинутої особистісної культури, браку освіти або етичного ставлення до людей.

Протягом 2017-2018 рр. залишилась актуальною проблема запобігання гендерного насильства щодо жінок. Аналізуючи законодавчу базу, можна виокремити певні обґрунтовані показники щодо гендерної нерівності в сім'ях. Так у 2017 р. було зареєстровано 127478 заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з гендерним насильством в сім'ї. Тобто щоденно у нашій державі повідомлялось про 348 фактів вчинення сімейного насильства. Від дітей надійшло 982 повідомлення. Після перевірки підрозділами Національної поліції отриманих заяв і

повідомлень та юридичної оцінки викладених в ній фактів, переважна більшість з них не розцінювались як злочини і кримінальні провадження за ними не розпочинались. Так, досудове розслідування було розпочато за 5303 заявами (4,2%). За основною масою фактів, викладених у заявах про насильство в сім'ї, було складено 80082 адміністративні протоколи [Електронна база Єдиного державного реєстру судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>].

У серпні 2016 р. Міністерство соціальної політики оприлюднило проект Концепції Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, однак Кабінетом Міністрів до теперішнього часу вона не схвалена, й, відповідно, нова Державна програма не розроблена. Позитивним кроком стало розроблення Міністерством освіти і науки України Стратегії упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020» [Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020». URL: <http://mon.gov.ua/content/Новину/2016/07/18/proekt-gendernoyi-strategiyi.doc>].

За індексом гендерного розвитку Україна посідає 63 місце з-поміж 75 країн. За індексом ґендерної рівності Social Watch Україна посідає 34 місце серед 154 країн [Левченко К. Б., Максименко Н. В. Гендерна рівність та особливості її впровадження в органах внутрішніх справ. Харків: Права людини, 2010. 262 с.]. Це є вагомим показником, для розроблення ефективних методів для подолання гендерної нерівності. Необхідно вживати заходів, щодо суттєвого подолання цієї проблеми, а саме:

- важливо поширювати інформацію про цю проблему, висвітлювати її у соціальних роликах, оприлюднювати щорічні звіти, формувати стратегічні плани розвитку не лише на державному, а й на місцевому рівнях;
- на підприємствах, установах та в організаціях сприяти реалізації державної політики у сфері гендерної нерівності та розробляти локальні нормативні акти гендерного спрямування;
- впровадити дисципліни з гендерного права на рівні з іншими дисциплінами, що викладаються на юридичних факультетах, систематизувати норми законодавства в кодифікованому нормативно-правовому акті;
- забезпечити проведення ефективного розслідування злочинів, пов'язаних з гендерним насильством.
- виключити гендерну сегрегацію в усіх суспільних сферах життя через нормативну базу за допомогою внесення змін до нормативно-правових актів.

Подальший розвиток наукового обґрунтування тематики гендерної нерівності має спиратися на соціологічні дослідження, а також на порівняльний аналіз гендерної проблематики та методів ефективного закріплення норм гендерної рівності в умовах сучасної демократичної держави.

ТУРОПЕРЕЙТИНГ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА В РОЗРІЗІ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Олена Безсмертна, аспірантка АПСВТ
Науковий керівник: Сергій Шолудченко

Всесвітня Організація Туризму (World Tourism Organization, UNWTO), міжнародна міжурядова організація в галузі туризму, вважає туризм економічним та соціальним феноменом. Туризм стає таким сектором світової економіки, який розвивається найбільш стрімко. Як галузь світової економіки туризм дедалі більше набирає обертів і на сьогоднішній день за своїми обсягами дорівнює або навіть перевершує експорт нафти, продуктів харчування або автомобілів. Туризм вже став одним з головних гравців у міжнародній торгівлі. На сьогодні вже очевидно, що туризм – це високоприбутковий міжгалузевий комплекс, один з основних секторів світової економіки, що сприяє забезпеченню високого рівня зайнятості, соціального добробуту та якості життя людей, а також є поштовхом розвитку, економічної єдності і культурного розмаїття держав і регіонів світу, тобто туризм – це важлива складова економіки багатьох держав зокрема та глобальної економіки в цілому.

Закон України «Про туризм» поділяє суб'єктів туристичного ринку на туристичних агентів та туристичних операторів. Саме з діяльністю туристичних операторів і пов'язане таке поняття як «туроперейтинг». Тому що власне туристичні оператори і є тими активними учасниками туристичного ринку, які планують, розробляють (створюють) та реалізують туристичний продукт. Туроперейтинг можна розглядати у різних площинах – за його завданнями як науки та як комерційну діяльність туристичних підприємств.

Туроперейтинг – відносно молода наука, причина виникнення якої полягає у постійно зростаючих потребах сучасного туристичного бізнесу у науковому підході до власне концепції розробки та формування такого туристичного продукту, який буде мати попит у споживачів та принесе економічну вигоду. Тому завданням туроперейтингу як науки є виявлення певних економічних, управлінських, організаційних, соціальних, психологічних закономірностей з метою визначення та подальшого використання найефективніших методів створення такого туристичного продукту, який буде максимально відповідати потребам туристів. Туроперейтинг тісно пов'язаний з іншими науками, він сплітає воедино різні сфери людської діяльності, поєднуючи і природознавство, і географію, і рекреацію, і економіку, і соціологію, і політику, і управління. В цьому особливість і масштабність цього поняття.

Туроперейтинг як різновид комерційної діяльності туристичного підприємства розглядається як створення та реалізація комплексу туристичних послуг у вигляді особливого виду продукту – туру, що направлений на забезпечення потреб споживача (туриста) та має на меті отримання позитивного фінансового результату.

На туристичному ринку сформувалось дві моделі туроперейтингу – ініціативний та рецептивний. Ініціативний пов'язаний з виїзним туризмом (працює на відправку туристів

за межі країни) та рецептивний - пов'язаний з в'їзним туризмом (працює на прийом туристів з інших країн). Для розвитку будь-якої країни (в першу чергу говоримо про економічні показники) найбільш важливе значення має саме рецептивний туризм. А от рівень економічного розвитку та рівень доходів і рівень життя населення характеризують саме обсяги виїзного туризму. Державні програми, спрямовані на розвиток туристичної галузі економіки в розрізі роботи з туристичними операторами повинні бути спрямовані в першу чергу на розвиток саме рецептивного туроперейтингу. На сьогоднішній день український туроперейтинг має значні проблеми, що полягають не лише у недосконалій податковій та законодавчій сферах і управлінській політиці, а і у відсутності реально працюючих державних програмах щодо розвитку туризму в Україні, у нерозвиненій туристській інфраструктурі, відсутності традицій саме українського сучасного туроперейтингу. Також проблемою є нерізноманітність пропонованих послуг та низький рівень виконання тих послуг, що вже надаються, часто низький рівень власної культури та недостатність професіоналізму працівників і їх кваліфікаційних знань.

Поняття міжнародного туризму тісно пов'язане з поняттям глобальної економіки. Глобалізаційні процеси та туристична галузь існують у нерозривному тандемі, тому що сама природа туризму як явища передбачає його інтенсивний розвиток у планетарних масштабах. Туризм під впливом інтеграційних та глобалізаційних процесів набуває значного динамічного розвитку, він є споживачем нових інноваційних підходів та результатів науково-технічного прогресу. Україна з часів отримання незалежності значно просунулася у питанні розвитку туристичної галузі, але наразі має значні проблеми для його подальшого сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій. Вирішення цих проблем є нагальним і потребує найперше зацікавленості відповідних державних установ у розвитку українського туризму.

ФУНКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ АСОЦІАЦІЙ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Ольга Білоус, студентка НаУКМА

Науковий керівник: Наталія Гусак

Діяльність професійних організацій, зокрема, національних асоціацій соціальних працівників, на думку дослідників, вважається однією з основних складових професіоналізації соціальної роботи. До завдань такої професійної організації відносять посередництво у закріпленні за певним фахом статусу професії у нормативно-правовому полі, а також визнання професії у суспільстві [Markova G., Ford R. C., Dickson D.R., M. Bohn T. *Professional Associations and Members' Benefits: What's in It for Me?* // *Nonprofit Management and Leadership*. 2013. Vol. 23(4). P. 491-510]. В Україні відсутня національна асоціація соціальних працівників, яка б розвивала професію та представляла інтереси професійної спільноти, що у свою чергу є однією з перешкод у становленні соціальної роботи як професії в Україні.

Низку досліджень було присвячено вивченню напрямів діяльності та функцій, які виконують професійні асоціації соціальних працівників. Більшість з них виділяють такі основні функції: формування або просування певних політик, поширення знань серед професійної спільноти, сертифікація фахівців, створення Етичного кодексу. Однак функції професійних асоціацій не обмежуються вищезазначеними. Так, асоціації можуть створювати професійні стандарти, навчати фахівців, які є її членами [Weiss-Gal I. *What Options Do We Have? Exploring Routes for Social Workers' Policy Engagement* // *Journal of Policy Practice*. 2016. Vol. 16(3). P. 247-260; Tamkin P., Miller L., Williams J., Casey P. *Understanding Occupational Regulation: Evidence Report 67* / UK Commission for Employment and Skills. 2013. 124 p. URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/305443/evidence-report-67-under-standing-occupational-regulation.pdf; Markova G. et al. *Opt. cit.*].

Загалом можна виділити типові та нетипові функції національних асоціацій соціальних працівників. До типових функцій належать: вплив на формування політики, розвиток бази знань професії, створення Етичного кодексу та контроль за його дотриманням. У межах впливу на формування політики асоціації можуть розробляти нормативні документи або ж пропонувати рекомендації для доопрацювання вже існуючих, організовувати подання колективних звернень чи писати листи до органів влади. Іншою функцією, яку виконують національні асоціації соціальних працівників, є створення Етичного кодексу та здійснення контролю за його дотриманням. Так, національні асоціації соціальних працівників Великобританії, США, Канади, Австралії, Азербайджану, Вірменії, Словенії та Чехії мають Етичні кодекси або ж документи, де зафіксовані основні етичні цінності соціальної роботи. Однак з вищезазначених організацій тільки асоціації США, Словенії та Австралії здійснюють контроль за їх дотриманням. Також національні асоціації соціальних працівників виконують функцію розвитку бази знань професії. Заходи в межах цієї функції передбачають видання професійних журналів, організацію навчальних курсів для соціальних працівників, підготовку публікацій та проведення досліджень.

Нетиповими для національних асоціацій соціальних працівників можна вважати такі функції, як фахове регулювання та захист прав працівників. Наприклад, Австралійська асоціація соціальних працівників здійснює фахове регулювання соціальної роботи у формі добровільної акредитації членів асоціації. Цю функцію частково здійснюють лише національні асоціації соціальних працівників США та Великобританії. Так, Британська асоціація соціальних працівників створила Спільку соціальних працівників, в яку можуть входити лише члени вищезазначеної асоціації, а Національна асоціація соціальних працівників США заснувала Фонд правового захисту, що надає правову допомогу членам асоціації, в тому числі може представляти соціальних працівників у судах.

Загалом національні асоціації соціальних працівників можуть здійснювати й інші функції та заходи, однак це залежить від цілей асоціацій та її можливостей.

Таким чином, національні асоціації соціальних працівників здійснюють різні функції, однак типовими є вплив на формування політики, розвиток бази знань професії, створення Етичного кодексу та контроль за його дотриманням; нетиповими є фахове регулювання та захист прав працівників.

ОСОБЛИВОСТІ ДОКТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: ОРІЄНТАЦІЯ НА РИНОК ПРАЦІ

Оксана Бойко, к. пед. н., PhD з соціальної роботи,
ст. викладач НаУКМА

Сучасні тенденції у докторській (PhD) підготовці з соціальної роботи у світі свідчать про необхідність узгодження запитів ринку праці та змісту такої підготовки. Про це свідчить низка процесів, що відбуваються в усьому світі, пов'язаних із досягненням консенсусу між працедавцями, освітянами та самими докторантами. Показовим є досвід Великої Британії, де вимоги до формування компетентностей докторантів визначені у низці документів, прийнятих на національному рівні.

Одним з таких є «Спільна Декларація науково-дослідних рад щодо вимог до формування компетентностей у студентів докторських програм» [Joint skills statement (JSS) of the UK research councils' training requirements for research students / AHRB's 'Skills Training Requirements for Research Students'. 2001. URL: http://www.humanities.ox.ac.uk/data/assets/pdf_file/0013/5116/gtf2010.pdf], що містить перелік основних загальних та універсальних компетентностей, які необхідно формувати у докторанта впродовж навчання на докторській програмі із залученням різних механізмів, незалежно від спеціалізації. Так, навчальні заклади Великої Британії повинні забезпечити набуття докторантами компетентностей у наступних семи сферах: дослідницькі компетентності і техніки; дослідницьке середовище; управління дослідженням; особистісна ефективність; комунікація/спілкування; розвиток мережевої співпраці та робота в команді; управління власною кар'єрою. Частина описаних компетентностей є спеціалізованими і стосуються наукових досліджень, інші можна описати як універсальні компетентності. Рада з питань соціальних і економічних досліджень, яка регулює навчання докторантів з соціальної роботи у Великій Британії, зобов'язалася дотримуватися Декларації.

Орієнтація на формування у докторантів універсальних компетентностей бере свій початок після появи так званого Аналітичного огляду Робертса (Gareth Roberts' the Set for Success report), здійсненого в 2002 році. Його результати засвідчили, що існує невідповідність між компетентностями, яких потребують працедавці, і тими компетентностями, якими володіють випускники ВНЗ, включно з докторантами. Саме тому одна з найважливіших рекомендацій цього дослідження стосувалася необхідності навчання докторантів універсальним компетентностям. Як наслідок, усі науково-дослідницькі ради та уряд Великої Британії прийняли рішення про обов'язковість такого щорічного навчання тривалістю не менше 10 днів, а університети отримали цільове фінансування для його організації і зобов'язалися його забезпечувати. Це спричинило істотний вплив на формування структури і змісту докторських програм навчання [SET for Success. The supply of people with science, technology, engineering and mathematics skills. The Report of Sir Gareth Roberts' Review. URL: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.hm-treasury.gov.uk/d/robertsreview_introch1.pdf].

Заслугує на увагу те, що у Великій Британії з 2010 року основними рамковими документами для навчання у вищих навчальних закладах успішних на ринку праці дослідників (які мають отримати ступінь магістра чи доктора філософії, включно з соціальної роботи), стали Структура розвитку дослідника (The [Researcher Development Framework](#) – RDF) та Декларація розвитку дослідника ([The Researcher Development Statement \(RDS\)](#)) [Introducing the Researcher Development Framework [Electronic resource] / Research Councils UK. 2010. URL: <https://www.vitae.ac.uk/vitae-publications/rdf-related/introducing-the-vitae-researcher-development-framework-rdf-to-employers-2011.pdf>]. Структура розвитку дослідника та Декларація розвитку дослідника містять детально описані компетентності, розроблені на основі загальнонаціонального дослідження у Великій Британії, що включало інтерв'ю та фокус-групи з дослідниками, консультації із фахівцями, працедавцями, спонсорами тощо. В результаті було визначено перелік знань, компетентностей та характеристик, необхідних для ефективної діяльності кваліфікованого науковця й дослідника, а також його подальшого успішного працевлаштування. Таким чином, вимоги до докторантів були приведені у відповідність до вимог до дослідника на різних етапах його кар'єри, а ці документи є ключовими у формуванні належних компетентностей студентів магістерських та докторських програм, з тим, щоб якомога краще підготувати їх до запитів ринку праці.

Ці вимоги знайшли своє відображення у практиці всіх досліджених нами університетів Великої Британії, які формують зміст докторських програм із соціальної роботи, що включає навчання дослідницьким і загальним компетентностям, навчання і розвиток докторантів на основі оцінки їх індивідуальних потреб [Бойко О. М. *Професійна підготовка фахівців із соціальної роботи третього рівня вищої освіти у Великій Британії: автореф. дис. ... к-та пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 22 с.*].

РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Любов Бурмака, студентка НУБіП України

Науковий керівник: Євгеній Ланченко

На сьогодні неможливо собі уявити ефективне функціонування економіки без розвитку й регулювання соціально-трудової сфери. Людський фактор має надзвичайно важливе значення щодо сталого розвитку України, оскільки в центрі уваги перебуває людина, її освіта, потреби, інтереси та рівень життя. Тому дослідження розвитку соціально-трудової сфери в умовах ринкової економіки є надзвичайно актуальним.

Існують такі інструменти регулювання соціально-трудових відносин:

1. Нормативно-правове регулювання соціально-трудових відносин.
2. Колективні договори та угоди.
3. Трудовий договір (контракт).

За останні десятиліття в Україні простежуються певні позитивні прояви змін: процес роздержавлення, ліквідація монополії держави на використання робочої внаслідок виникнення розмаїття форм власності й господарювання; посилення турботи з боку найманих працівників за підтримання та підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку праці; формування готовності до більш продуктивної, інтенсивної праці під впливом зростання конкуренції між найманими працівниками за робочі місця. Серйозною перепорою на шляху становлення досконалих, прозорих соціально-трудових відносин вважають значні масштаби тіньового сектора економіки.

Проблема зайнятості посідає одне з найважливіших місць на сучасному етапі формування соціально-економічної політики держави. Зважаючи на перспективність українського села та той факт, що чисельність сільського населення становить 31 % від усього населення країни, варто звернути увагу на можливості соціально-економічної перебудови села в контексті розвитку сільського господарства та інших сфер прикладання праці селян. Адже ситуація, що склалась нині у сфері зайнятості сільського населення, невтішна. Чисельність безробітних з числа сільських жителів складає майже третю частину – 550 тис. осіб (за методологією МОП).

На початок 2017 р. у сільському господарстві укладено лише 4243 колективних договори, тоді як середньо- та великотоварних господарських одиниць у галузі налічують понад 15 тис. Охопленість працівників колективно-договірним регулюванням становить лише 72 %. Чисельність зайнятих і штатних найманих працівників у сільському господарстві має стрімку тенденцію до зменшення, зокрема перших у галузі налічується 2,9 млн. осіб., а других – 410 тис. осіб., що становить 14 % серед зайнятого сільського населення. 3-поміж основних перешкод високому рівневі зайнятості в сільськогосподарському виробництві відзначають відсутність перспектив та низький рівень оплати праці.

Зважаючи на незадовільний стан нормативної бази, на практиці підвищується значення колективно-договірного регулювання трудових відносин у сільському

господарстві. На галузевому рівні ці відносини регулюються Галужевими угодами, які укладаються між Міністерством аграрної політики України, галужевими об'єднаннями підприємств та профспілкою працівників агропромислового комплексу України на відповідний період. В них закріплюються норми щодо нормування і оплати праці, встановлення для підприємств галузі мінімальних гарантій заробітної плати відповідно до кваліфікації на основі єдиної тарифної сітки за мінімальною межею; мінімальних розмірів доплат і надбавок з урахуванням специфіки, умов праці окремих професійних груп і категорій працівників галузі; встановлення мінімальних соціальних гарантій, компенсацій, пільг у сфері праці й зайнятості; трудових відносин; умов і охорони праці; житлово-побутового, медичного, культурного обслуговування, організації оздоровлення і відпочинку; умов зростання фонду оплати праці тощо. З огляду на те, що далеко не на кожному підприємстві такий договір укладається, велика кількість недержавних сільськогосподарських підприємств залишаються поза межами її регулювання.

Для подолання названих проблем доцільно забезпечити ефективну державну підтримку, а саме: удосконалення орендних відносин, створення сприятливих умов праці і проживання в сільській місцевості. Першим кроком до цього вважаємо реформування правової бази з метою сприяння соціально-економічній перебудові села з врахуванням європейського вектору інтеграції України відповідно до вимог Єврокомісії.

Держава повинна посилити свою соціальну функцію через обґрунтовану оплату праці і соціальні гарантії, забезпечити зацікавленість працівників і роботодавців у покращенні соціально-трудових відносин, що є важливим чинником мотивації, вирішити питання транспортного зв'язку сільської місцевості з містом, забезпечити впровадження на державному рівні гарантованого робочого місця в аграрному секторі із забезпеченням рівня середньої заробітної плати по відповідному регіону.

Формування ефективної системи соціально-трудових відносин у сільському господарстві передбачає поєднання складових елементів цієї системи в певну цілісність, спрямовану на виконання її функцій та одночасне паритетне забезпечення соціального (поліпшення якості трудового життя працівників), економічного (підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва) й громадського (забезпечення умов життєдіяльності на селі) напрямів (векторів) розвитку аграрної економіки.

Поступальний розвиток соціально-трудових відносин у сільському господарстві можна забезпечити завдяки: вирішенню питань колективно-договірного й державного регулювання розвитку соціально-трудової сфери в галузі; поліпшенню кон'юнктури ринку праці на селі; збільшенню рівня зайнятості в аграрному секторі економіки; підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва; удосконаленню мотивації праці в аграрних формуваннях тощо.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Олександр Голубєв, аспірант АПСВТ

Науковий керівник: Ігор Чорнодід

Для будь-якої держави, незалежно від рівня її соціально-економічного розвитку, одним з головних показників успішного існування є соціальна стабільність суспільства. Така стабільність досягається унаслідок гармонійного співіснування та системної взаємодії трьох головних секторів суспільства – влади, бізнесу і громадянськості [Сатула О. В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки // Ефективна економіка. 2013. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_4_72].

У країнах, де попит і пропозиція є основою економічної стабільності і головною умовою задоволення соціальних потреб громадян, виникає ситуація, яка передбачає запровадження часткового державного регулювання процесів, пов'язаних з підтриманням соціальної стабільності в суспільстві. Це припускає значне скорочення фінансування різних державних програм (у першу чергу соціальних) і спрямування бюджетних фінансових потоків на підтримку приватного сектора економіки з метою його стабілізації і відновлення порушеного ринкового балансу [Телюк О. Соціальний бізнес – один із трендів 2014 року//Велика ідея. URL: <https://biggggidea.com/practices/1196>].

Однак у країнах із стійкими демократичними традиціями наявні додаткові механізми для вирішення проблем, зумовлених кризовими явищами. Так, всебічна підтримка і створення сприятливих умов в плані надання можливостей для соціально-відповідального бізнесу займатися благодійністю вивільняє велику частину бюджетних коштів, пробуджує у підприємців відчуття власної причетності до всіх процесів, що відбуваються в суспільстві і, що важливо, бажання реалізувати свої підприємницькі можливості через підвищення рівня добробуту населення (стимулювання ринку).

Розвиток громадських організацій і корпоративна благодійність є компонентами такого поняття як соціальне підприємництво. А саме – підприємницька діяльність з метою вирішення соціальних проблем суспільства, в якій прибуток виступає в якості інструмента для досягнення цієї мети.

Соціальне підприємництво, як і усі види підприємництва – це діяльність суб'єкта на свій страх і ризик, в основному, з метою отримання прибутку [Назарук В. 5 парадоксів соціального підприємництва в Україні // Гурт. 2013. 16 липня. URL: <http://gurt.org.ua/blogs/Василь%20Назарук/1288/bull>]. Проте, на відміну від традиційного, воно створюється зокрема заради вирішення громадських проблем.

Соціальне підприємництво спрямовано на те, щоб задовольняти потреби та вирішувати проблеми окремих груп населення [Сатула О. В. Там само]. Наприклад, допомагати в працевлаштуванні населення з обмеженими фізичними і психічними можливостями, безробітних, представників груп ризику тощо. Крім того, знаходити шляхи для реформування та розвитку державних послуг.

Підприємницька діяльність з соціальним ухилом має великий потенціал у всьому світі. Ця діяльність може сприяти появі нового типу підприємців – людей, що

перетворюють дійсність, творять, пропонують нові підходи у вирішенні соціальних проблем.

В Україні не існує законодавчо затверджених понять «соціальне підприємництво», «соціальне підприємство», «підприємства соціальної економіки». Таким чином можна зробити висновок, що офіційно соціальних підприємств і соціального підприємництва в Україні немає. Однак у різних нормативно-правових джерелах існують положення, що дозволяють створювати підприємства, які за міжнародними стандартами можуть бути класифіковані як соціальні [Удодова В. І., Шаповал В. І. Дослідження досвіду функціонування національних моделей соціального підприємства // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2013. Вип. 1. С. 105–108.]. Більшість соціальних підприємств України забезпечують робочими місцями представників цільових груп, з якими вони пов'язані своєю основною діяльністю. Їхня головна мета діяльності, як і будь-яких інших бізнес-структур, – досягти позитивних фінансових і соціальних результатів за рахунок інвестицій [Смаглій К. Чи потрібен Україні закон про соціальне підприємництво? // Соціальне підприємництво в Україні. URL: <http://socialbusiness.in.ua/index.php/novyny/v-ukraini/135-chy-potriben-ukraini-zakon-pro-sotsialne-pidpriemnytstvo>].

В останні роки на Україну соціальне підприємництво набуває дедалі більшої популярності серед громадських організацій, як ефективний механізм вирішення локальних соціальних та економічних проблем територіальних громад. Наприклад, в Одесі діє громадська організація «Дорога до дому», в рамках діяльності якої видається газета для бідних, а також працюють цехи з пошиття одягу.

Розвиток соціального підприємництва – це «міст» між суспільними і комерційними інтересами, який необхідний для соціального добробуту й ефективного вирішення соціальних цілей суспільства.

Отже, розвиток соціального підприємництва в нашій державі є одним з можливих варіантів покращення складної ситуації. І хоча силами соціальних підприємців неможливо вирішити усі проблеми, проте можливо знайти хоча б часткове вирішення громадських проблем. Напрямом подальших досліджень має стати розробка організаційних механізмів взаємодії соціального підприємництва та державних соціальних інститутів.

ІНФОРМАЦІЙНА ПОТРЕБА ЯК ОСНОВНА ПОТРЕБА ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Григорій Горпинич, аспірант АПСВТ
Науковий керівник: Світлана Барматова

Для всіх видів потреб людини характерна загальна особливість – інформаційна складова. Однак якщо живі організми відчувають потребу в інформації для задоволення простих вітальних потреб, то інформаційні потреби людини значно складніші, ними охоплюється вся соціальна інформація, що циркулює в суспільстві.

Інформаційна потреба – це потреба особистості в інформації. Отже, першою особливістю інформаційної потреби є те, що першопричиною її появи постає брак знань. Інформація, яка вимагає задоволення, представлена в інформаційному запиті. Наприклад, планування поїздки на дальню відстань формує потребу познайомитися з авіаційним розкладом. Таке знайомство може бути виконано в різній формі – телефоном, безпосередньо в агентстві з продажу квитків в діалозі з фахівцем, шляхом аналізу розкладу в друкованому вигляді або в результаті його пошуку у всесвітній мережі. Проте при всій відмінності форм задоволення інформаційної потреби сама вона залишається тією ж [Блюменау Л.И. К изучению исходных понятий теории информационных потребностей: URL: <http://abfarida.narod.ru/blumenay.htm>].

Попри наявність численних публікацій з проблематики інформаційних потреб, фахівці не дійшли спільної думки стосовно їхньої природи. Представники різних наук запропонували різномантні тлумачення поняття «інформаційна потреба», що відображають найпоширеніші в тій чи іншій сфері підходи до їх розуміння. Значна частина дослідників пов'язує інформаційні потреби, в першу чергу, з потребою в науковій або іншій спеціальній інформації. Інформаційні потреби людини і суспільства в цілому базуються на певній соціальній, політичній та економічній структурі суспільства, його моральних цінностях, культурі, мистецтві, літературі та інших атрибутах духовного життя. Задоволення духовних потреб людини так само, як і задоволення матеріальних потреб, вимагає певної інформації, пов'язаної з функціонуванням відповідних структур, змістом і виробництвом духовних цінностей, підготовкою фахівців для духовних сфер життя суспільства тощо, і змушує суб'єкт звертатися до інформаційного пошуку.

З моменту виникнення у людини інформаційної потреби вона починає оцінювати під кутом зору цієї потреби всю інформацію, що надходить до неї, розрізняючи релевантну й нерелевантну. Інформаційна потреба визначає сприйняття суб'єктом отриманої в результаті пошуку інформації, оскільки саме потреба детермінує вибір значної частини отриманих даних.

Найбільшого поширення в сучасній теорії інформаційних потреб набув діяльнісний підхід, відповідно до якого в основі виникнення інформаційних потреб лежить діяльність людини. Потреба людини в інформації виражається в потребі отримання відомостей про природу і суспільство з метою їх використання для подальшої діяльності. Вона з'являється одночасно з виникненням потреби в

матеріальних або духовних предметах, бо задоволення навіть найпростіших потреб як на початкових етапах розвитку людства, так і в сучасному суспільстві завжди пов'язане з інформацією. Для практичного виконання завдань з досягнення цілей діяльності потрібна інформація про зміни в навколишньому середовищі і про умови самих завдань. Тому основні тенденції розвитку інформаційних потреб залежать від характеру діяльності людини.

Під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовища перед суб'єктом постає завдання, реалізація якого вимагає необхідної інформації. Унаслідок зіставлення образу з наявною інформацією у суб'єкта виникає кілька альтернатив подальшої діяльності. 1) наявної інформації достатньо для здійснення діяльності із задоволення потреби; 2) наявної інформації недостатньо для здійснення діяльності із задоволення потреби і від досягнення мети потрібно відмовитися; 3) наявної інформації недостатньо для здійснення діяльності із задоволення потреби і для досягнення мети потрібно продовжити пошук інформації в зовнішньому середовищі [Блюменау Л.И. *К изучению исходных понятий теории информационных потребностей*: URL: <http://abfarida.narod.ru/blumenay.htm>].

При прийнятті третьої альтернативи суб'єкт усвідомлює, що для подальшого успішного здійснення діяльності наявної у нього інформації недостатньо, однак її можна отримати з навколишнього інформаційного потоку. У цьому випадку інформаційна потреба, відображена в свідомості у вигляді моделі, усвідомлюється як неузгодженість між наявними знаннями і знаннями потрібними. Така ситуація сприймається і переживається суб'єктом як протиріччя, що не вкладається в рамки змісту наявної інформації або в рамки звичних, вже знайдених шляхів вирішення проблеми, а задоволення інформаційної потреби стає одним з найважливіших етапів діяльності. При цьому необхідно зазначити: для отримання потрібної інформації людина, використовуючи свій попередній досвід, може звернутися до одного з названих джерел і незалежно від результату не апелювати більше до інших, або, за відсутності позитивного результату, поступово звертатися до інших джерел чи одночасно почати пошук інформації в усіх напрямках.

Особисте спілкування, особливо за допомогою усного мовлення, – найдавніший і найпоширеніший спосіб передавання інформації між індивідуумами. Якщо отриманої в процесі спілкування інформації буде достатньо, то суб'єкт розпочне діяльність із задоволення потреби. Однак у разі браку отриманої інформації суб'єкт звертається до штучно створених інформаційних систем.

Виникнення і розвиток штучних інформаційних систем безпосередньо пов'язані з розвитком і вдосконаленням раніше наявних і появою нових видів діяльності, здійснення і розвиток яких, в свою чергу, вимагають дедалі більшого обсягу інформації. Зростаючі інформаційні потреби послужили на певному етапі розвитку людства основою для виникнення нового виду діяльності – інформаційної, однією із складових частин якої є глобальна мережа Інтернет.

СТАДІЇ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Роман Данченко, аспірант АПСВТ
Науковий керівник: Едуард Демський

Питання протидії корупції є важливим аспектом реформування України та адаптації національного законодавства до стандартів розвинутих демократичних країн світу. На жаль, корупція в Україні – це наслідок загальних політичних, соціальних і економічних проблем нашої країни, що цілком притаманне державі, яка перебуває на етапі реформування. Тому застосування ефективних превентивних механізмів запобігання корупції є однією із найважливіших проблем на шляху до забезпечення прогресивних європейських стандартів прав і свобод людини та громадянина. Важливу роль у протидії корупційним проявам відведено адміністративному законодавству. Про це свідчить спрямованість Закону України «Про запобігання корупції» на широке застосування адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.

Ефективність протидії адміністративним корупційним правопорушенням, значною мірою залежить від правильної їх кваліфікації, а саме, забезпечення принципів законності, об'єктивної істини, відповідності стягнення вчиненому правопорушенню. Саме тому, діяльність учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення пов'язані з корупційними діями (ст. 172-2–172-9 КУпАП) повинна розвиватися у часі як послідовний ряд пов'язаних між особою процесуальних дій щодо реалізації прав та взаємних обов'язків. Весь процес складається з кількох фаз розвитку, що змінюють одна одну. У юридичній літературі їх прийнято називати стадіями.

Розв'язання завдань кожної стадії оформлюється спеціальним процесуальним документом, який ніби підсумовує діяльність. Стадії органічно пов'язані між собою; наступна, як правило, починається лише після того, як закінчена попередня, на новій стадії перевіряється те, що було зроблено раніше.

У той же час, стадії різняться кількістю учасників, завданнями, характером процесуальних дій та оформляється відповідним процесуальним документом (протоколом, постановою, рішенням у скаргі, виконанням постанови).

Виходячи із змісту й структури процесуальної частини КУпАП (глави 19, 22, 23, 24, 25–33) можна дійти висновку про наявність таких стадій провадження в справах про адміністративні корупційні правопорушення:

- 1) відкриття справи про адміністративне правопорушення;
- 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення;
- 3) винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення;
- 4) перегляд постанови у справі про адміністративне правопорушення;
- 5) виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення.

На першій стадії спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції з'ясовується факт вчинення та обставини правопорушення; дані про винуватця; складається протокол. На другій – суд розглядає протокол з доданими матеріалами і приймає постанову. На третій – винесення постанови у справі. Четверта (необов'язкова стадія) постанова може бути оскаржена громадянином, опротестована прокурором та переглянута судом. Ця стадія закінчується прийняттям рішення про скасування, зміну, або залишення постанови в силі. П'ята – виконання постанови. Розпочинається відразу після її прийняття або після розгляду скарги, протесту.

Кожна стадія складається з окремих етапів, що також являють собою групи взаємопов'язаних процесуальних дій.

ДОСЛІДЖЕННЯ В ДІЇ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ГРОМАДІ

Катерина Єрошенко, аспірантка АПСВТ

Науковий керівник: Тетяна Семигіна

Об'єднання у мережі є одним з ключових елементів у вирішенні комплексних проблем, з якими стикаються громади. Науковці визначають мережу як можливість для посилення впливу через об'єднання зусиль організацій, індивідів чи груп [Weber E. P., Khademian A. M. *Wicked Problems, Knowledge Challenges, and Collaborative Capacity Builders in Network Settings* // *Public Administration Review*. 2008. Vol. 68 (2). P. 334–349]. Формування мережі завжди спричинено наявністю певної проблеми [Roloff J. *Learning from Multi-stakeholder Networks: Issue-focused Stakeholder Management* // *Journal of Business Ethics*. 2007. Vol. 82 (1). P. 233–250] і водночас спрямовано на пошук спільного підходу до її вирішення, якщо шлях вирішення є занадто складним і малоефективним без співпраці [Popp J. K., Milward H. B., MacKean G., Casebeer A., Lindstrom R. *Inter-organizational Networks: A Critical Review of the Literature to Inform Practice*. 2013. URL: http://sfs.royalroads.ca/sites/default/files/files/interorganizational_networks_a_critical_review_of_the_literature_to_inform_practice.pdf (дата звернення: 20.04.2018)]. Ефективними вважають ті мережі, які сформовані в громаді і орієнтовані на вирішення локальних проблем через консолідацію зусиль. Мережі виконують низку функцій. Ключові з них – це поширення інформації та обмін знаннями, навчання, впровадження інновацій. Мережі також розглядають як механізм для поширення нових ідей чи практик.

Кожна мережа проходить власний еволюційний шлях – від формування, через ріст і розвиток до етапу зрілості й довіри, стійкості до трансформації [Gulati R., Lavie D., Madhavan R. *How Do Networks Matter? The Performance Effects of Interorganizational Networks* // *Research in Organizational Behavior*. 2011. Vol. 31. P. 207–224]. Е. Піггот-Ірвін визначає шість умов, потрібних для створення ефективної мережі: спільні цілі, довіра, спільна мова, бажання участі, відкритість, бажання змін в процесі спільної роботи [Piggot-Irvine E. *Creating Authentic Collaboration: A Central Feature of Effectiveness* // *Action Research for Sustainable Development in a Turbulent World* / Ed. by Zuber-Skerritt O. / Bingley, UK: Emerald. 2012. P. 89–107].

Ця розвідка має на меті визначити можливості для сприяння формуванню мереж через процес дослідження в дії.

До стратегій досліджень у соціальній роботі належить стратегія дослідження в дії (англ. – action research), в межах якої означені умови визначаються як принципи [Postholm M. B., Skrøvset S. *The researcher reflecting on her own role during action research* // *Educational Action Research*. 2013. Vol. 21(4). P. 506–518]. Таким чином, можна стверджувати, що дослідження в дії може бути, фактично, не тільки стратегією дослідження, а й одночасно втручанням, спрямованим на формування та оцінку діяльності мережі. Дослідження в дії визначають як процес співпраці людей, зацікавлених у вирішенні певної проблеми, спрямований на дослідження шляхів її вирішення через циклічні фази взаємодії (планування, дії, рефлексії, оцінки) [Sankaran S., Tay B. H., Orr M. *Managing Organizational Change by Using Soft Systems Thinking in Action Research Projects* // *International Journal of Managing Projects in Business*. 2009. Vol. 2(2). P. 179–197]. Дослідник може ініціювати створення мережі у процесі дослідження, якщо учасники (які в стратегії «дослідження в дії» є ко-

дослідниками) прийдуть до розуміння, що у форматі мережі вони ефективніше впливатимуть на проблему. Мережа в громаді вважається такою, що ефективно працює, якщо має кілька ознак: об'єднання в мережу дозволяє посилити можливості та ресурси, дає можливість навчатися й навчати, сприяє отриманню нових знань, коли ризики поширені на всіх учасників, є можливість для адвокації, інновацій та в цілому – впливу на вирішення проблеми, заради якої мережа об'єдналася [Conteh C. *Strategic Inter-organizational Cooperation in Complex Environments* // *Public Management Review*. 2013. Vol. 15 (4). P. 501–521].

Оцінити діяльність мережі видається доволі складним і комплексним завданням. Оцінювання за участі (англ. – participatory approach) передбачає включення зацікавлених сторін до оцінки, а це не тільки робить результати оцінювання більш значущими для них, але і сприяє їх наснаженню та процесу конструктивного аналізу помилок [Wilson-Grau R., Nunez M. *Evaluating International Social Change Networks: A Conceptual Framework for a Participatory Approach* // *Development in Practice*. 2007. Vol. 17 (2). P. 258–271.].

Таким чином, дослідження в дії може також бути ефективно використано під час формування та оцінки впливу діяльності мереж через базові принципи, на яких будується стратегія: у першу чергу, через залучення всіх зацікавлених сторін та побудову атмосфери довіри між ними.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БЛАГОДІЙНОГО СЕКТОРУ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ ПОБУДОВИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Ірина Завидняк, к. ю. н., доцент АПСВТ

Подальший демократичний розвиток України та її визнання, як Європейської демократичної держави на міжнародній арені має реальні перспективи лише за умови переорієнтації діяльності соціального сектору на користь створення конституційних та організаційно-правових умов, спрямованих на зростання добробуту населення та соціально-економічного захисту кожного громадянина України. Рівень розвитку соціального захисту населення держави є прямо пропорційним рівню розвитку соціальної політики в державі та держави в цілому.

Сьогодні механізм конституційно-правового регулювання соціального сектору в Україні не гарантує всебічного дотримання державою своїх зобов'язань. Тому, на нашу думку, більш якісну та ефективну допомогу у вирішенні соціальних проблем населення мають надавати благодійні організації. Адже благодійна діяльність організацій, бізнесу та окремих фізичних осіб, а також соціальна активність громадян є вагомими факторами соціального розвитку суспільства.

Попри складну політичну та економічну ситуації в країні протягом останніх років благодійна діяльність в Україні зазнала позитивних змін, у вигляді зростання обсягів благодійної діяльності за рахунок внесків вітчизняних і закордонних меценатів, кількості благодійних установ, числа громадян і організацій, що беруть участь у благодійній діяльності, великої кількості реалізованих благодійних програм і проектів. Розгалужена система благодійних організацій намагається надати свою допомогу усім потребуючим її українським громадянам. Важливим кроком у розвитку благодійної діяльності стало прийняття Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Але водночас більш ефективному розвитку благодійної діяльності заважає дефіцит співпраці між благодійним сектором та державою. Тож, більшість проблем, що спіткають благодійні організації в нашій державі залишаються невирішеними та багатогранними. Багатьом благодійним організаціям України властива короткострокова орієнтація, яка є наслідком існуючої політичної та економічної нестабільності, а відношення суспільства до благодійної діяльності є неоднозначним, що призводить до відсторонення населення від благодійництва.

Нажаль, в наш час існує значний розрив між кількістю громадян, які потенційно можуть займатися благодійною діяльністю, і громадянами, які реально здійснюють таку діяльність. Однією з причин цього явища є низький рівень довіри українців до благодійних організацій.

Як бачимо, благодійні організації потребують підтримки як у своєму функціональному розвитку, так і в створенні загального конституційно-правового клімату в суспільстві, який би їм дав змогу успішно розвиватися на теренах нашої держави. Економічний дисбаланс в країні та постійна напруга в суспільстві вимагають запровадження чіткого та ефективного правового механізму діяльності благодійних

організацій, активної підтримки благодійного сектору, що дасть можливість знизити навантаження на бюджети усіх рівнів.

Благодійна діяльність в Україні трактується як некомерційна неприбуткова діяльність юридичних та фізичних осіб, спрямована на задоволення потреб соціального характеру. Та перш ніж вводити пропозиції щодо вдосконалення механізму правового регулювання діяльності благодійних організацій, потрібно визначити проблеми з якими стикаються благодійні організації. Виявлення та розгляд проблем дозволить поставити питання про шляхи їх подолання та вдосконалення конституційно-правового регулювання благодійної діяльності. В сучасному суспільстві благодійні організації зіштовхуються з такими проблемами, як: – недосконалість державної політики в сфері благодійної діяльності; – економічні проблеми, проблеми фінансування благодійних організацій; – інформаційна проблема; – недосконалість законодавчо-правової бази в сфері благодійності.

Так, проблема недосконалості державної політики в сфері благодійної діяльності має цілий комплекс прогалин, а саме: - відсутність державно-правового стимулювання благодійної діяльності; - низький рівень престижу благодійної діяльності в суспільстві; - правова незахищеність добровольців, волонтерів та добровольчих груп; - відсутність захисних конституційно-правових механізмів і різних цензів, що запобігають використанню благодійної діяльності у протиправних інтересах; - брак державних ресурсів для вирішення соціальних завдань та потреб.

Подолання даної проблеми та запровадження ефективних правових механізмів стимулювання благодійної діяльності в Україні можливе лише після вироблення ефективної правової політики у сфері благодійної діяльності. Правова підтримка благодійного руху в Україні здатна не тільки сприяти отриманню своєчасної допомоги адресатам, але й у цілому підтримувати необхідний рівень соціального клімату.

І все ж таки, найгострішою проблемою в сфері благодійної діяльності в Україні залишається недосконалість її законодавчо-правової бази. Не дивлячись на те, що в Україні створена розгалужена нормативно-правова база регулювання благодійної діяльності, вона є недосконалою та жорсткою для благодійників і є однією з причин, що заважає успішно розвиватися благодійництву і меценатству в Україні.

Отже, проблема недосконалості законодавчо-правової бази в сфері благодійної діяльності включає в себе: - недосконалість законодавства, що дозволяє використовувати благодійну діяльність в якості засобів відмивання доходів; - відсутність захисних правових механізмів і різних цензів, що запобігають використанню благодійної діяльності у протиправних інтересах; - відсутність чіткого нормативного розмежування різних понять у сфері благодійної діяльності, жорстке законодавство у сфері оподаткування благодійних організацій.

Отже, дослідивши та проаналізувавши правові проблеми, які спіткають благодійні організації України у наш час, можемо зазначити, що основною проблемою в даній сфері є відсутність правового стимулювання благодійної діяльності. Окрім того, для благодійників встановлюються певні перепони, а у діючому законодавстві, є серйозні перешкоди для здійснення благодійної діяльності, яких не має у законодавстві прогресивних зарубіжних країн.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У СТИМУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Оксана Кавтиш, к. е. н., доцент КПІ ім. Ігоря Сікорського

Ми живемо у епоху радикальних змін, частина з яких вже призводить до затяжних негативних, а іноді і незворотних наслідків. Ці зміни породжені існуванням самої людської цивілізації, її споживальницького, пристосувальницького способу існування, формуванням глобальної економіки наживи. Вони – результат нашого прагнення спростити та зробити комфортним своє життя, сконцентрувати капітал та економічну владу в руках небагатьох, а також ірраціонального уявлення про безмежність економічних ресурсів. А їх наслідком маємо затяжні соціально-економічні кризи, зростання нерівності у розподілі доходів на глобальному рівні, геополітичні конфлікти, поступову екологічну загибель ореолу нашого існування, погіршення показників психологічного та фізичного здоров'я.

Проте поряд з такими негативними змінами можемо спостерігати і позитивні зрушення, що, насамперед, пов'язані з відродженням концепції сталого розвитку та прийняттям, по суті і крайній необхідності, 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР). До цієї глобальної ініціативи з-поміж інших країн приєдналась і Україна. З огляду на історичні корені концепції сталого розвитку, спроби перетворити її не лише на модний тренд чи окремі ініціативи, програми, проекти щодо вирішення соціальних, екологічних та економічних проблем сучасності, а й на об'єктивно необхідний спосіб світосприйняття, свідому поведінку в сучасних умовах, можна вважати одними з найбільш вдалих.

Не останню роль у цьому процесі відіграють сучасні канали та інструменти передачі, обміну інформацією, зокрема, через мережу Internet, а саме соціальні мережі. За даними Worldometers.info, населення світу дорівнює трохи більше 7,6 млрд. осіб, а користувачі інтернету – майже 4 млрд. осіб [Оперативні дані міжнародної дослідницької мережі щодо основних тенденцій у різних сферах суспільної життєдіяльності. URL: <http://www.worldometers.info/uk/>]. У соціальних мережах зареєстровано трохи більше 3 млрд осіб. Майже 6 годин щодня люди проводять у соціальних мережах [Повідомили, скільки у світі користувачів інтернету// Gazeta.ua. 2018. 31 січня. URL: <https://gazeta.ua/articles/science/ povidomili-skilki-u-sviti-koristuvachiv-internetu/817931>].

Соціальні мережі, за словами Л. Чуприни, «передбачають новий тип взаємодії вільних індивідів у межах добровільних асоціацій для розв'язання суспільних проблем» [Чуприна Л. Соціальні мережі як інструмент реалізації громадських ініціатив /НБУВ. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1085:sotsialni-merezhi-yak-instrument-realizatsiji-gromadskikh-initsiativ&catid=127&Itemid=460], формуючи відповідне комунікативне середовище. В межах такого середовища користувачі мають змогу або самостійно, або об'єднуючись в спільноти, або ж формуючи сторінку вже існуючої організації ставити та вирішувати низку важливих питань, оперативно розповсюджувати інформацію, формувати відповідну суспільну думку, відслідковувати суспільні настрої тощо. При цьому можна спостерігати таку їх роль не залежно від функціонального призначення (професійні або спеціалізовані, сімейні, освітні, загальні тощо).

Їх функціонал сьогодні однаково важливий для вирішення питань екологічного, економічного та соціального характеру. З огляду на це варто зазначити, що соціальні мережі стали комунікаційним та свого роду освітнім, діяльнісним майданчиком і для просування ідей сталого розвитку, реалізації внеску у досягнення ЦСР. До винесення цих питань в середовище Internet, соціальних мереж їх вирішення було обмежене незначними обсягами користувачів, локальними обговореннями, окремими навчальними програмами, симпозиумами, зустрічами на вищих щаблях владних та громадських організацій з повільним масовим поширенням інформації. Більше того, важко було відслідковувати реакцію громадськості на події у сфері сталого розвитку.

З останніх прикладів стимулювання суспільної активності у реалізації ЦСР можна вказати на інформаційну та діяльнісну кампанію еко-організацій в Україні. Аналіз сторінок у соціальних мережах показує, що вони носять проблемно-орієнтований, просвітницький характер: роздільне сортування сміття, ознайомлення з наслідками непродуманого споживання, вміння зробити корисні екологічно дружні речі з відходів, масові прибирання, насадження дерев, розробка мобільних інформаційних додатків, розповсюдження корисних порад, організація освітніх проектів та ін. Аналогічно долучитись до усвідомлення необхідності реалізації еко-дружніх практик у повсякденному житті, на роботі, зрозуміти та прийняти зміни нормативного характеру тощо забезпечують трансляції в соціальних мережах важливих форумів, конференцій, власних індивідуальних чи сімейних прикладів. Ці дії запускають інформаційно-діяльнісний ланцюг та стимулюють до обговорення піднятих питань, пошуку спільного вирішення проблем, обміну досвідом, здобуття необхідних компетенцій. До них долучаються ЗМІ, владні установи, представники культурної та освітньої еліти, а обмін інформацією здійснюється без кордонів. У результаті отримуємо синергетичний стійкий ефект та логічну послідовність «чую і бачу – усвідомлюю – сприймаю – вчусь – долучаюсь та дію – ділюсь досвідом» як на рівні окремих громадян, так і груп, територій, суспільства в цілому.

З таких позицій варто сприймати висвітлення та формування відповідних механізмів долучення до реалізації всіх без винятку ЦСР. Зокрема, в Україні через соціальні мережі активізувався і підтримується волонтерський рух. За даними ООН понад 10 млн. людей сьогодні задіяні у ньому [*Волонтерський рух України в цифрах і фактах (інфографіка)*]. URL: <http://q.ua/kKLF>. Він об'єднує членів громадянського суспільства у вирішенні широкого кола питань, поставлених на порядку денному ЦСР.

Поряд з цим варто вказати і на роль соціальних мереж у формуванні відповідальності окремих індивідів, громад, представників бізнесу, органів влади, громадських організацій за розповсюджену інформацію, свої дії, а також орієнтирів до втілення планів. Внесення ЦСР у інформаційний простір через соціальні мережі, таким чином, сьогодні створило умови до їх масового усвідомлення, поступову імплементацію безпосередньо у життя окремих людей, територіальних громад, бізнесів, влади, неурядових організацій, сформувало умови широкого діалогу без кордонів між країнами, поколіннями, расами, соціальними прошарками. За таких умов варто очікувати, що результати реалізації ЦСР до 2030 року будуть більш продуктивними, ніж ми могли спостерігати за всю історію існування концепції сталого розвитку.

РОЛЬ ПРОФСПІЛОК У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Сергій Каплін, аспірант АПСВТ
Науковий керівник: Володимир Шатіло

На сучасному етапі державотворення України як незалежної, соціальної, правової держави відбувається трансформація внутрішньополітичного курсу держави з орієнтацією на побудову дієвого громадянського суспільства та розвиток інституту соціального партнерства. Соціально-орієнтована політика сучасної демократичної держави повинна базуватись на принципах солідарності, співробітництва і партнерства інститутів громадянського суспільства в тому числі й профспілкових організацій.

Конституційне право на об'єднання громадян, зокрема на об'єднання у профспілку, та його ефективна реалізація є важливою умовою становлення громадянського суспільства та формування інституту соціального партнерства. Як ряд інших асоціацій громадянського суспільства, профспілки реалізують свою діяльність спираючись на інтереси певної групи людей, що виокремлюється в суспільстві у відповідності до здійснення професійної діяльності. Ефективна реалізація конституційного права громадян на об'єднання у профспілку та їх дієве функціонування, насамперед залежить від стану суспільства, стану профспілкового руху та стану соціально-економічної політики держави.

В процесі становлення громадянського суспільства в Україні важливого значення набуває стимулювання та розвиток таких інститутів як політичні партії та суспільно-політичні об'єднання (громадські об'єднання, профспілки, асоціації, громадські рухи), їх вплив протиставляється домінуванню привілейованих груп державно-владних інтересів в системі соціально-політичної взаємодії.

Для забезпечення балансу інтересів між публічною владою та громадянським суспільством необхідно створити систему ефективного та дієвого соціального партнерства як цивілізованого механізму підтримки миру та злагоди в суспільстві та досягнення консенсусу між працівником, роботодавцем та публічною владою в сфері врегулювання соціально-економічних та трудових відносин. Важлива роль в цьому процесі налагодження соціального діалогу належить професійним спілкам, адже соціальне партнерство є одним зі способів представництва інтересів окремих соціальних груп в суспільстві.

Створення ефективної системи взаємодії між працівником та роботодавцем можливе лише за активної участі третього суб'єкта соціального партнерства – публічної влади. Останнім часом в світовій практиці державотворення дедалі більшої уваги привертає ідея створення системи трипартизму, що ґрунтується на інституційних консультаціях та представництві інтересів бізнесу, профспілок та держави, спрямована на досягнення консенсусу між соціальними партнерами [Jacobs B.D. *Fractured Cities. Capitalism, community and empowerment in Britain and America*. London: Routledge, 1992. P. 194–215].

Нормативною основою створення ефективного соціального партнерства може стати, зокрема, норма ч.2 ст.13 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» «...держава визнає профспілки повноважними представниками працівників і захисниками їх трудових, соціально-економічних прав та інтересів, співпрацює з профспілками в їх реалізації, сприяє профспілкам у встановленні ділових партнерських взаємовідносин з роботодавцями та їх об'єднаннями» [Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>]. Тобто нормативний зміст цієї статті визначає відносини між державою та профспілками на рівні партнерських відносин, але на практиці сторони не завжди виявляють зацікавленість у розвитку соціального діалогу та досягнення компромісу, що в свою чергу призводить до конфронтації та соціальної дестабілізації. В дійсності ідея соціального партнерства, проголошена в Конституції України, набуває формату державного соціального патерналізму.

Ще однією проблемою неефективності функціонування інституту профспілок в Україні вважаємо зниження кредиту довіри з боку працівників, які масово виходять з профспілок, а на приватних підприємствах зазвичай не створюють їх взагалі. Фактично працівники ігнорують своє конституційне право та надану законодавством можливість захищати та відстоювати власні соціально-економічні і трудові права й інтереси як індивідуально, так і колективно.

Отже, на сьогоднішній день процесу налагодження соціального діалогу між державою, профспілками та роботодавцями заважає низка чинників, а саме: 1) зниження довіри до профспілок з боку працівників; 2) неефективність діяльності профспілок в процесі захисту соціальних та трудових прав працівників; 3) небажання влади сприяти профспілковим ініціативам; 4) зниження соціальної відповідальності з боку як роботодавців, так і профспілок перед працівником; 5) застаріла нормативно-правова база тощо. Тому в процесі проведення реформаційних процесів необхідно створити єдину стратегію модернізації та розробити концепцію розвитку соціального партнерства з якісно оновленим підходом до усвідомлення кожним учасником своєї зацікавленості в необхідності здійснення соціально-економічних перетворень та акцентом на підвищенні соціальної відповідальності.

Підсумовуючи можна констатувати, що підвищення ролі профспілок в конституційному механізмі публічної влади є необхідною умовою налагодження взаємодії між владою та громадянським суспільством. Розвиток та ефективність дії профспілок в сучасних умовах демократичних перетворень сприятимуть його становленню як важливого соціального інституту, який прийматиме активну участь у вирішенні важливих соціально-економічних проблем загальнодержавного характеру залишаючись при цьому незалежним об'єднанням спрямованим на захист інтересів працівників як на рівні підприємств, так і на загальнодержавному рівні при виробленні соціально-економічної політики. При цьому варто акцентувати увагу на тому, що державна влада в процесі вироблення соціально-економічної політики повинна дослухатись до профспілкових ініціатив щодо вдосконалення трудового законодавства та соціального захисту працівників.

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Антон Корнєєв, аспірант АПСВТ

Науковий керівник: Юрій Корнєєв

Однією з найактуальніших проблем людства є забезпечення охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів. Оскільки ліси посідають одне з важливих місць серед природних ресурсів, то в наш час науковці різних науково-дослідних напрямів надають особливого значення вивченню проблем лісових ресурсів, їх охорони й користування. У різних наукових джерелах опубліковано чимало праць на тему лісокористування. Відчувається, що інтерес науковців до вивчення лісових ресурсів зростає. Розглянемо економіко-правовий механізм сукупностей форм і методів, спрямованих на ефективну охорону, відтворення та раціональне використання лісових ресурсів, зокрема відповідних економічних оцінок лісових ресурсів та нормативно-правових актів.

Економічна оцінка лісових ресурсів полягає в тому, що вони є джерелом деревини і продуктів побічного користування. Ліс як поліфункціональна система має широкий спектр корисного потенціалу. Досі значення лісу оцінюють лише за виробленою деревинною і недеревинною продукцією. На жаль, оцінювання екологічних функцій лісу (водоохоронних, ґрунтозахисних, клімато-регулятивних, оздоровчих тощо), які важко переоцінити, найменш досліджено. Тому однією з основних еколого-економічних проблем, яка стоїть перед науковцями, є обґрунтування екологічної оцінки та лісових право- відносин щодо водоохоронних, ґрунтозахисних, кліматорегулятивних та інших екологостабілізаційних властивостей лісу [Галушкіна Т.П. *Економіка природокористування*. Харків: Бурун Книга, 2009. 480 с.].

Оскільки одним з основних чинників збереження та формування природного середовища є ліси, то сьогодні важливим завданням у сфері лісокористування на всіх рівнях (національному, міждержавному, глобальному) є належне забезпечення нормативно-правової бази, на основі якої можна було б реально досягти економічної продуктивності, екологічної ефективності та соціальної справедливості відповідно до принципів сталого лісокористування.

Визначення сталого лісокористування були узагальнені у Принципах лісівництва» на Конференції Організації Об'єднаних Націй із навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). У принципах сталого лісокористування передбачається, що заходи збереження й збільшення лісових площ та продуктивності лісових ресурсів необхідно приймати на основі обґрунтованих екологічних, економічних та соціальних чинників [Гринів Л.С. *Екологічна економіка*. Львів: Магнолія-2006, 2010. 358 с.].

Основними шляхами практичної реалізації такої концепції є ефективна охорона, відновлення, відтворення і раціональне використання лісових ресурсів. Визначення сутності сталого лісокористування було сформульовано й у декларації Конференції міністрів з охорони лісів (Гельсінкі, 1995 р.). У цій декларації зазначено, що «Стале лісокористування означає управління лісами й лісовими площами та їх використання

таким чином і з такою інтенсивністю, які забезпечують їх біологічне різноманіття, продуктивність, здатність до відновлення, життєздатність, а також здатність виконувати сьогодні і в майбутньому відповідні екологічні, економічні і соціальні функції на місцевому, національному і глобальному рівнях, без шкоди для інших екосистем» [Дубовіч І. А. *Екологічне право України*. Львів: Вид-во НЛТУ України, 2007. С. 147]

Ігнорування впродовж тривалого часу охорони, відтворення та використання лісових ресурсів не тільки в Україні, але й у більшості держав світу призвело до значного виснаження лісів, зниження загальної продуктивності їх біоценозів та погіршення структури лісового фонду. У наш час на Землі щодня «зникає» до 40 тис. га лісу, тобто впродовж року – близько 14,6 млн га. Це набагато більше, ніж загальна площа лісів України (9,4 млн га) [Дубовіч І.А. *Особливості та перспективи розвитку міжнародної екологізації економіки* // *Ecological economics and sustainable forest management: developing a transdisciplinary approach for the Carpathian Mountains* / Ed. by I.P. Soloviy, W.S. Keeton. Lviv: Liga-Pres. 2009. Р. 96-105].

Сьогодні потрібно оновити лісове законодавство відповідно до: організаційних засад забезпечення сталого лісокористування; міжнародних конвенцій та договорів у цій сфері; вирішення еколого-економічних проблем використання природних ресурсів; відповідальності за порушення лісового законодавства тощо.

У зв'язку з недосконалим лісовим законодавством, незабезпеченням прозорості участі громадськості у процесах легального використання лісових ресурсів, слабка обізнаність населення щодо їх прав та обов'язків у цій сфері є основною причиною порушення охорони, відтворення та використання лісових ресурсів.

Одним із найважливіших напрямів правового регулювання в галузі лісових правовідносин є охорона лісів. У Лісовому кодексі України, зазначено, що ліси України підлягають охороні і захисту [Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року // *Відомості Верховної Ради*. 1994. N 17. С. 101]. Це означає здійснення комплексних заходів, спрямованих на збереження від знищення, пошкодження, ослаблення та іншого впливу, захист від шкідників і хвороб, а також раціональне лісокористування. Особливу увагу приділяють охороні лісів від пожеж.

Із наведеного можна дійти певних висновків:

1. Досягнення ефективної охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів можливе лише на основі прийняття належних законів та створення ефективної системи управління і контролю за дотриманням законодавства у цій сфері, а також економічного та соціального стимулювання раціонального лісокористування.

2. Лісове законодавство та система економічних методів лісокористування повинні бути спрямовані на забезпечення ефективної діяльності у галузі лісових правовідносин на всіх рівнях (національному, міждержавному, глобальному), тобто відповідно до принципів Екологічної Конституції Землі.

3. Сьогодні в Україні потрібно оновити лісове законодавство відповідно до: концепції забезпечення сталого лісокористування; міжнародних конвенцій та договорів у сфері охорони, відтворення та використання лісових ресурсів; вирішення еколого-економічних проблем використання природних ресурсів; відповідальності за порушення лісового законодавства тощо.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ОКРЕМИМИ ПРАЦІВНИКАМИ (ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ) ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Роман Лев, аспірант АПСВТ

Науковий керівник: Володимир Завидняк

Актуальність теми дослідження зумовлена, з одного боку, із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України, з іншого боку – необхідністю розроблення та вдосконалення науково-обґрунтованих пропозицій стосовно реформування та встановлення поняття та сутності кримінальних правопорушень, зокрема вчинених окремими працівниками (посадовими особами) юридичних осіб публічного права.

Попри значне коло наукових праць та наукових досліджень з цієї теми, окремі аспекти розуміння кримінального правопорушення залишаються актуальними в умовах сьогодення. Більш того, суди України почали використовувати термін «кримінальне правопорушення», не зважаючи навіть на відсутність визначення такого терміну в Кримінальному кодексі України та в Кримінальному процесуальному кодексі України. Таким чином, є нагальна потреба у визначенні та впровадженні терміну «кримінальне правопорушення» в Кримінальному кодексі України та Кримінальному процесуальному кодексі України.

Ми вважаємо, що відсутність визначення терміну «кримінальне правопорушення» на законодавчому рівні зумовлює дискусії у науковій правовій літературі щодо поняття сутності такого терміну та його застосування, але на жаль, станом на сьогодні, не приділяється належної уваги як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями.

Досліджуючи цю проблематику доцільно дати визначення кримінального правопорушення, вчиненого окремими працівниками (посадовими особами) юридичних осіб публічного права, а саме – це протиправне, винне діяння окремого(их) працівника(ів) (посадової особи) юридичної особи публічного права, виражене в дії або бездіяльності, діями якої(их) заподіяно шкоду суспільним відносинам, державі, громадянам, юридичним особам незалежно від форми власності, правовим наслідком якої є застосування санкцій кримінально-правового характеру до такої(их) осіб.

Виділимо такі основні ознаки кримінального правопорушення, яке вчиняється окремими працівниками (посадовими особами) юридичної особи публічного права: 1) протиправна поведінка окремого працівника (посадової особи) юридичної особи публічного права, яка може виражатися в дії або бездіяльності такої особи; 2) винна поведінка окремого працівника (посадової особи) юридичної особи публічного права, тобто суб'єкт вчинення кримінального правопорушення повинен усвідомлювати значення своїх дій та розуміти їх наслідки; 3) заподіяння шкоди державі, суспільству, громадянину, юридичній особі та іншим можливим особам; 4) протиправна поведінка окремого працівника (посадової особи) юридичної особи публічного права закріплена в ст.ст. 191, 206², 209, 210, 211, 354 Кримінального кодексу України.

Щодо визначення терміну «окремі працівники (посадові особи) юридичних осіб публічного права» зауважимо, що цей термін, також не закріплений на законодавчому рівні України, його визначення відсутнє в нормативно-правових актах України.

Проаналізувавши нормативну базу можемо зазначити, що спроби закріпити на законодавчому рівні термін «окремі працівники (посадові особи) юридичних осіб публічного права» були. Народні депутати України К. Матейченко, Ю. Тимошенко, Ю. Савчук, В. Вітко, І. Мельничук, О. Барна, Р. Сольвар запропонували внести зміни до Закону України «Про запобігання корупції» саме щодо визначення поняття посадових осіб юридичної особи публічного права, в якому статтю 3 пропонувалось доповнити Приміткою такого змісту: «1. Під посадовими особами юридичної особи публічного права розуміються особи, які займають постійно чи тимчасово в юридичній особі публічного права посади та здійснюють встановлені для цих посад повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом чи повноважною особою юридичної особи публічного права, судом або законом» [Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» (щодо визначення посадової особи юридичної особи публічного права) від 19.01.2017 року, реєстраційний номер 5672. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH4DK00B.html (дата звернення 02.03.2018)].

Також Національне агентство з питань запобігання корупції 20.03.2017 р. надало роз'яснення щодо визначення суб'єктів декларування – посадових осіб юридичних осіб публічного права, в якому зазначено, що під «посадовими особами юридичних осіб публічного права» (відповідно до підпункту «а» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» слід розуміти працівників юридичних осіб публічного права, які наділені посадовими повноваженнями здійснювати організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції [Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції щодо визначення суб'єктів декларування - посадових осіб юридичних осіб публічного права від 20.03.2017 року URL: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/rozyasnennya_yuopp_na_zaminu_24.03.docx.pdf (дата звернення 02.03.2018)]. На нашу думку, визначальним в цьому роз'ясненні є саме обсяг функцій (обов'язків), покладених на окремих працівників (посадових осіб) юридичних осіб публічного права.

Підбиваючи підсумки, слід відзначити, що в українському законодавчому полі наявно чимало прогалин. Це свідчить про недостатність вивчення, аналізу та узагальнення поняття та сутності таких термінів, як: «кримінальне правопорушення» та «окремі працівники (посадові особи) юридичних осіб публічного права», які необхідно закріплювати як в Кримінальному кодексі України, так і в Кримінальному процесуальному кодексі України.

КОРПОРАТИВНЕ НАСТАВНИЦТВО ДЛЯ ДІТЕЙ З ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ

Поліна Липова, студентка НаУКМА
Науковий керівник: Наталія Романова

Вихованці інтернатних закладів без належної підтримки дорослих не здатні адаптуватися до навколишніх умов поза межами закритої установи [Байдарова О.О. *Наставництво як форма соціальної підтримки випускників інтернатних закладів* // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2012. № 3. С. 64–67]. Зокрема, вже починаючи із 6-7 класів вони потребують якісної професійної орієнтації, оскільки без професійної освіти та необхідних знань й навичок не матимуть змоги бути соціально успішними та незалежними по досягненню повноліття [Кузьміна О. В. *Підготовка дітей-сиріт до самостійного життя в умовах сімейного виховного середовища* // Наукові записки ТНПУ. Серія: Педагогіка. 2015. №2. С. 120–124].

Для розвитку мотивації та інтересу дитини до навчання і роботи необхідно не лише розповісти, а радше показати, що саме представляє собою та чи інша професія. Присутність значущого дорослого як наставника може створити потрібні умови для вироблення навичок [Методичні рекомендації з реалізації програми наставництва над дітьми / І. Шестопал, В. Андросова, Т. Коваль та ін. Київ, 2017. 43 с.].

У 2016 році були внесені зміни до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», за якими офіційно введено поняття наставництва як «індивідуальної підтримки у підготовці до самостійного життя дітям, які проживають в закладах інтернатного типу». Уже у 2017 році Кабінетом Міністрів України затверджено Постанову «Деякі питання здійснення наставництва над дитиною», що визначає механізм організації, здійснення та ведення програми наставництва.

Попри певні успіхи в законодавчому полі щодо впровадження інституту наставництва, на сьогодні відсутні статистичні дані щодо кількості запитів про наставництво та кандидатів у наставники, оскільки до цього часу програма підтримувалася лише неурядовими організаціями. Крім того, надалі наявні стереотипи щодо дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що негативно впливає на бажання долучитися до програми наставництва представників бізнесу чи державних організацій та структур.

У зв'язку із законодавчими нововведеннями обов'язок щодо поширення інформації про наставництво мають виконувати Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і партнерські організації, що представляють державний та недержавний сектор. Проте під час дослідження механізму такої співпраці не виявлено. Одночасно з'ясовано, що сьогодні активно впроваджуються сім соціальних проектів. Ці проекти – ініціатива приватного сектору у рамках корпоративної соціальної відповідальності [Плахова О. М. *Корпоративне волонтерство як прояв соціальної відповідальності бізнесу* // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. 2014. №20. С. 263–266]. Таким чином, в Україні поширюється практика корпоративного наставництва з метою професійної орієнтації дітей, у тому числі й вихованців інтернатних закладів [ГС «Об'єднані дітьми». URL: <http://mentor.org.ua/howtohelp>]. Сама ініціатива полягає в тому, що наставник, будучи представником певного підприємства, може надати якісну інформацію про конкретну

професію. Тим часом, діти – учасники програми корпоративного наставництва мають змогу самостійно пробувати працювати на різних посадах в ігровій або навчальній формі безпосередньо на робочому місці. Тобто корпоративне волонтерство з боку приватного бізнесу може допомогти вихованцям інтернатних закладів успішно вирішити одну з нагальних проблем – визначитися з майбутньою професією, що сприятиме їхній успішній соціалізації у цілому.

Доречним є аналіз роботи міжнародних програм наставництва для дітей, які використовують практику корпоративного наставництва. Прикладом може слугувати програма наставництва «Кідсейв Інтернешнл» («Kidsave International»). Спеціалісти програми запрошують та відбирають кандидатів у наставники переважно з працівників партнерських комерційних організацій. Крім того, дітям із інтернатних закладів надається можливість відвідати профорієнтаційні заходи та пройти стажування в цих компаніях [Kidsave International. URL: <https://www.kidsave.org>].

Інша програма, запроваджена Благодійним фондом «Дара» (Казахстан), включає корпоративне наставництво та коучінг, спрямовані на підлітків від 14 років. Метою інтервенцій є допомога дитині у засвоєнні універсальних навичок та розкриття особистого потенціалу для підвищення мотивації до навчання та вибору професії. Коуч є наставником, який навчає одного підлітка ефективно вирішувати життєві питання в межах закладу або поза ним. Коучінг включає навчання навичкам тайм-менеджменту, планування діяльності, ефективної комунікації тощо. Натомість, корпоративне наставництво спрямоване на організацію майстер-класів та семінарів на базі підприємств [The Dara Foundation. URL: <http://dara.kz>].

В Україні набуває розвитку практика корпоративного наставництва, але немає звітності щодо результатів подібних програм. Тому в рамках бакалаврської роботи ми розробили соціальний проект «Корпоративне наставництво для вихованців інтернатних закладів: «Один день на роботі»» з метою популяризації корпоративного наставництва серед представників бізнесу в м. Київ. Пілотний проект передбачає підготовку підлітків (13-15 років) з профорієнтації стосовно професії піцайоло. Практичний етап проекту включає три частини. Спочатку група підлітків з інтернатних закладів відвідує майстер-клас з приготування піци. Надалі в інтернатному закладі координатори проекту проводять квест «Профі Піцайоло», до якого залучають підлітків. Завданням квесту є приготування найсмачнішої піци. Захід сприяє підвищенню мотивації дітей та молоді до навчання цій професії. Переможці квесту мають змогу провести один день на стажуванні у закладі харчування, під час якого корпоративні наставники навчають підлітків навичкам піцайоло, надають завдання та допомагають у їх виконанні. Якщо підліток якісно і старанно виконує роботу та забажає продовжити працювати в закладі харчування, то координатори проекту надаватимуть допомогу у працевлаштуванні після завершення навчання в інтернатному закладі.

Цей соціальний проект можна поширювати в будь-якій громаді. Він не тільки сприятиме інформуванню більшої кількості людей щодо цілей наставництва, а й допоможе в залученні до програми потенційних наставників. Крім того, проект буде сприяти ефективнішому задоволенню потреб дітей з інтернатних закладів у профорієнтації.

РЕЛІГІЯ ЯК ПРОЯВ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Іван Лукаш, аспірант АПСВТ

Науковий керівник: Ольга Горпинич

Активне проникнення релігії в масову свідомість і підвищення ролі церкви в державі не могло не позначитися на політичному житті, зокрема, на поведінці політиків. Керівники держави почали відвідувати церковні служби, а церковні ієрархи – світські прийоми. Священнослужителі благословляють солдатів перед боєм, освячують бронетехніку і казарми, а світська влада нагороджує церковних ієрархів вищими державними нагородами. Масштаби такого явища настільки великі, що викликають серйозну стурбованість антиклерикальних кіл. Розгортання процесів десекюляризації в сфері освіти, посилення участі церковнослужителів у соціально-економічному житті країни, а також зміцнення взаємозв'язків між світською та церковною елітами навіть породили у деяких аналітиків побоювання щодо девальвації в Україні принципу відділення церкви від держави.

Ця робота розглядає найзагальніші характеристики взаємодії політики і релігії, її причин і результатів. Присутність релігії в суспільному житті людини в цілому і в політиці зокрема свідчить про наявність в людській свідомості феномена віри, тобто здатності людської свідомості приймати інформацію без докази, логічне несуперечливого обґрунтування. Саме на цій здатності і базуються всі релігії, тісно пов'язуючи поняття віри з поняттям довіри. А ось уже довіру і використовують по відношенню до особистостей, громадським (у тому числі і політичних) організаціям, їхнім діям і інформації, яка від них виходить. У свою чергу релігія, будучи представлена церквою в структурі суспільства, як і всі інші структурні утворення, підпорядкована політичній владі в особі держави [Круглова Г.А. *Политика и религия* // *Вестн. БДУ. Сер. 3.* 2013. № 2. С. 81].

Слід звернути увагу на те, що відносини «церква / держава» і «релігія / політика» не тотожні, хоча й тісно пов'язані. Зв'язок цей виражається зокрема в тому, що при зближенні церкви і держави самостійна політична активність церкви слабшає, і замінюється спільної активністю разом з державою, а при відділенні церкви від держави навпаки зростає. При розгляді питання взаємодії релігії і політики необхідно зважати, що зв'язок релігії з церквою і політики з державою представляється як зв'язок спільного з приватним і має всі властивості, притаманні цим категоріям.

Реальність впливу релігійних уявлень об'єктивна, і виражається в порівняння людськими результатами своїх дій з релігійними поглядами. Іншими словами релігія накладає відбиток на політичну свідомість людей і впливає на формування їхньої політичної культури, бо людські уявлення про правду і справедливість перебувають у тісному зв'язку з релігійними уявленнями, і це відіграє неабияку роль при визначенні форми верховної влади.

Релігія і політика протягом довгих століть стикалися і продовжують стикатися один з одним. При цьому ступінь і характер впливу релігійного чинника на політику різні, але

його наявність у політичних діях і рухах – далеко не випадкове явище. І це пояснюється сутнісними характеристиками як релігії, так і політики. Релігія є формою суспільної свідомості. У всіх випадках, коли мова йде про релігію, питання стосується більш-менш значних людських мас. Будучи пов'язаною з проблемою влади, політика, в свою чергу, починається тоді, коли мова йде про інтереси певних соціальних груп, класів, націй. Політика, таким чином, теж неминуче пов'язана з величезними масами населення. Неважко зробити висновок, що якщо суб'єкти релігії та політики одні й ті ж, то ці феномени неминуче повинні перетинатися. Сутність низки соціально-політичних рухів у деяких регіонах планети неможливо зрозуміти без урахування особливостей їхнього релігійного обрамлення. Тут і зв'язок з панівними класами, освячення класової нерівності, соціального пригноблення, і розвиток визвольних рухів. Наразі релігія має широку міжкласову основу; як правило, її прихильники належать до соціальних груп, політичних сил, які протистоять одна одній.

Поряд з міфом і філософією релігія – одна з форм світогляду. Як і філософія, вона прийшла на зміну міфологічному світогляду, яке не змогло дати задовільні відповіді на питання, що виникали в стародавньому суспільстві при переході від первіснообщинних відносин до класових. Розглядаючи роль релігії в політичних процесах, ми орієнтуємося на той факт, що специфіка останніх виражається в тому, що вони – це реальність, збудована не відповідно до теоретичних уявлень лідерів і приписами науки, а сукупний наслідок діяльності політичних суб'єктів, спрямованої на завоювання, утримання і використання політичної влади, на забезпечення конституювання, функціонування або зміни політичної системи [Куприянова Л. *Взаимодействие религиозной и политической сфер общества и современность.* // *Вестник БДУ. Сер. 3.* 2011. № 2. С. 60].

Сучасні взаємини політики і релігії мають низку особливостей, зумовлених з конкретними умовами їх взаємодії. По-перше, це так звана секуляризація політики – процес зниження ролі релігії в свідомості людей і життя суспільства, що почався в епоху Реформації і триває понині. Для політичних систем у сучасному суспільстві характерний зсув від харизматичного і традиційного панування до раціонально-легітимного, розумно узаконеного. В умовах розвинених політичних систем цей процес втратив конфліктний характер і став протікати в більш спокійних і завуальованих формах. Секуляризація зачіпає взаємовідносини між соціальними інститутами – державою і церквою. Сучасна держава не потребує або задовольняється вкрай малою мірою для своєї легітимації в релігії. По-друге, протилежна тенденція, спрямована на співпрацю, взаємопроникнення, взаємодія релігії і політики, яка проявляється в інших формах і на більш високому рівні, ніж в минулому [Куприянова Л. *Там же*].

Своєрідним проявом посилення взаємодії релігії і політики можна назвати «політизацію релігії», що проявляється в підвищенні активності релігійних організацій у політичному житті. Необхідно відзначити, що в сучасному світі найпоширенішим типом взаємини держави і церкви є їхня співпраця. Будучи провідником загального інтересу, держава захищає цінності, притаманні певному суспільству, і при цьому є правовою основою і для регулювання взаємовідносин політичних і релігійних структур, і для забезпечення реальної свободи різних віросповідань і релігійних організацій.

ПРИЙОМНА СІМ'Я – ФОРМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Яна Магомедова, студентка МДПУ ім. Богдана Хмельницького

Науковий керівник: Ганна Мільчевська

Основним завданням, що ставить перед собою держава щодо влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, є розвиток нових ефективних соціальних інститутів виховання таких дітей: дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей.

Прийомна сім'я – сім'я або окрема особа, яка не перебуває у шлюбі, що добровільно за плату взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Загальна кількість рідних та прийомних дітей у сім'ї не повинна становити більше п'яти осіб [Богданова І. М. *Соціальна педагогіка*. Київ: Знання, 2008. 343 с.].

Прийомна сім'я – це одна з форм соціального захисту дітей, позбавлених батьківського піклування, коли частину функцій (матеріальне забезпечення утримання дітей, оплату праці прийомним батькам, методичну підготовку прийомних батьків та допомогу їм у вихованні сироти, а також контроль за утриманням і вихованням дитини) держава залишає за собою. Основна мета прийомної сім'ї – тимчасове утримання та виховання дитини, яка приходить у сім'ю з дитячого інституційного закладу, з кризової сім'ї, з притулку або з медичної установи. Інститут прийомної сім'ї принципово відрізняється від усиновлення, опіки родичів та опіки над дітьми у дитячих будинках сімейного типу. Від дитячих будинків сімейного типу прийомні сім'ї відрізняються у багатьох відношеннях, зокрема, чисельністю дітей. Передбачається, що батьки можуть працювати, вони необов'язково мають бути професійними педагогами, тобто це сім'я, яка досить типова для нашого суспільства. Дитячі будинки сімейного типу більше нагадують міні-інтернати, оскільки кількість дітей у таких сім'ях здебільшого становить 15–20 осіб [Василькова Ю. В., Василькова Т. А. *Социальная педагогика: курс лекций*. 3-е изд. Москва: Академия, 2003. 440 с.].

Головною відмінністю прийомних сімей від дитячих будинків сімейного типу є те, що прийомна сім'я не повинна змінювати свого усталеного сімейного устрою, звичок у зв'язку з приходом прийомної дитини. Сім'я, на базі якої створюється дитячий будинок сімейного типу, частіше за все змушена змінити місце постійного проживання (надається нова житлова площа з урахуванням збільшення кількості членів сім'ї), пережити досить складний дискомфорт (зразу заявилося як мінімум п'ять нових членів сім'ї). Прийомна ж сім'я, зберігаючи сталі сімейні стосунки, приймає до свого складу, як правило, одну дитину-сироту. Дитина приходить у вже сформований мікросоціум і вчиться жити в ньому.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2006 р. № 106 «Про затвердження порядку призначення і виплати держаної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення

батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» фінансування на утримання дітей у прийомних сім'ях гарантоване державою і здійснюється з державного бюджету: щомісячно надаються кошти на харчування прийомних дітей, виходячи з натуральних норм його забезпечення, на придбання для них одягу, взуття, медикаментів, предметів особистої гігієни, іграшок, книжок, інвентарю та обладнання, на проведення культурно-масової роботи, а також кошти на оплату комунальних послуг за нормами і тарифами, що діють у даній місцевості, пропорційно до кількості прийомних дітей [Діти соціального ризику та їх виховання: навчально-методич. посібник / Ред. Л. М. Шупіцин. Київ: Рідна мова, 2003. 144 с.].

Функціонування прийомних сімей потребує, безперечно, психологічної та професійної підготовки прийомних батьків, орієнтації їхньої діяльності на забезпечення реалізації інтересів саме дитини, а не на розв'язання власних проблем. У такій сім'ї мають якнайповніше й гармонійно поєднуватись мотивація батьків стосовно створення прийомної сім'ї та інтереси прийомної дитини.

Робота прийомних батьків відрізняється від роботи педагогів інтернатних закладів тим, що вона здійснюється безперервно (цілодобово), і тому соціальним інститутам і соціальним педагогам (працівникам) слід розробити систему психологічного розвантаження прийомних батьків.

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ДЕІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ: МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Олександра Мошнінова, Центр формування життєвої компетенції «Інтеграл»

Розумово відсталі діти, діти зі зниженим інтелектом, з труднощами в навчанні, з особливими потребами тощо – одна з найчисельніших категорій дітей, що відхиляються в своєму розвитку від норми. Частка таких дітей у загальній дитячій популяції дорівнює близько 2,5% [Докшина Н., Самбурська Л. *Діти які мають особливості психофізичного розвитку* // Психолог. 2004. №45. С. 22-27]. Порушення інтелекту у дитини зазвичай поєднується з аномальним розвитком рухової сфери, становлення якої невід'ємне від пізнання світу, оволодіння мовою, соціально-побутовими навичками тощо. Нескладно передбачити, що молодь з ментальними порушеннями найближчим часом становитиме чисельну групу людей із інвалідністю і змушує звернути увагу на цю цільову групу і її соціальну інтеграцію.

Наразі в Україні живе понад 2 мільйони людей з інвалідністю працездатного віку. Але працюють, за даними Міністерства соціальної політики, близько 677 тисяч (із них 540 тисяч - працездатного віку). Людей з інвалідністю I групи, тобто тих, хто має суттєві обмеження життєдіяльності, – лише 17,7 тисяч (2,6% від працюючих осіб з інвалідністю). Переважно працюють із III групою інвалідності, які мають незначні фізичні обмеження.

Станом на 2017 рік в Україні функціонував 751 інтернатний заклад для дітей: 39 закладів — у системі МОЗ (у них живе та виховується 2773 дитини), 132 — системі Мінсоцу (5087 дітей), 580 — у системі МОН (97 923 дитини). Проте політика деінституціалізації інтернатних закладів регламентована конвенцією ООН «Про права дитини» та Національною стратегією реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки, затвердженою 9 серпня 2017 р. Кабінетом міністрів України, змушують звернути увагу на перспективи позаінституційного життя випускників інтернатних закладів. Реформування системи альтернативного догляду в Україні нівелює значимість спеціалізованих інтернатів для дітей з ментальними порушеннями, і як наслідок знищується інститут спеціальної освіти.

Соціальна інтеграція та адаптація розумово відсталих дітей, які дуже швидко перейдуть до категорії молоді, є одним із основних завдань спеціальної школи-інтернату, а відтепер альтернативних форм влаштування дітей. Успішне вирішення цих завдань в значній мірі залежить від соціально-побутової компетентності людини, її здатності самостійно організовувати свій побут. Згідно із стратегією деінституціоналізації ця сфера послуг вважатиметься компетенцією Центрів соціальної підтримки дітей та сімей, але їхні реальні можливості щодо забезпечення послугами сімей з дітьми з обмеженнями життєдіяльності звужені до амбулаторного відвідування вузьких спеціалістів, а також обмеженнями вікового цензу отримувачів послуг (групи денного перебування – діти віком від 2 до 7 років, амбулаторне відвідування – до 12 років.)

На сучасному етапі наявний ризик отримати фізично спроможних, але соціально не підготовлених громадян, які можуть опинитися на вулиці без засобів для існування. Це зумовлює пошук інноваційних технологій надання освітніх та соціальних послуг цій категорії населення у рамках діяльності альтернативних закладів соціальної підтримки населення.

Однією з таких технологій вважаємо соціальне підприємництво, яке є можливим як у рамках діяльності Центрів соціальної підтримки дітей та сімей, недержавних громадських організацій, або ж у рамках діяльності фізичних осіб підприємців. Соціальне підприємництво – це підприємницька діяльність, спрямована на інновативну, суттєву та позитивну зміну в суспільстві. Головним мотивом такої діяльності є не фінанси, а прагнення розвитку громади. Це відгук на хронічні проблеми суспільства – бідність, безробіття чи розосередженість громади. Цей тип підприємницької діяльності задовольняє ті потреби, які не може задовольнити державний сектор, а приватний – ігнорує. Критеріями соціального підприємництва є: соціальний вплив (спрямованість на вирішення чи пом'якшення конкретної відчутної соціальної проблеми); інноваційність (застосування нових підходів, нових способів розв'язання як давньої, так і новопосталої соціальної проблеми); самоокупність і фінансова стійкість (незалежність від зовнішнього фінансування); тиражованість (відтворюваність моделі соціального підприємства в інших географічних і соціальних умовах) [Про соціальне підприємництво // Соціальне підприємництво в Україні. URL: <http://www.socialbusiness.in.ua/index.php/baza-znan/biblioteka-sotsialnoho-pidpriyemtsia/81-pro-sotsialne-pidpriyemnytstvo>].

У рамках соціальної підтримки молоді з ментальною інвалідністю створення соціального підприємства дає змогу виконати більшість завдань спеціальної та корекційної освіти, професійного орієнтування. В процесі подібного симбіотичного існування різних технологій, спеціального освітнього, соціального та підприємницького підходів здійснюється формування як соціально-побутових навичок, так і розвиток професійного становлення та розвиток фінансової грамотності. Все це є базою для подальшого самостійного життя особи з ментальною інвалідністю в сучасному соціумі як повноцінної особистості.

3-поміж прикладів соціального бізнесу в Україні відзначимо наступні.

1. Центр формування життєвої компетенції «Integral» (м. Горішні Плавні, Полтавської обл.). Тут молодь з аутизмом, з розумовою відсталістю, з комплексними порушеннями психо-фізичного розвитку мають змогу навчатися сучасним ремеслам та хлібопекарській справі, працювати в кафе з власною випічкою, будучи задіяними як у виробничому процесі, так і у процесі обслуговування. Молодь з порушеннями опорно-рухового апарату, а також з аутоімунними захворюваннями виконують ролі кураторів, асистентів психолога, логопеда, адміністраторів.

2. Підприємство «Good bread for good people» (м. Київ), що працює як пекарня, яка має особливу послугу – кур'єрську доставку. У команді є молодь з ментальними порушеннями.

3. Соціальне підприємство «Злагода» (м. Краматорськ, Донецька обл.), яке створене при громадській організації інвалідів майже 20 років тому. Суть проекту - працевлаштування людей з обмеженими можливостями, постійна фінансова підтримка людей з обмеженими можливостями, підтримка соціального життя людей.

СОЦІАЛЬНЕ КІНО ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРУПОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ

Марія Мурадханян, аспірантка КНУ ім.Шевченка

Науковий керівник: Юрій Швалб

Соціальна робота в Україні на сьогоднішній день активно розвивається, шукаючи все нові шляхи вирішення та подолання наявних соціальних проблем. Втім, багато проблем все ще залишаються непоміченими як державою, так і багатьма громадянами. Сьогодні в Україні стають актуальними такі соціальні проблеми, які ще не отримали правового регулювання. Для цих нових проблем усталені методи роботи вже не є ефективними.

У сфері мистецтва, зокрема, у кінематографі, нові проблеми знаходять своє відображення значно скоріше, ніж у нормативній інституційній сфері життєдіяльності. Тому соціальне кіно піднімає ті проблеми, а також надає можливі варіанти їхнього вирішення, які вже стали актуальними для соціального буття суспільства і можуть стати інноваційною технологією у сфері соціальної роботи. Діти і підлітки, як клієнти соціальної роботи, особливо потребують використання методів, які будуть для них доступними, зрозумілими та сучасними.

Соціальне кіно – це напрямок кінематографу, головним завданням якого є висвітлення актуальних соціальних проблем задля зміни соціальної ситуації. Соціальне кіно розкриває такі соціальні теми, як безробіття, бідність, залежності, взаємостосунки у родині, взаємостосунки у школі і, зокрема, шкільна жорстокість, інвалідність, права людини, імміграція тощо [Russell W. B. *Teaching social issues with film*. Charlotte: Information Age Publishing. 2009. 181 p.]. У груповій роботі з дітьми та підлітками кінематограф має багато переваг. У першу чергу кіно є легким і доступним для дітей способом сприйняття інформації. Також кіно забезпечує емоційну включеність дітей та підлітків завдяки художнім засобам виразності. Наступною перевагою кінематографу в груповій роботі з дітьми є можливість глядача поставити себе на місце героя. Кіно забезпечує занурення в історію та можливість подивитися на ситуацію під іншим кутом, з точки зору іншої людини. Така можливість є унікальною та дуже важливою у донесенні певної соціальної проблематики та у роботі з аудиторією. Наступною перевагою кінематографу є можливість через кіно говорити на серйозні теми у безпечному середовищі. Це дуже важливо у роботі з дітьми, особливо з дітьми, які мають травматичний досвід, адже часто таким дітям важко говорити про свої почуття та обговорювати деякі теми. Кіно у цьому випадку дозволяє у безпечний спосіб отримати новий соціальний досвід та виразити власні емоції та почуття через обговорення фільму і при цьому не переходити на особисті теми. Ще одною перевагою, що виходить з попередньої, є можливість за допомогою кінематографу розширити власний соціальний репертуар, «пережити» певні події та ситуації, які не зустрічалися у реальному житті, або отримати шляхи виходу з різних ситуацій.

Для групової роботи з дітьми та підлітками з використанням соціального кіно потрібно дотримуватися певних правил та вимог. Першою та головною умовою є постановка мети кінопоказу та стратегії ведення зустрічі. Стратегія полягає у наявності

вступної частини, під час якої дітей знайомлять з темою зустрічі та фільмом, який буде переглянуто. Після вступної частини, яка може завершитися опитування, анкетуванням чи обговоренням теми, відбувається власне перегляд фільму. Після перегляду організовується обговорення у різний спосіб, в залежності від обраної форми групової роботи. Групова робота з дітьми та підлітками обов'язково передбачає наявність лідера – ведучого показу, який знайомиться з усіма учасниками, пояснює все, що буде відбуватися під час кінопоказу, модерує обговорення. Також важливим є випрацювання правил групи та наявність зручного та затишного приміщення для дітей. За результатами емпіричного дослідження було встановлено, що оптимальною кількістю учасників для групової роботи є від 3 до 15 дітей. Також, важливою умовою організації групової роботи з дітьми є підбір учасників по віковим категоріям. Це означає, що діти у групі мають мати максимум 3 роки різниці між собою, тому варто робити окремі кінопокази для дітей молодшого шкільного віку і окремо для підлітків. Це забезпечить однаковий інтерес до перегляду фільму, розуміння кінофільму та можливість обговорення тем, які будуть зрозумілі та цікаві всім учасникам групи. Тривалість групової роботи з дітьми та підлітками з використання соціального кіно має бути в межах 2-4 годин. Чим старші діти, тим довшим може бути кінофільм для перегляду та довшою може бути групова робота загалом. Для групової роботи з дітьми можна використовувати художні, анімаційні та деколи документальні фільми як короткого метру (до 20 хвилин), так і повнометражні стрічки. Як показують результати дослідження, повнометражні стрічки краще обирати хронометражем до 1 години 40 хвилин.

У організації групової роботи з дітьми важливим є вибір соціального фільму. Бажано обирати стрічки, в яких присутні герої, з якими дітям буде легко себе ідентифікувати. Найлегше людині себе ідентифікувати з героєм свого віку. Також важливо обирати фільми не з деструктивними, а з позитивними і конструктивними історіями. Дослідження показують, що залякування та страх не є ефективним способом навчання дітей та профілактики негативних явищ.

Соціальне кіно у груповій роботі з дітьми виконує кілька функцій. Інтегративна функція передбачає включеність учасників через комунікацію та спілкування з іншими дітьми під час перегляду кіно у соціальне життя та соціальні процеси певної громади. Комунікативна функція соціального кіно полягає у формуванні навичок спілкування в дітей. Навчально-інформаційна функція соціального кіно полягає у тому, що соціальні фільми містять нову для дітей інформацію, що дозволяє їм вивчати інші культури, традиції, пізнавати людей різних соціальних груп. Розвивальна функція соціального кіно передбачає розвиток у дітей уваги, уваги, емпатії, співчуття, самоусвідомлення тощо. Культурна функція соціального кіно полягає у вихованні та розвитку в дітях сприйняття кінематографу як мистецтва, розуміння художніх засобів виразності кіно та культурного контексту фільмів.

Отже, соціальне кіно є ефективним інструментом групової роботи з дітьми та підлітками. Важливо організувати роботу з дотриманням усіх необхідних норм та вимог для максимального розкриття учасників групового процесу.

НАДАННЯ НЕАВІАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ АЕРОПОРТУ

Оксана Овдієнко, асистент НАУ
Науковий керівник: Марія Григорак

В умовах сьогодення аеропорт є не лише частиною транспортної системи країни, а й одним із найважливіших компонентів національної, регіональної та місцевої інфраструктури, оскільки виступає не лише постачальником послуг населенню, чия діяльність регулюється державою, але і самостійним комерційним комплексом з власними бізнес цілями та сформованою стратегією розвитку. У умовах глобалізаційних трансформацій одним з головних завдань вдосконалення вітчизняних аеропортів виокремлюється необхідність ефективного управління якістю надання всіх видів послуг пасажиром, в тому числі і неавіаційних.

Якість надання неавіаційних послуг формується під впливом різноманітних факторів, які можна об'єднати в три основні групи, які врешті є типовими для будь-якого виду послуг. До першої групи належать чинники, що визначають, наскільки ефективно проведена комплексна підготовка до надання послуг. Для аеропорту це і пошук варіантів та розробка нових видів послуг, і постійне вдосконалення організаційно-технологічної підтримки, і зростання ефективності бізнес-процесів, і оперативна реакція на розвиток новітніх технологій в авіаційній галузі та їх використання. До другої групи відносять фактори, які істотно впливають на забезпечення якості обслуговування клієнтів, а саме кількість груп і видів послуг, наданих в одному місці, форми обслуговування (способи доведення послуг до споживачів), територіальне розташування об'єктів надання сервісних послуг, зручність робочого графіку, рівень етики і культури обслуговування клієнтів тощо. Третя група факторів впливає як на якість надання послуг, так і на якість обслуговування клієнтів. Це професійно-кваліфікаційний рівень персоналу, рівень прогресивності організації послуг, мотивація персоналу, дотримання трудової і виконавської дисципліни. Ці чинники впливають на цінність неавіаційних послуг для пасажирів, відповідно відіграють важливу роль у процесі ціноутворення, що зрештою впливає на рентабельність сектора.

Практика функціонування аеропортів у різних країнах світу засвідчує, що прибуток, отриманий від надання неавіаційних послуг пасажиром, значно впливає на фінансовий показник діяльності та часто перевищує інфраструктурні доходи. За даними Міжнародної ради аеропортів, світовий дохід авіаційної промисловості минулого року складав 161,3 млрд. доларів, 39,4% з яких від надання пасажиром неавіаційних послуг. Найприбутковішими виявилися концесії, пов'язані з роздрібною торгівлею (28,8%), паркуванням автомобілів (20,5%), майном та нерухомістю (15%), прокат автомобілів, харчування, реклама та інше (35,7%) [Airport Economics Report: Key Performance Indicators 2018 / Airports Council Internationala. URL: <https://store.aci.aero/product/2018-airport-key-performance-indicators>].

Згідно з оцінкою Українського інституту майбутнього, українські аеропорти не мають досвіду ефективного управління неавіаційними доходами. За 2016 р. Бориспіль

отримав лише 69% доходів від авіаційної діяльності, де найбільша частка припадає на пасажирський збір — 39%, найменша — на збір за наднормативну стоянку — 0,9%, 15% — на доходи від додаткових послуг і 16% — на доходи від неавіаційної діяльності. Операційна маржа в неавіаційних видах доходів аеропортів Європи є набагато вищою і становить у середньому більш як 50%. Маржинальність авіаційних видів доходів у середньому становить 11–13% (максимально досягає 30%) [Аеропорти України: як не пролетіти над Парижем? (інфографіка) / Український інститут майбутнього, 24 липня 2017 р. URL: Аеропорти України: як не пролетіти над Парижем? (інфографіка), Український інститут майбутнього, 24 липня 2017 року]. Розуміючи перспективи, при формуванні стратегічного плану розвитку на період 2015-2019 років до своїх стратегічних цілей Бориспіль додає розвиток інфраструктури для забезпечення задоволеності клієнтів аеропорту. Даний план передбачає підвищення рівня комфорту пасажирів за рахунок розвитку комерційних зон (магазини, пункти харчування та ін.), забезпечення експлуатаційної готовності техніки та устаткування, будівництво паркінгу та введення в експлуатацію.

Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО) також звертає увагу на важливість розвитку сфери надання неавіаційних послуг аеропортами. У своєму Керівництві з економіки аеропортів організацією було зазначено, що основні статті доходів аеропортів становлять надходження від авіаперевезень та наземного обслуговування, а також доходи від неавіаційних видів діяльності.

Окрім того, профіль сучасного пасажирів зазнає постійних змін, що пов'язано зі збільшенням пасажиропотоку на авіаційному транспорті, виходом на арену нових авіакомпаній, що значно розширюють географію польотів, потребою у супутніх послугах (не лише перевезення), прагненні до комфортного та корисного проведення часу під час здійснення подорожей.

Таким чином, аналіз досвіду роботи аеропортів різних країн світу, що передбачає розширення переліку неавіаційних послуг та постійне вдосконалення рівня якості їх надання, засвідчує необхідність застосування подібної практики для вітчизняних аеропортів. Збільшення доходності саме від неавіаційної діяльності за рахунок надання широкого переліку послуг належного рівня якості створює також сприятливий образ компанії для споживача, що в свою чергу, призводить до постійного розвитку та вдосконалення аеропорту.

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПЕРЕЖИВАННЯ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ У ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Юлія Оляницька, аспірантка КНУ ім. Тараса Шевченка

Науковий керівник: Юрій Швалб

Актуальність цієї теми зумовлена тим, що тривалість життя з кожним роком зростає. Про це свідчать дані Фонду Народонаселення ООН в Україні, згідно з якими до 2050 року кількість літніх людей становитиме 2 млрд. У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на підходи до розуміння процесу старіння. Так, деякі російські науковці, як-от І. Давидовський, М. Ермолаєва, стверджують, що старість – це частина життя, що супроводжується недугами, стражданнями, розуміється як обмеження і самообмеження життєвих відправлень [Давыдовский И. В. *Что значит стареть*. Москва: Знание, 1967. 67 с.; Ермолаева М. В. *Жизненный опыт как критерий личностного развития в старости* // *Мир психологии*. 2007. № 3 С. 145-152]. Західні ж науковці схиляються до тієї думки, що період старіння характеризується розвитком потенціалу в літніх людей та можливостей збагатити їхнє життя. Так, в Європі та США вік позитивно корелює з задоволеністю життям, незважаючи на зниження фізичного здоров'я [Okun M. A., Stock W.A. *Quality of research on correlates of subjective well-being in adulthood* // *Experimental Aging research*. 1984. Vol.10(3). P. 161-163].

В ході досліджень вікових особливостей підтверджено те, що соціальні потреби змінюються під впливом життєвого досвіду та зовнішніх обставин. З віком люди більше концентруються на прив'язаності, тобто близьких взаєминах [Steverink N, Lindenberg S. *Which Social Needs Are Important for subjective Well-being? What Happens to Them With Aging?* // *Psychology and Aging*. 2006. Vol. 21(2). P. 281- 290]. У багатьох дослідженнях вікових закономірностей використовується концепт суб'єктивного благополуччя в трактовці Е. Діннера, яка полягає в тому, що суб'єктивне благополуччя складається з трьох основних компонентів: задоволення, приємні та неприємні емоції. Йдеться про когнітивну (інтелектуальна оцінка задоволеності різними сферами свого життя) та емоційну (наявність поганого чи доброго настрою) сторони самоприйняття, які в кінцевому результаті є індикаторами щастя. Е. Діннер вважає, що більшість людей оцінюють те, що з ними трапляється, в термінах «добре-погано», і така інтелектуальна оцінка базується на емоціях відповідної валентності. Згідно з результатами досліджень, оснований на цій думці, залежність між суб'єктивним благополуччям та віком є непрямою. Доведено, що зв'язок між благополуччям та віком опосередкований третьою змінною – соціально-економічним рівнем країни [Clark D. A. *Vision of Development: A Study of human values*. UK: Edward Elga, 2002. 296 p]. Виявлено, що уявлення про майбутнє благополуччя теж змінюється з віком: воно є вищим у дітей, підлітків та в період середньої дорослості і нижчим – у людей похилого віку [Ryff C. D. *Possible selves in adulthood and old age: a tale of shifting horizons* // *Psychology of Aging*. 1991. Vol. 6. P. 286-295]. Загальний висновок дослідників: зв'язок віку та благополуччя є U-криволінійним – вищий серед молоді та людей похилого віку (старші 65 років), нижчий у осіб середнього віку (35-54 роки). Зв'язку між віком та переживанням соціального благополуччя не виявлено, однак вік позитивно корелює з евідентним та

гедоністичним благополуччям [Son J., Wilson J. *Volunteer Work and Hedonic, Eudemonic, and Social Well-Being* // *Sociological Forum*. 2012. Vol. 27(3). P. 658-681].

При виявленні зв'язку віку та благополуччя окремо підкреслюється суб'єктивний аспект: вводиться поняття суб'єктивного старіння – які зміни відчуває людина, коли стає старшою. Більш високе суб'єктивне благополуччя фіксується в тих осіб, що відчувають себе молодшими [Ward R. A. *How old am I? Perceived age in middle and later life* // *International Journal Aging Human Development*. 2010. Vol. 32 (4). P. 483-507], але не бажають стати молодшими. В усіх вікових групах більший реалізм та менші ілюзії в самооцінці є предиктором кращого функціонування, а відповідно й вищого благополуччя [Lachman M. E. et al. *Realism and illusion in Americans' temporal views of their life satisfaction: age differences in reconstructing the past and anticipating the future* // *Psychological Science*. 2008. Vol. 19. P. 889 -897].

Розглядаючи підходи до розуміння переживання суб'єктивного благополуччя, слід взяти до уваги шестикомпонентну модель К. Ріффа, в якій суб'єктивне благополуччя розглядається як структура, до якої належать такі складові: 1) позитивне ставлення до себе та свого життєвого досвіду, 2) стосунки з іншими, що ґрунтуються на довірі, 3) дотримання власних переконань, 4) здатність виконувати вимоги повсякденного життя, 5) наявність цілей і діяльності, що наповнюють життя сенсом, 6) відчуття постійного розвитку та самореалізації. Також вважаємо за доцільне згадати теорію активності, головною ідеєю якої є врахування взаємозалежності між діяльністю і почуттям задоволення від життя (суб'єктивне відчуттям благополуччя) [Шамионов Р. М. *Субъективное благополучие личности: психологическая картина и факторы*. Саратов: Научная книга, 2008. 296 с.]. Вона пояснює поведінку і реакцію людей похилого віку, що ґрунтується на їхній самооцінці та усвідомленні суспільної акцептації. Згідно з цим підходом, люди похилого віку поводяться таким чином, щоб відповідати очікуванням суспільства, водночас не порушуючи задоволення власних потреб [Havighurst R. J. *History of developmental psychology: Socialization and personality development through the life span* / P. B. Baltes, K. W. Schaie (Eds.) *Life-span developmental psychology: Personality and socialization*. New York: Academic Press, 1973. P. 3–24.]. Теорія активності, ґрунтуючись на концепції завдань розвитку протягом усього життя («life-span development»), розглядає процес старіння як суспільне явище і наполягає на важливості активного способу життя аж до глибокої старості. Відтак старість слід розглядати не як період деградації і спаду життєвих сил, а як продовження розвитку особистості через різні види діяльності, зокрема, навчальну. Варто зважити й на твердження Й. Рембовські, що старші люди задоволені собою, якщо в їхньому житті з'являється діяльність, яка заміщує попередні суспільні та соціальні ролі [Rembowski J. *Psychologiczne problemy starzenia sie czlowieka*. Poznan: Wydawnictwo PWN, 1984. 178 p.].

Отже, старіння – нова якість життя, боротьба за збереження середнього віку, що стимулює до постійної активності, до відповідальності за свою особистість. Підтримання рівня й характеру активності у перехідний період від середнього до похилого віку є умовою успішної та благополучної старості.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Анастасія Оніщик, аспірантка АПСВТ

Науковий керівник: Лариса Лазебник

Ринкова трансформація української економіки окрім значних позитивних перетворень створила передумови до незаконної діяльності суб'єктів господарювання. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності все частіше здійснюються з використанням моделі фіктивної економічної діяльності.

Аналіз ступеня розповсюдження фіктивного підприємництва в Україні за період з 2013 по 2017 роки зафіксував 2 256 проявів такого виду діяльності. За статистичними даними, наведеними Генеральною прокуратурою України, у 2013 році було зареєстровано 306 злочинів у сфері фіктивного підприємництва; у 2014 році – 403; у 2015 році – 499; у 2016 році – 510; у 2017 році – 538 та вже за січень-лютий 2018 року виявлено 129 таких злочинів [Статистична інформація Генеральної прокуратури про стан злочинності та результати прокурорсько-слідчої діяльності. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>]. Такі показники відображають наявні проблеми щодо складності виявлення та розслідування цього злочину, а також неефективну запобіжну діяльність органів державної фіскальної служби.

Недосконалість методологічного дослідження фіктивного підприємництва як загрози економічній безпеці призводить до все більшої неврегульованості показників, які не відповідають реальній ситуації у даній сфері. Складність виявлення, латентність фіктивної діяльності, а також відсутність необхідної достовірної інформаційно-статистичної інформації ускладнює економічну характеристику фактичного стану фіктивного підприємництва в Україні.

Аналіз наукових праць дозволяє вести мову про відсутність комплексних наукових досліджень у сфері фіктивної діяльності суб'єктів господарювання серед вчених економістів. У наукових доробках фіктивне підприємництво розглядається у сукупності з іншими формами тіньової економіки та не досліджується як самостійне соціально небезпечне явище. Поза увагою дослідників залишились і питання фіктивної діяльності як загрози економічній безпеці країни. Зокрема, фіктивна діяльність розглядалась виключно як складова тіньової економіки та у розрізі тінізації економіки як загрози економічній безпеці України такими вченими, як: О. Турчинов [Турчинов О.В. *Тіньова економіка: теоретичні основи дослідження*. Київ, 1995. 300 с.], В. Попович [Попович В.М. *Тіньова економіка*. Київ: Правові джерела, 1998. 447 с.], І. Мазур [Мазур І. *Детінізація економіки України: теорія та практика*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2006. 239 с.], Г. Пастернак-Таранушенко [Пастернак-Таранушенко Г.А. *Економічна безпека держави. Методологія забезпечення*. Київ: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. 320 с.], І. Чорнодід [Чорнодід І.С. *Забезпечення економічної безпеки держави в транзитивній економіці: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.01.01*. Київ, 2006. 13 с.], І. Мішина [Мішина І.Г. *Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.01*. Донецьк, 2007. 235 с.], З. Варналій [Варналій З.С. *Економічна безпека України: проблеми та перспективи зміцнення*. Київ: Знання України, 2011. 299 с.],

В. Мунтіян [Мунтіян В.І. *Економічна безпека держави: стратегія, енергетика, інформаційні технології*. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2014. 466 с.].

Поряд з цим, слід відзначити, що протидії фіктивної діяльності приділяли значну увагу такі вчені-правознавці, як: Ю. Опалінський [Опалінський Ю.В. *Кримінальна відповідальність за фіктивне підприємництво: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08*. Київ., 1998. 20 с.], Л. Дудник [Дудник Л.М. *Адміністративно-правове забезпечення діяльності податкової міліції щодо протидії фіктивному підприємництву: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08*. Ірпінь, 2008. 24 с.], В. Важинський [Важинський В.М. *Процес доказування при розслідуванні фіктивного підприємництва та пов'язаних з ним злочинів в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09*. Київ, 2009. 19 с.], А. Мікіш [Мікіш А.С. *Запобігання фіктивному підприємництву в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08*. Київ, 2016. 20 с.]. Однак необхідно зазначити, що предметом дослідження цих науковців були тільки юридичні аспекти фіктивного підприємництва.

Фіктивну діяльність суб'єктів господарювання як загрозу економічній безпеці слід розглядати не лише з правової, а й з економічної позиції, адже необхідно зважати не тільки на законодавчі ініціативи у напрямку протидії фіктивному підприємництву, а й на причини та умови, які сприяють виникненню фіктивної діяльності, її масштабам, загрозам, деструктивним процесам в легальній господарській діяльності, необґрунтованому використанню бюджетних коштів, зниженню рівня життя населення. Наслідками означених факторів є крах економіки України.

Враховуючи викладене проблема фіктивної діяльності як загрози економічній безпеці потребує розроблення відповідної методики, яка б охоплювала заходи, в результаті яких суб'єктам господарювання буде економічно не вигідно здійснювати фіктивну діяльність, а реально діючим підприємствам було б не вигідно співпрацювати з цими суб'єктами. Реалізація цієї методики буде сприяти нейтралізації фіктивної діяльності в Україні та захисту економічних інтересів нашої держави.

ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ В УКРАЇНІ

Олександр Перестюк, аспірант АПСВТ

Науковий керівник: О. Євсєєв

Двадцять перше сторіччя справедливо наділило конституційний суд «званням» захисника та гаранта конституційних прав і свобод людини. Окреслена вище теза не потребує доведення і може безсумнівно претендувати на статус аксіоми. Також не будемо заперечувати той факт, що саме конституційна скарга як засіб звернення фізичних та юридичних осіб до органу конституційного контролю з метою визнання положень акту державної влади (нормативного або індивідуального) неконституційним зробила досить вагомий внесок у отримання конституційним судом такого почесного «звання». Пригадати хоча б слова доктора юридичних наук Матіаза Хартвіга з Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law, який наголосив на тому, що в юридичній доктрині інститут конституційної скарги розглядається як найефективніший механізм захисту прав людини, оскільки прямий доступ до конституційного судочинства дозволяє їй отримати автономний від держави статус – «vis - a - vis» [Matthias H. *The Institutionalization of the Rule of Law: The Establishment of Constitutional Courts in the Eastern European Countries* IH. Matthias // *American University International Law Review* 7. 1992. N23. P. 470].

Врешті-решт, багатолітня дискусія щодо запровадження інституту конституційної скарги, яка триває ще з моменту прийняття Постанови Верховної Ради Української РСР «Про Концепцію нової Конституції України» від 19.06.1991, завершилась імплементацією цього правового інституту в правову систему України.

Варто відзначити, що дослідженням інституту конституційної скарги в Україні займалися такі конституціоналісти: М. Гультай, А. Селіванов, В. Кампо, П. Євграфов, І. Тимченко, О. Петришин, В. Скомороха, А. Стрижак, П. Ткачук, В. Тихий, В. Шаповал, С. Шевчук, О. Кравченко, В. Радзієвська, Т. Ніколаєва, Т. Бринь та інші). Серед закордонних дослідників варто виділити Г. Арутюняна, С. Князева, О. Люхтерхандта, П. Пацолایа, Є. Танчева, П. Міклашевича, К. Барлі, Ф. Мерта, Л. Гуєрра, А. Вашкевича, А. Доманську. Загалом, на необхідності запровадження конституційної скарги наголошувало значне коло українських конституціоналістів, зокрема, А. Селіванов зазначав, що «без конституційної скарги доступ громадян до конституційного правосуддя здається малоефективним, а конкуруючий характер досягнення правової справедливості з іншими суб'єктами права практично відсутній» [Селіванов А., Євграфов П. *Конституційна скарга громадян в реаліях сучасності* // *Право України*. 2003. № 4. С. 80-85]. Підтримуючи таку позицію, В. Скомороха стверджував: «Неповнота реалізації прав людини традиційно пов'язується з відсутністю в Україні інституту конституційної скарги, внаслідок чого громадяни не можуть оскаржити конституційність законів України. Однак конституційна юрисдикція в Україні створена порівняно нещодавно і тільки нарощує необхідний потенціал. Розширення меж її повноважень буде сприяти законотворчості, прискоренню процесів демократизації в нашій державі, втіленню в життя досягнень

цивілізації, загальновизнаних правових принципів та цінностей, фундаментальних прав і свобод людини і громадянина» [Скомороха В. Є. *Конституційна юрисдикція в Україні: проблеми теорії, методології і практики*. Київ: «МП Леся», 2007. С. 488].

Визначаючи поняття конституційної скарги, доречно врахувати позицію П. Ткачука, який вважає, що інститут конституційної скарги – це засіб, що дає можливість громадянину або об'єднанню громадян звернутися до органу конституційного контролю з приводу порушення їхніх конституційних прав і свобод законом, який застосовувався або має застосовуватися у конкретній справі в судах загальної юрисдикції чи в інших органах. І Суд має вирішити питання щодо конституційності цього закону [Ткачук П. *Конституційний Суд України: Теоретико-правові питання діяльності* // *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 4. С. 23-38]. Думку П. Ткачука підтверджує також суддя Конституційного суду України М. Гультай, який досить слушно наголосив, що сутність конституційної скарги за всієї різноманітності її моделей зводиться до визнання за фізичними та юридичними особами права звертатися до органів конституційної юрисдикції із письмовою заявою про перевірку конституційності законів та інших правових актів, які порушують гарантовані конституцією права і свободи [Гультай М. *Функціональні характеристики інституту конституційної скарги та модель його впровадження в Україні* // *Вісн. Конституц. Суду України*. 2011. № 4-5. С.193].

Якщо вести мову про правове регулювання інституту конституційної скарги, то варто відзначити, що статтю 55 Конституції України передбачено, що кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України (КСУ) з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом. В свою чергу статтю 151-1 визначено, що Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано.

Наступним нормативно-правовим актом, яким передбачено механізм функціонування конституційної скарги, є Закон України про Конституційний Суд України від 13.07.2017 № 2136-VIII. Законом передбачений комплекс положень, які регулюють окремі аспекти функціонування інституту конституційної скарги, зокрема:

- а) вимоги до форми та змісту конституційної скарги;
- б) процедуру звернення зі скаргою та її розгляду в КСУ;
- в) перелік суб'єктів звернення з конституційною скаргою;
- г) об'єкт (предмет) конституційної скарги тощо.

Варто також виділити Постанову КСУ про Регламент КСУ від 22 лютого 2018 року № 1-пс/2018. Регламент деталізує положення закону, які стосуються процедури подання та розгляду конституційних скарг (зокрема, Регламентом передбачені такі процесуальні дії як: повернення конституційних скарг, визначення Судді-доповідача у справі, заходи щодо забезпечення конституційної скарги тощо).

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ

Ірина Пикало, аспірантка АПСВТ
Науковий керівник: Сергій Дворяк

Дистанційна діагностика / лікування хворих – телемедицина (ТМ) виникла ще на початку ХХ ст. і активно розвивалась у галузі медичної допомоги, менеджменту в охороні здоров'я та безперервному дистанційному навчанні медичного персоналу [Владимирський А. В. *Телемедицина в системі менеджменту та організації охорони здоров'я*. Донецьк: Цифрова друкарня, 2012. 468 с.].

З 2012 року в Україні функціонує телемедична мережа, до якої входять заклади охорони здоров'я всіх форм власності, що долучилися до використання даних технологій [Кривенко Є. М. *Деякі аспекти створення телемедичної мережі в Україні // Україна. Здоров'я нації. Організація медичної допомоги*. 2012. №1 (21). С. 80–85].

З огляду на міжнародний досвід та практику впровадження ТМ в Україні, потрібно розширяти як мережі закладів, залучених до телемедичного консультування, так і впроваджені через нього техніки. Зокрема, розширяти перелік захворювань, що можуть бути охоплені ТМ в рамках такого підходу.

На даний момент в Україні впроваджується одна з моделей надання дистанційних консультацій для лікарів загальної практики та сімейної медицини – ЕСНО (Extension for Community Health Care Outcomes – Покращення результатів медичного обслуговування). Проект ЕСНО розрахований на лікарів сімейних поліклінік, які працюють з хворими на опіоїдну залежність, обтяжену соціально-небезпечними захворюваннями. Проект спрямований на поглиблення знань лікарів неспеціалізованих закладів, в першу чергу центрів первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД) щодо лікування таких захворювань, як наркозалежність із супутніми психічними розладами, ВІЛ-інфекція, туберкульоз та вірусні гепатити [Weitzman echo. URL: <https://www.weitzmaninstitute.org/project-echo>].

Спираючись на міжнародний та власний досвід, ми маємо підстави вважати, що даний підхід може використовуватись не лише для навчання спеціалістів з медицини (лікарів), а й бути корисним в роботі соціальних працівників для проведення скринінгу, оцінки психосоціального статусу пацієнтів й їх довготривалої підтримки та реабілітації [Molfenter T. et al. *Use of Telemedicine in Addiction Treatment: Current Practices and Organizational Implementation Characteristics // Int J Telemed Appl*. 2018. URL: <https://www.hindawi.com/journals/ijta/2018/3932643>].

Така стратегія зможе забезпечити безперервний та сталий соціальний супровід для осіб з порушеннями поведінки та соціально-психологічними проблемами, пов'язаними з вживанням психоактивних речовин та супутніми психічними і соматичними розладами.

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Анна Півторак, аспірантка АПСВТ
Науковий керівник: Олена Корчинська

Економічна складова сталого розвитку в умовах глобалізаційних трансформацій передбачає забезпечення умов розвитку ринку праці та високої зайнятості, а також врегулювання демографічних процесів.

Глобалізаційні процеси світового господарства сприяють міжнародному руху трудових ресурсів. Для конкурентоздатних спеціалістів відкриваються великі можливості на глобальному ринку праці. В Україні спостерігається зменшення кількості економічно активного населення, особливо в період фінансової кризи 2008-2009 років та після 2014 року внаслідок анексії Криму та м. Севастополя, а також проведення антитерористичних операцій на території Донбасу.

Так, за даними Державної статистичної служби України у 2010 році кількість економічно активного населення зменшилася на 1,3 млн., а у 2015 році – на 1,8 млн. осіб. У пошуках кращих загальних умов життя, гідної заробітної плати та соціальних гарантій молоді люди вирушають до інших країн, де на їх думку, ситуація виглядає більш стабільною і вони можуть бути впевнені, що зможуть забезпечити майбутнє своїх родин. А з огляду на те, що на європейському ринку наявний попит на робочу силу, де аналогічні роботи оплачуються значно краще, в Україні зростає потреба у кваліфікованих працівниках. Певною мірою нестачу робочої сили може вирішити модернізація виробництва, що дає змогу вивільнити значну кількість робочих та задіяти їх у інших галузях. Але це потребує певних інвестицій, як в техніку й технологію, так і в навчання спеціалістів. Залучення ж робочої сили з інших держав у подальшому призводить до суттєвої зміни національної структури населення, напливу осіб з низьким рівнем освіти та відсутністю кваліфікації, а також призводить до конкуренції на ринку некваліфікованої праці та невдоволення місцевого населення.

Крім того, з 1992 року спостерігається негативна тенденція постійного скорочення населення. Так, за роки незалежності населення України зменшилося майже на 20%. За нашими оцінками у період 2002-2005 років співвідношення померлих до народжених було найгіршим і становило 1,9-1,8, а найкращим у 2009-2015 роках – 1,4-1,3. У 2016-2017 роках співвідношення померлих до народжених повернулося до значень у 2006-2008 роках і становило 1,6-1,5. Відповідно природній приріст населення з 2017 році почав наближатися до показника 2008 року і мав негативне значення –210136 осіб.

Ще одна проблема – це зміна структури населення в бік збільшення частки людей похилого віку і одночасного зменшення частки осіб до 18 років. Вікова піраміда України має регресивний тип з тенденцією убування. Якщо, наприклад, у європейських державах висока частка людей похилого віку досягається, головним чином, високою тривалістю життя, так званім старінням знизу, то в Україні – за рахунок зменшення кількості дітей, тобто, старіння згори. За шкалою ООН старим населенням вважається тоді, коли частка людей у віці понад 65 років сягає більше 7% [Ageing / United Nations.

URL: <http://www.un.org/en/sections/issues-depth/ageing/index.html> (Accessed at 22.04.2018)]. За нашими розрахунками у 1990 році – цей показник в Україні сягав 12%, а у 2017 році - 16,2%. Важливим наслідком цього процесу є знижена здатність до освоєння нових технологій, що в свою чергу зменшує продуктивність праці та гальмує розвиток ефективного виробництва.

Таким чином, одним із найголовніших завдань у питанні перспектив розвитку ринку праці є покращення демографічної ситуації в Україні, яка б забезпечила нормальне заміщення поколінь задля створення передумов динамічного та стабільного розвитку економіки України. Перш за все, необхідно створити сприятливі умови для життя і праці людей працездатного віку і повернення з-за кордону в Україну економічно активного населення, надавши їм можливість застосовувати набуті навички і самореалізуватися. Крім того, вкрай необхідна розробка державних програм з метою оздоровлення демографічного клімату, що призведе до підвищення рівня народжуваності та зменшення рівня смертності в Україні.

СУПЕРВІЗІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Полівко Лариса, к.псих. н., асистент КНУ імені Тараса Шевченка

Соціальна робота – це професійна діяльність, яка має на меті сприяння окремим людям і соціальним групам у подоланні особистісних і соціальних труднощів шляхом підтримки, захисту, корекції й реабілітації. Вона, зокрема, включає специфічні види діяльності, які часто впливають на самого фахівця. Психологічні та фізичні навантаження, велика кількість клієнтів, недостатня кількість часу для виконання якісної роботи всі ці чинники можуть вплинути на професійне зростання самого спеціаліста. У деяких європейських країнах задля вирішення особистісних питань спеціаліста застосовують додаткових фахівців, які займаються питаннями супервізії. Такого роду спеціаліст називається – супервізор.

У закордонній практиці супервізорство є незамінним елементом колективної або «командної» професії соціального працівника, інструментом професіоналізму та ефективності роботи.

Супервізія – необхідний напрям у професійній діяльності соціального працівника. В Україні лише започатковують професійні тренінги та програми, за якими навчають супервізорів. Інститут супервізії варто розглядати як рівень технології організацій соціальної роботи, який включав би підготовку соціального працівника, його особистісно-професійний ріст, профілактику професійних ризиків. Як зазначають вчені, метою супервізії є забезпечення ефективного та якісного виконання посадових обов'язків і завдань фахівцями із соціальної роботи, спеціалістами та соціальними робітниками, запобігання їх професійному стресу та особистісній деструкції, підвищення їх професійної кваліфікації [Браун А., Боурн А. *Супервізор у соціальній роботі: супервізія догляду в громаді, денних та стаціонарних установах*. Київ: Пульсари, 2003. 240 с.].

Більшість науковців розглядають супервізію як специфічну форму професійно-педагогічного супроводу входження в професію, що виконує практико-орієнтовану функцію [Щукина Ю. В. *Актуальные проблемы супервизорской практики // Научно-практические и прикладные аспекты деятельности Центра экстренной психологической помощи ИЭП МГППУ*. 2011. Вып. 1. С. 178-202]. Сучасні ж моделі супервізії спрямовані на супровід і підтримку фахівця в його роботі з конкретним клієнтом, тобто допомогу в розумінні своїх професійних дій і особистості клієнта. Супервізорське середовище повинне слугувати своєрідним «контейнером» для емоційних бурь, дистресу, розпачу з приводу людства і власної персони, але також для свідомого планування і конкретної взаємної оцінки. Головна умова продуктивної супервізії – забезпечення стабільності та почуття безпеки, що виключає використання супервізії як засобу покарання за помилки в роботі.

Тож значимість супервізії у соціальній роботі – це вкрай важливе та актуальне питання сьогодення. Неможливо долати складну ситуацію без вирішення певних завдань, і завжди такі ситуації матимуть емоційні особливості, коливання щодо власного професіоналізму, острах запропонувати власні ідеї виходу із ситуацій. А супервізія є тим інструментом у діяльності фахівця, який може скеровувати спеціалістів на правильне вирішення складних, інколи здавалося б, зовсім не вирішених завдань.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ РОЗРОБКИ, ПРИЙНЯТТЯ, ПІДПИСАННЯ ТА НАБРАННЯ ЧИННОСТІ АКТИВ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сергій Потапенко, аспірант АПСВТ

Науковий керівник: Віктор Кравченко

Місцеве самоврядування є складовою громадянського суспільства та ознакою України як демократичної та правової держави. Територіальна громада, як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, вирішує питання місцевого значення, як самотійно, так і через органи та посадових осіб місцевого самоврядування. Правовою формою виконання повноважень органів місцевого самоврядування є прийняття актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Останні є різновидом актів місцевого самоврядування, але практика свідчить про те, що найбільша частина питань місцевого значення регулюється саме цими актами.

В Україні фактично відбулося лише визнання наявності питань місцевого значення. Законодавче визначення питання місцевого значення набули лише у вигляді повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, тобто опосередковано [Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні /За ред. В.В. Кравченка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова. Київ: Атіка, 2007 490 с.]. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування також не отримали законодавчого визначення. Більшість науковців визначають ці акти, виходячи із родової ознаки «письмовий документ». На нашу думку, слово «письмовий документ» в цьому контексті виявляється менш прийнятним, оскільки воно означає «матеріальну форму відображення, поширення, використання і зберігання інформації, яка надає їй юридичної сили» [Юридична енциклопедія: в 6 т. / ред.-кол.: Ю.С. Шемчушенко (відп. ред.) та ін. Київ: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1998. Т. 2. С. 276]. Безумовно, зазначення того, що актом є письмовий документ правильно відображає, чим він є у своїй завершальній стадії, але не пояснює, чим був акт до його зовнішнього закріплення. Тобто акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування – це не просто письмовий документ, а результат діяльності уповноваженого суб'єкта.

Положення Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» не визначають процедури розробки, обговорення, прийняття, підписання, набрання чинності актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їхньої структури та реквізитів. відповідно до ч. 15 ст. 46 цього Закону, порядок скликання сесій ради, підготовки і розгляду питань на пленарних засіданнях, прийняття рішення і затвердження порядку денного сесії та з інших процедурних питань, а також порядок роботи сесії ради визначаються регламентом ради з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Однак законодавство не містить нормативного визначення поняття «регламент ради», не передбачає його структури та реквізитів. Оформлення управлінських документів, загальні вимоги до тексту, погодження, підписання та затвердження врегульовано

Правилами організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затвердженими Наказом Міністерства юстиції України від 18 червня 2015 р. № 1000/5. Цей підзаконний акт містить диспозитивні норми, які можуть бути застосовані в органах місцевого самоврядування при розробці та прийнятті актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Однак ці норми мають уніфікований абстрактний характер та не враховують всі особливості актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Відсутність законодавчого визначення структури та обов'язкових положень регламенту ради на практиці приводить до того, що місцеві ради затверджують їх на власний розсуд. Тому процедури нормотворчої ініціативи, розробки, обговорення, прийняття, підписання, оприлюднення, набрання чинності актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, а також їхня структура та реквізити в кожній раді відрізняються повнотою оформлення та деталізацією. Це свідчить про відсутність єдиного законодавчого підходу у розробленні та оформленні регламенту ради. На нашу думку, це питання з необхідністю потребує вирішення шляхом внесення змін до законодавства.

Необхідним елементом, з яким закон пов'язує момент набрання чинності акту органу та посадової особи місцевого самоврядування, є його підписання уповноваженою посадовою особою [4, ч. 16, ст. 46 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»]. Тоді незрозумілою є позиція законодавця, який у ч. 4 ст. 59 цього Закону зазначив, що «якщо рада відхилила зауваження сільського, селищного, міського голови і підтвердила попереднє рішення двома третинами депутатів від загального складу ради, воно набирає чинності». Отже, рішення ради набирає чинності з моменту його ухвалення двома третинами депутатів від загального складу ради, чи вже після того як його підпише сільський, селищний, міський голова? Також незрозуміло чи набирає таке рішення чинності якщо сільський, селищний, міський голова його знову не підпише? Виявляється, що це прогалина у законодавстві.

Законодавець зазначив, що «рішення виконавчого комітету ради з питань, віднесених до власної компетенції виконавчих органів ради, можуть бути скасовані відповідною радою» [4, ч. 9, ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»]. Виходячи з цього виникає питання чи може рада скасувати рішення виконавчого комітету ради з питань віднесених до делегованих повноважень виконавчих органів ради?

За характером виконуваних повноважень розрізняють акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування, що: 1) приймаються з вирішення питань місцевого значення; 2) приймаються з метою реалізації делегованих повноважень, переданих у порядку, визначеному законом.

Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування, які приймаються в межах делегованих повноважень, мають особливий характер, оскільки їхнє прийняття здійснюється у сфері предметів відання, які зберігаються за органами державної влади. Делеговані повноваження виконавчих органів сільської, селищної, міської ради, визначені у Главі 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Слід

звернути увагу, що більшість делегованих повноважень, незважаючи на те, що вони не належать до предметів відання органів місцевого самоврядування, вирішуються саме в інтересах місцевих жителів – членів територіальної громади. Серед них можна виділити наступні: здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням зобов'язань щодо платежів до місцевого бюджету на підприємствах і в організаціях незалежно від форми власності [4, пп. 1 п. «б» ч. 1 ст. 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»]; встановлення за погодженням з власниками зручного для населення режиму роботи розташованих на відповідній території підприємств, установ та організацій сфери обслуговування незалежно від форми власності [4, пп. 4 п. «б» ч. 1 ст. 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»]; забезпечення в межах наданих повноважень доступності і безоплатності освіти і медичного обслуговування на відповідній території, можливості отримання освіти державною мовою [4, пп. 1 п. «б» ч. 1 ст. 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»] та ін.

З огляду на це можна констатувати, що між актами органів та посадових осіб місцевого самоврядування з вирішення питань місцевого значення та на виконання делегованих повноважень існує лише тонка грань. Суттєвою відмінністю між цими видами муніципальних актів є належність повноважень до самоврядних або делегованих.

Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування є основним інструментом реалізації органами місцевого самоврядування своїх функцій та завдань, тому удосконалення процедури їх прийняття, підписання та набрання чинності є гарантією підвищення ефективності їхньої діяльності, як елемента демократичної держави. Тому пропонуємо внести наступні зміни у законодавство:

1) визначити структуру акту органу та посадової особи місцевого самоврядування, а саме, що має бути зазначено у мотивувальній частині і з яких пунктів вона повинна складатися, з яких пунктів повинна складатися резолютивна частина, які він повинен мати обов'язкові реквізити. Необхідно більш детально визначити строки підписання актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування та момент набрання ними чинності;

2) розробити модельний регламент роботи місцевої ради.

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Галина Равлюк, аспірантка АПСВТ

Науковий керівник: Олена Майданник

Місцеве самоврядування в Україні здійснюється відповідно до вимог Конституції України на принципових засадах, сформульованих у Всесвітній декларації місцевого самоврядування, в Європейській хартії про місцеве самоврядування, законах України. Концептуальні засади місцевого самоврядування визначено чинним конституційним законодавством. Насамперед, це – поняття та суб'єкти місцевого самоврядування, порядок формування його органів, сфери відання, матеріальна та фінансова основа, повноваження, інші питання організації місцевого самоврядування. Загальні положення місцевого самоврядування викладено в законодавстві на основі визнаного і гарантованого державою права територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції (ч. І ст. 140) і законів України [Корж В. П. Конституційно-правові засади функціонування місцевого самоврядування в Україні // Актуальні проблеми державного управління. 2010. № 1. С. 176-181].

У ст. 3 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” визначено, що громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад. Будь-які обмеження права громадян України на участь у місцевому самоврядуванні залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, терміну проживання на відповідній території, за мовним чи іншими ознаками забороняється.

Слід наголосити, що в законодавстві України знайшов втілення основний принцип місцевого самоврядування, який свого часу був послідовно утверджений в Європейській хартії про місцеве самоврядування та у Всесвітній декларації місцевого самоврядування: незалежність та самостійність органів та інших організаційних форм місцевого самоврядування, при здійсненні ними, визначених в Конституції і законах, повноважень [Майданник О. О. Конституційне право України. Київ: Алерта, 2011. 380 с.].

В чинному законодавстві України визначено основні принципи місцевого самоврядування. Це такі принципи: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності, правової організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами, їх органів та посадових осіб; державної підтримки; гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування.

Принцип народовладдя закріплений ст. 5 Конституції України, де сказано, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого

самоврядування. Визначення народу верховним носієм державної влади є вираженням народного суверенітету.

Ст. 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплює територіальну громаду села, селища, міста, а не раду, первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій та повноважень. Свої функції і повноваження територіальна громада здійснює як безпосередньо: у формі виборів, референдумів, загальних зборів громадян, місцевих ініціатив, громадських слухань, так і через створювані ними органи: ради, як представницькі органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи; сільського, селищного, міського голову, органи самоорганізації населення та інші.

Принцип законності в організації і діяльності органів місцевого самоврядування означає, що ця система місцевого самоврядування функціонує у відповідності із законодавством України. Принцип законності стосовно системи місцевого самоврядування виявляється у двох формах: 1) забезпечення вимог законності в роботі територіальних сільських, селищних, міських громад, їх представницьких та виконавчих органів; 2) забезпечення законності на їхній території. Ця діяльність регламентується Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 38), зокрема: сприяння діяльності органів суду, прокуратури, юстиції, служби безпеки, внутрішніх справ та адвокатури; внесення подань до відповідних органів про притягнення до відповідальності посадових осіб, якщо вони ігнорують законні вимоги та рішення рад і їх виконавчих органів, прийнятих у межах їхніх повноважень; звернення до суду про визнання незаконних актів органів виконавчої влади, інших органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальних громад, а також повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Принцип гласності забезпечує відкритий (публічний) характер діяльності органів місцевого самоврядування і систематичну інформацію населення про цю діяльність для залучення широких народних мас до активної діяльності територіальних сільських, селищних, міських громад та їх виконавчих органів. З моменту закріплення на конституційному рівні територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування, а також становлення і розвитку таких її форм діяльності, як місцевий референдум, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання населення має більші можливості одержати інформацію про їх діяльність у сфері місцевого самоврядування.

Принцип колегіальності означає таку організацію і діяльність відповідного колективного органу, коли до його складу входить відповідне число осіб, вибраних персонально у встановленому законом порядку, а питання, що належить до компетенції колегіального органу, вирішують більшістю голосів на засадах колективного, вільного та ділового обговорення. Таке входження до складу колегії породжує виникнення відповідних при цьому рівних прав і обов'язків. Ради, як представницькі органи територіальних громад, повинні функціонувати колегіально. Колегіальність створює найширші можливості для використання професійних знань,

досвіду, організаторських здібностей усіх осіб, які входять до складу колегій, а також широких мас населення, з якими підтримується тісний зв'язок.

Принцип підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб. Органи та посадові особи місцевого самоврядування є підзвітні підконтрольним територіальним громадам. Вони періодично, не менш як два разі рік, інформують населення про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, місцевого бюджету, з інших питань місцевого значення, а також звітують перед територіальними громадами про свою діяльність [Корж В. П. Конституційно-правові засади функціонування місцевого самоврядування в Україні // Актуальні проблеми державного управління. 2010. № 1. С. 176-181].

Принцип виборності. Вибори як форма народного волевиявлення – один зі способів формування територіальною громадою представницьких органів місцевого самоврядування. Вибори до органів місцевого самоврядування відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Саме виборні органи місцевого самоврядування є основними носіями самоврядних повноважень, головною формою самоорганізації територіальних громад.

Принцип правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених Законом, іншими нормативно-правовими актами. Органи місцевого самоврядування є юридичними особами і наділяються власними повноваженнями, в межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону.

Принцип державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування. Відповідно до ч. 3 ст. 142 Конституції України держава бере участь у формуванні доходів місцевого самоврядування не лише встановленням процентних відрахувань до місцевих бюджетів від загальнодержавних доходних джерел, а й шляхом надання дотацій, субвенцій тощо. Вона в повному обсязі фінансує здійснення органами місцевого самоврядування державних повноважень, наданих законом. Це правило повною мірою поширюється і на ситуації, коли державні органи приймають рішення, не пов'язані з наданням органам місцевого самоврядування додаткових повноважень державної виконавчої влади, але опосередковано змушують їх проводити незаплановані додаткові витрати за рахунок місцевих бюджетів. У такому разі відповідно до ч. 4 ст. 142 Конституції України ці витрати повинні бути компенсовані державою.

Принцип судового захисту прав місцевого самоврядування. Судовий захист своїх законних прав і інтересів забезпечує вільне здійснення місцевим самоврядуванням своїх повноважень, виконання рішень органів та посадових осіб місцевого самоврядування підприємствами, організаціями, посадовими особами, громадянами відповідної територіальної громади.

Таким чином місцеве самоврядування - це визначене Конституцією та законами України право територіальної громади самостійно, під свою відповідальність, безпосередньо або через утворювані громадою органи вирішувати питання місцевого значення. Сутність і зміст місцевого самоврядування визначають його принципи – основні засади організації та здійснення місцевого самоврядування.

ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДЕНДРОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ

Тетяна Родік, аспірантка АПСВТ
Науковий керівник: Володимир Шатіло

Природно-заповідний фонд України як складова частина світової системи природних територій та об'єктів перебуває під особливою охороною. Дендрологічні парки, що є невід'ємним елементом природно-заповідного фонду України, охороняються як національне надбання, щодо яких встановлюється особливий режим охорони, відтворення та використання.

Визначення на законодавчому рівні тих чи інших режимів охорони, використання і відтворення територій та об'єктів природно-заповідного фонду України ще не гарантує їх абсолютне дотримання та виконання усіма членами суспільства. У зв'язку з чим і виникає необхідність у створенні певних механізмів, що здатні забезпечити виконання встановлених норм та приписів. Як зазначає В. Книш [Книш В. І. До розуміння сутності та особливостей адміністративно-правової охорони тваринного світу // Вісник ХНУВС. 2005. Вип. 31. С. 392] зазначені механізми, залежно від мети їхнього використання, наслідків такого використання, суб'єктів, які беруть участь у такій діяльності, утворюють досить розгорнуту систему. Забезпечення охорони природи досягається шляхом впровадження політичних, економічних, правових, технічних, соціальних, моральних заходів, кожен з яких, у свою чергу, складається з елементів нижчого системного рівня. При цьому зазначимо, що наявність таких заходів ще не є достатнім чинником, здатним забезпечити високоефективну охорону природи в усьому різноманітті її об'єктів. Досягнення подібної мети можливе лише за умови науково обґрунтованого, такого, що базується на передових досягненнях практики, впровадження зазначених заходів.

Отримання позитивних результатів в охороні природно-заповідного фонду в цілому можливе лише з урахуванням вивчення окремо кожного об'єкта і території та спеціальних заходів, які використовуються державою для їх охорони, що в подальшому дозволить знайти і ліквідувати існуючі у цій сфері недоліки, виокремити конкретні рекомендації для покращення ситуації.

Правова охорона природно-заповідного фонду характеризується як поняття комплексне, зміст якого характеризують такі елементи: конституційно-правовий, кримінально-правовий, адміністративно-правовий, цивільно-правовий, міжнародно-правовий та дисциплінарно-правовий. На нашу думку, саме адміністративно-правовий аспект охорони окремих категорій природно-заповідного фонду, зокрема що стосується дендрологічних парків, так і охорони природи в цілому є досить актуальним для дослідження. Сьогодні, на думку В. Єршової [Єршова В.С. До розуміння сутності адміністративно-правової охорони навколишнього природного середовища в Україні. Херсон: НВ ХДУ, 2014. С.122], в рамках адміністративно-правової охорони передбачена найбільша частина заходів, які спрямовані на охорону навколишнього природного середовища, яка спрямована на використання всієї сукупності адміністративно-правових засобів, способів, методів впливу на суспільні відносини у цій сфері, спрямованих на

недопущення порушень допустимих меж поведінки людей, а також забезпечення правопорядку та належного управління з боку держави. Адміністративно-правове регулювання дозволяє цілеспрямовано впливати на хід взаємовідносин людини та природи, здійснювати позитивний вплив, забезпечувати стратегію та тактику охорони навколишнього природного середовища, прогнозувати та реалізовувати завдання в управлінському процесі.

Слід зазначити, що аналіз правової категорії «адміністративно-правова охорона» в загальнотеоретичному значенні та в науці адміністративного права, дає підстави розглядати її в чотирьох аспектах, а саме, як: 1) одну з функцій держави (правоохоронна функція); 2) завдання адміністративного права; 3) функцію адміністративного права; 4) діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також осіб, що надають публічні послуги [Коросташова І.М. *Адміністративно-правова охорона: загальнотеоретичні аспекти*. Дніпропетровськ: АМСУ, 2015. С. 67].

В. Галунько вважає, що адміністративно-правову охорону здійснюють у трьох формах: правотворчій, коли створюються закони та підзаконні нормативно-правові акти; правозастосовній, коли втілюються в життя встановлені адміністративно-правові норми; правоохоронній, що включає засоби адміністративного впливу до порушників прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб [Галунько В.В. *Адміністративно-правова охорона права власності в Україні: дис. доктора юрид. наук*. Харків, 2009. 486 с.].

Вищезазначені форми адміністративно-правової охорони є традиційними й усталеними для адміністративного права. Слід сказати, що за останнє десятиліття в Україні та інших пострадянських країнах з'явилися новітні форми адміністративно-правової охорони, до яких можна віднести адміністративно-правовий договір та адміністративні послуги [Адміністративне право / За заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. 2-е вид. Харків: Право, 2013. 656 с.].

Досліджуючи адміністративно-правовий аспект охорони дендрологічних парків в Україні, необхідно зауважити, що в юридичній літературі вчені, даючи тлумачення терміна «адміністративно-правова охорона», трактували його у вузькому значенні, зводячи охорону лише до попередження правопорушення в цій сфері та адміністративно-правового захисту (системи заходів боротьби з правопорушеннями). На нашу думку, розкрити сутність та особливості адміністративно-правової охорони дендрологічних парків в Україні як окремої категорії природно-заповідного фонду можливо лише через призму розуміння такої охорони як комплексної діяльності органів публічної адміністрації, спрямованої на попередження правопорушень у цій сфері, боротьбу з правопорушеннями та притягненням правопорушників до адміністративної відповідальності.

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В САНАТОРНО-КУРОРТНІЙ СФЕРІ

Богдана Санченко, аспірантка АПСВТ
Науковий керівник: Олена Корчинська

Події, що відбуваються в Україні протягом останніх років, впливають на функціонування санаторно-курортних об'єктів. Зменшення державної фінансової підтримки соціальної сфери, невдалі спроби реформ, анексія Криму, економічна та політична нестабільність загалом негативно позначаються на розвитку санаторно-курортних комплексів, наслідком чого є поштовх державних об'єктів на ринкові умови господарювання (де має бути високий рівень обслуговування, новітнє устаткування, адресність соціальних програм, ведення активної маркетингової політики, тощо). Наразі кількість об'єктів у цій сфері зменшилася більш як удвічі, негативну тенденцію має і кількість охочих приїхати на оздоровлення [Коваленко Н. О. *Аналіз ринку санаторно-курортних послуг України // Економіка харчової промисловості. 2015. Т. 7. Вип. 4. С. 23*]. Тому важливою проблемою сучасного українського суспільства є вирішення оздоровчого «апокаліпсису» та отримання кожним «обіцяного» соціального захисту.

Для вирішення цієї проблеминеобхідно обрати одну зі стратегій розвитку санаторно-курортних закладів [Чорненька Н. В. *Організація туристичної індустрії. К.: Антіка, 2006. 264 с.*]. Ця стратегія має носити комплексний характер з застосуванням системного підходу маркетингових комунікацій. Також необхідно видається ефективна «пропаганда» щодо донесення до кожного члена суспільства важливості періодичної діагностики та оздоровлення. Відносини між суб'єктами в санаторно-курортній сфері мають носити довгостроковий характер. Саме це вважається запорукою функціонування у XXI столітті закладів оздоровлення [Котлер Ф. *Основи маркетингу. Вільямс, 2007. С. 36*]. Витрати на таке оздоровлення мають ділитися між державою (за рахунок сплати єдиного соціального внеску) та самим відпочиваючим.

Велике значення має і розвиток маркетингових комунікацій, зокрема із залученням інтернет-ресурсів. Будь-який санаторно-курортний комплекс має мати власний веб-сайт, який повинен бути зрозумілим та містити найнеобхіднішу інформацію (відповідь на поставлене питання користувач має знайти за три кліки). Інформація, що розміщена на сайті, має бути унікальною з точки зору SEO; на сайті мають бути розміщені «call to action». Важлива увага приділяється налаштуванню веб-аналітиці та онлайн-рекламі за рахунок додавання строчок коду GoogleAnalytics та GoogleAdWords на сайт. Із застосуванням першого ресурсу існує можливість з'ясувати, хто наша цільова аудиторія, чого вона прагне, що її цікавить та, найголовніше, які існують перепони між потенційним клієнтом та конверсією. За допомогою GoogleAdWords налаштовується реклама з можливістю застосування детального таргетингу та з ключовими словами (наприклад, «санаторії України», «відпочинок та оздоровлення», «лікування серцево-судинної системи», тощо).

Таким чином, налаштувавши поступову систему розвитку об'єктів, можливо вивести вітчизняні заклади оздоровлення з затяжної негативної тенденції, адже періодичне відвідування таких закладів – запорука гарного здоров'я та довголіття.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ – ЗАПОРУКА ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Поліна Свистак, студентка МДПУ ім. Б. Хмельницького

Науковий керівник: Лілія Єрєміна

Проблема обдарованості дітей сьогодні є досить актуальною не тільки у нашій країні, а й закордоном. Суспільство дедалі більше потребує творчих особистостей з неординарним баченням світу та креативним мисленням. Чим раніше буде виявлена обдарованість, тим результативнішим буде виховання та навчання – це одна з головних передумов розвитку сталого та розвиненого суспільства. Обдарованість характеризується значним порівняно з віковими нормами випередженням розумового розвитку або тільки розвиток спеціальних здібностей (інтелектуальних, танцювальних та ін.) Дитяча обдарованість вивчається лише у процесі навчання й виховання, під час виконання дитиною будь-якої змістової діяльності. Головні труднощі виявлення симптомів обдарованості в період юнацтва полягають, перш за все, в складності відзначити саме особисте, порівняно не залежне від вікового.

Поняття «обдарованість» має різні тлумачення. Нерідко синонімом поняття «обдарована дитина» вважаються сполучення «дуже здібна», або ж «здатна» дитина. Педагоги та психологи довгий час займаються проблемою обдарованості. Перший крок у вирішенні цього питання був зроблений ще у другій половині XIX століття, коли побачила світ книга Ф. Гальтона «Спадковість таланту. Її закони і наслідки» (1869).

Інтеграційний підхід соціальних працівників, педагогів, учених, громадян країни є якісно новим підходом та набуває вагомості актуальності у розвитку творчих здібностей індивіда. Україна прагне мати статус розвиненої, правової та демократичної держави, тому для неї необхідно створити систему розвитку обдарованої дитини – це і буде шлях до успіху. Реалізованість інтелектуальних, творчих можливостей кожного громадянина та народу, на нашу думку, безпосередньо впливає на долю України та прямо пропорційно залежить від науково-педагогічного вирішення цієї проблеми.

Обдаровані діти потребують індивідуалізованих програм навчання. Педагоги, які працюють з такими дітьми, повинні проходити спеціальну підготовку. Виявлення і допомога у розвитку талановитості кожної дитини, дослідження теоретичних основ ефективної державної системи підтримки талановитої молоді, а також підготовка кваліфікаційних кадрів до роботи з обдарованими особистостями зробить крок до реалізації поставлених цілей у формуванні сталого розвиненого суспільства.

Ранній соціальний супровід дітей допомагає особистості правильно самовизначитися та результативно розпорядитися своїм талантом. Проте не потрібно забувати про бажання дитини у самореалізації, становлення власного «Я» та самоствердженні у соціумі.

Отже, робота з обдарованими дітьми вимагає спеціальних професійних знань, умінь та навичок, відповідних якостей соціальних працівників та педагогів, проте результат буде приголомшливим та відповідатиме потребам суспільства та прогресу нації.

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ СТИМУЛІВ ЗАДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЛІКУВАННЯ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Тетяна Сосідко, аспірантка АПСВТ
Науковий керівник: Вадим Лютий

Формування прихильності до лікування, особливо за наявності хронічних захворювань, які потребують позитивного дотримання режиму прийому ліків, – важливе завдання надання допомоги особам з такою категорією проблем. Адже недотримання призначеного курсу лікування може збільшувати витрати на лікування пацієнта в майбутньому та, відповідно, й подорожчання соціального супроводу (наприклад, при настанні інвалідності) у разі його здійснення по відношенню до клієнта. Як свідчить світова практика, втручання, які використовують різноманітні матеріальні стимули для формування прихильності до лікування, найчастіше застосовують у роботі з пацієнтами, які мають хімічну залежність, туберкульоз або ВІЛ-інфекцію [DeFulio A., Silverman K. *The use of incentives to reinforce medication adherence* // *Preventive Medicine*. 20152. №55 (Suppl). P. S86–S94].

В Україні, завдяки підтримці соціальних програм з боку донорських організацій, мала змогу розвиватись унікальна система медико-соціального супроводу як ВІЛ-позитивних пацієнтів, так і пацієнтів з туберкульозом. Ця система, що використовує соціальних працівників як допоміжний ресурс у медичній допомозі, також має змогу вдаватися до різного роду стимулів (наприклад, грошової винагороди за відвідування місць надання медичної допомоги або досягнення певних позитивних результатів у лікуванні; продуктові набору або ваучери, які можна обміняти на продукти харчування, тощо) для формування прихильності до медичних сервісів і до лікування в цілому.

Військовий конфлікт, що розпочався на сході України 2014 р., призвів до збільшення попиту клієнтів на послуги соціально-психологічного супроводу та гуманітарної підтримки [Операційне дослідження системи послуг з профілактики, лікування і супроводу ВІЛ-інфекції/СНІДу в умовах збройного конфлікту на сході України. Київ, 2016. 127 с.]. У період з травня до грудня 2017 р. ВІЛ-сервісні організації, які працюють на контрольованій урядом України території, в якості тимчасової продуктової допомоги пропонували клієнтам щомісячні продуктові ваучери. В такий спосіб вони намагались зміцнити харчову безпеку клієнтів і водночас сприяти їхньому залученню до програм лікування ВІЛ-інфекції, а також підвищенню результативності цього лікування (у нашому випадку зниженню показників вірусного навантаження).

Упродовж восьми місяців реалізації пілотного проекту «Food for Life» 6825 ВІЛ-позитивних осіб мали змогу отримати стимули загальною вартістю біля 1,2 млн. доларів США. Під час реалізації пілотного проекту група пацієнтів, які отримують антиретровірусну терапію, збільшилась на 10%, а результативність лікування (кількість пацієнтів, вірусне навантаження в яких менше за 1000 копій/мл.) – на 13% (з 80% до 93%). Поряд із зростанням популярності втручань із застосуванням матеріальних стимулів набуває актуальності й обговорення можливостей зберегти результативність втручань у довгостроковій перспективі, зокрема після припинення дії матеріального стимулу.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Родіон Сурело, аспірант АПСВТ
Науковий керівник: Олена Кравченко

Останнє десятиріччя характеризується появою інноваційних продуктів для здійснення платежів, чому певною мірою сприяє науково-технічний прогрес і розвиток фінансового ринку. Внутрішні та транскордонні роздрібні платежі, які виконуються з використанням новітніх платіжних продуктів, збільшуються як за кількістю, так і за обсягами. Нові платіжні інструменти не виникають випадково за бажанням розробників, їхня поява – об'єктивний процес, зумовлений новими незадоволеними потребами і підвищеними вимогами до ефективності та надійності платежів.

Традиційні технології банківського обліку операцій, пов'язані з ідентифікацією клієнта, виявляються дорогими для систем масових платежів, які здебільшого обробляють операції з невеликими сумами. Для вирішення питання ефективності та конфіденційності платіжних трансакцій необхідно відмовитися від зберігання та передавання конфіденційних відомостей при віддаленому здійсненні тих угод, які не потребують ідентифікації клієнта. Безпека без ідентифікації може бути легко реалізована за допомогою електронного платіжного засобу на пред'явника, що випускається в обіг без відкриття банківського рахунку. Саме таким платіжним засобом є електронні гроші.

В Україні регулювання відносин, що пов'язані з електронними грошима, здійснюється загальним та спеціальним законодавством: Цивільним кодексом України № 435-ІУ від 16.01.2003р., Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» № 2346-ІІІ від 05.04.2001р., постановою Правління Національного банку України «Про здійснення операцій з використанням спеціальних платіжних засобів» № 223 від 30.04.2010р, постановою Правління Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей» № 481 від 04.11.2010 р., що затверджує Положення про електронні гроші.

Становлення фінансово-правового регулювання обігу електронних грошей в Україні здійснювалося за такими етапами:

1) 2008 – 2010 рр. – врегулювання емісії та обігу електронних грошей на підставі норм Положення про електронні гроші в Україні, затвердженого Постановою Національного банку України від 25.06.2008 №178, норми якого було розроблено відповідно до норм Директиви 2000/46/ЕС з такими додатковими обмеженнями: емісію грошей могли здійснювати виключно банки; банки могли здійснювати випуск грошей виключно в гривнях; сума електронних грошей на одному електронному пристрої, що перебуває в розпорядженні користувача, та сума однієї транзакції в системах електронних грошей обмежувалася 5 тис. гривень;

2) 2008 – 2010 рр. – врегулювання емісії та обігу електронних грошей на підставі норм Положення про електронні гроші, затвердженого Постановою Національного банку України від 04.11.2010 № 481, норми якого було розроблено відповідно до норм Директиви 2009/110/ЕС з такими додатковими обмеженнями: емісію грошей мають право здійснювати виключно банки; емітенти мають право здійснювати випуск електронних грошей, виражених лише в гривнях; сума електронних грошей на електронному пристрої, який не може поповнюватися, не повинна перевищувати 4 тис. гривень; сума електронних грошей на електронному пристрої, що може поповнюватися, не повинна перевищувати 14 тис. гривень; емітенти електронних грошей повинні подати до Національного банку України правила здійснення операцій з електронними грошима для узгодження.

3) На сучасному етапі на фінансовому ринку України перебувають в обігу фіатні види електронних грошей «GlobalMoney» (емітент – Ощадбанк), НСМЕП ПРОСТІР (емітентами виступають 59 банків та 16 небанківських установ). GlobalMoney» та НСМЕП ПРОСТІР внесені до Реєстру платіжних систем, систем розрахунків, учасників цих систем та операторів послуг платіжної інфраструктури. GlobalMoney – це фіатні електронні гроші, що функціонують на базі комп'ютерних мереж на підставі дозволу внутрішньодержавної небанківської платіжної системи на здійснення діяльності, пов'язаної з переказом коштів, платіжною системою яких є внутрішньодержавна небанківська платіжна система «GlobalMoney» (ВНПС «GlobalMoney»). ПРОСТІР є фіатними електронними грошима, що функціонують на базі смарт-карт, платіжною системою яких є Національна платіжна система масових електронних платежів «Український платіжний простір» (НПМЕП ПРОСТІР).

Крім цього, на території України перебувають в обігу нефіатні гроші, основними з яких є WBM (емітент – міжнародна система електронних платежів WebMoney). WBM є нефіатними грошима, оскільки їх емітент WebMoney не узгодив з Національним банком України правила обігу електронних грошей і не дотримується встановлених національним законодавством обмежень. За офіційною позицією Національного банку України та Державної фіскальної служби України, обіг електронних грошей оператора WebMoney в Україні не відповідає нормам чинного українського законодавства.

Український фінансовий сектор за рівнем застосування інформаційних технологій значно поступається розвиненим зарубіжним країнам, що обумовлено як недосконалістю фінансового законодавства у сфері регулювання обігу електронних грошей, так і необізнаністю населення щодо інноваційних сервісних фінансових послуг.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПОСЛУГ У СФЕРІ ВІЛ

Анастасія Тароянц, аспірантка АПСВТ

Науковий керівник: Олена Карагодіна

Останніми роками відбувається стрімке розширення застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в багатьох сферах суспільного життя та професійної діяльності. Не винятком є і сектор громадського здоров'я, особливо у зв'язку з реалізацією поточної реформи системи охорони здоров'я, що спонукає до розвитку практик соціальної роботи у сфері ВІЛ [Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років. С. 34. URL: <http://uoz.cn.ua/strategiya.pdf>]. Слід зазначити, що в Україні міжнародні та вітчизняні стейкхолдери приділяють особливу увагу соціальній допомозі особам з ВІЛ-позитивним статусом, оскільки вона є невід'ємною складовою стратегії подолання епідемії ВІЛ/СНІД [Варбан М. Загальна інформація про епідемію ВІЛ-інфекції/СНІДу та існуючі підходи до профілактики, лікування, догляду та підтримки в Україні // Організація відповіді на епідемію ВІЛ-інфекції/СНІДу на регіональному рівні. Київ, 2012. С. 13. URL: http://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/EE/Posibnik_Prefinal_2.pdf]. Тому певні технології соціальної роботи в Україні (наприклад, мотиваційне та підтримувальне консультування, кейс-менеджмент, групи самопомоги тощо) були запроваджені насамперед у ВІЛ-сервісі.

Розвиток сегменту соціально-психологічної допомоги особам, які живуть з ВІЛ, має відбуватись з урахуванням плинності поточної ситуації: змінюється картина епідемії (ВІЛ-інфекція поширюється за межі уразливих груп у загальне населення), донорські організації поступово йдуть з країни, недержавні організації (НДО), які наразі є основними провайдерами соціально-психологічних послуг цій категорії клієнтів, мають все більше орієнтуватися на диверсифікацію джерел фінансування, шукати нові ресурси та моделі допомоги. Відтак соціально-психологічне спрямування ВІЛ-сервісу виступає важелем забезпечення його сталості. Згідно з рекомендаціями для НДО та державних структур від Міжнародного Альянсу з ВІЛ/СНІД в Україні, «...сьогодні для посилення відповіді країни на епідемію ВІЛ необхідно розширити доступ цільових груп до комплексу послуг з профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки. Такий комплекс послуг повинен включати, крім іншого, консультування та соціальну роботу» [Демченко І., Варбан М., Попюк О., Зеленська М. Як зробити сталими послуги з ВІЛ-інфекції: Методичні рекомендації для представників ВІЛ-сервісних НУО та державних структур. Київ, 2015. С. 10. URL: <http://www.aidsalliance.org.ua/ru/library/our/2015.pdf>]. Для вирішення поставлених завдань потрібно використовувати всі можливі ресурси, як матеріальні, так і методичні, і застосування ІКТ може зіграти тут досить вагому роль через доступність, низьку вартість та високий розвивальний потенціал.

Наразі в Україні вже є багаторічний досвід застосування інформаційно-комунікаційних технологій у ВІЛ-сервісі. Це телефонне консультування, консультування в режимі онлайн, надання в режимі онлайн інструкцій щодо самотестування на ВІЛ та

деякі інші сервіси. Застосування ІКТ дозволяє наблизити послуги у сфері ВІЛ до клієнтів, зекономити час споживачів і надавачів послуг, підвищити рівень поінформованості клієнтів, здійснити їх швидку переадресацію (наприклад, за рахунок розміщення на сайтах банерів організацій-партнерів). В той же час, використання Інтернет технологій зводиться здебільше до задоволення інформаційних запитів клієнтів та перенаправлення їх до більш традиційних «офлайн» сервісів [Тароянц А.Е. *Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для надання консультаційних послуг у ВІЛ-сервісі. // Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методології та технології. Матеріали IV науково-практичної конференції 15-16 березня 2018 року, Київ. С. 211-213*]. Аналіз закордонного досвіду свідчить, що ІКТ можуть бути застосовані більш широко для задоволення не лише інформаційних, а й соціально-психологічних потреб клієнтів [Parrot L., Madoc-Jones I. *Reclaiming Information and Communication Technologies for Empowering Social Work Practice // Journal of Social Work. 2008. Vol. 8. №2. P. 181-197*]. Такі опції набувають наразі особливої актуальності, оскільки через окупацію частини території країни велика кількість потенційних клієнтів опинились в ситуації ізоляції; у віддалених та сільських громадах люди часто не мають змоги дістатися до провайдерів послуг через територіальну відстань, фізичні вади, фінансові проблеми тощо. Не менш важливими чинниками вибору альтернативних послуг за допомогою ІКТ є також можливість збереження конфіденційності та анонімності, особливо для найбільш стигматизованих груп (наприклад, чоловіків, які мають секс із чоловіками).

Таким чином, забезпечення сталого розвитку соціальних послуг у сфері ВІЛ передбачає розвиток та активніше застосування ІКТ у ВІЛ-сервісі для підвищення ефективності послуг, що надаються, та охоплення більшої кількості клієнтів. Можливості адаптації та подальшого використання в Україні нових технологій (наприклад, автоматизованого консультування в режимі онлайн або в телефонному режимі за допомогою голосових підказок) потребує проведення додаткових досліджень.

ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СЕЛА

Наталія Федченко, студентка НУБіП України

Науковий керівник: Євгеній Ланченко

В умовах глобалізації економіки та посилення конкурентної боротьби як між роботодавцями, так і найманими робітниками, особливої уваги заслуговує проблема формування та використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Ефективне використання персоналу є необхідною умовою успішного розвитку аграрного сектора економіки. Однак у сільській місцевості зберігається низька продуктивність праці, неповна зайнятість, тіньові форми зайнятості та оплати праці, її низький рівень, у тому числі й у великих агроформуваннях, які в основному ігнорують соціальні проблеми села. Ринок праці в Україні в сільській місцевості значно вужчий, ніж у місті. Молодь залишає село, достатньо часто виїжджає на заробітки за кордон.

Формування та використання трудових ресурсів відбувається під впливом низки чинників, серед яких доцільно виділити матеріальний рівень життя населення, його психологічно-моральний стан, соціальне забезпечення, відповідну демографічну основу і сприятливий економічний стан населення.

Співвідношення між економічно активною та неактивною часткою населення залежить від соціально-демографічних, політичних та економічних умов. За роки становлення ринкових відносин в Україні намітилася тенденція до скорочення економічно активної частини трудових ресурсів. Це обумовлено звуженням демографічної бази відтворення трудового потенціалу; незабезпеченням умов повноцінного відтворення робочої сили; недосконалістю системи оплати праці; втратою мотивації до продуктивної праці; зростанням безробіття та чисельності незайнятого працездатного населення у працездатному віці; скороченням попиту на робочу силу; зростанням захворюваності осіб працездатного віку; незадовільним станом охорони праці, підвищенням ризику втрати здоров'я і життя працюючих на виробництві [Соціально-трудова сфера: 100 термінів і понять: Енциклопедичний словник / Заг. ред. С.В.Мельник. Луганськ. 2005. 220 с.].

У сучасних умовах найважливішим елементом виробничого процесу і головним стратегічним ресурсом підприємства є людина. Ефективність економіки будь-якого суспільства насамперед визначається якістю наявних трудових ресурсів та способом їх використання у виробництві.

Зокрема, у сільському господарстві управління використанням трудових ресурсів є важливою умовою для підвищення конкурентоспроможності підприємства, врівноваження попиту й пропозиції робочої сили, комплексного вирішення трудових проблем (продуктивність праці, її оплата і зайнятість) тощо. За загальноприйнятим визначенням, до трудових ресурсів відноситься працездатна частина населення, яка має необхідні фізичні й розумові здібності до праці.

На початок 2017 р. на селі проживало 13,2 млн. осіб, або 31,1 % населення країни. У тому числі працездатного сільського населення налічується 7792,1 тис. осіб. У

сільському господарстві зайнятими є 2867 тис. осіб. Лише 410 тис. осіб – це облікова чисельність штатних працівників аграрних формувань України. Такі дані свідчать про негативну ситуацію, яка склалася у соціально-трудовій сфері розвитку сільського господарства, що зумовлено низьким рівнем оплати праці в сільськогосподарських підприємствах, а також складними умовами праці, відсутністю "соціального пакету" й корпоративної соціальної відповідальності багатьох агропідприємств.

На сьогоднішній день низький рівень заробітної плати та рівень життя сільського населення сприяють його міграції як за межі області, так і в країни близького та далекого зарубіжжя. Відтік кваліфікованої робочої сили із села призводить до погіршення якісної структури трудових ресурсів, відповідно до неналежного виконання селом своїх функцій, таких як: виробнича, соціально-демографічна, духовно-культурна, природоохоронна, рекреаційна, контрольна-територіальна. Саме ці фактори негативно позначаються на результатах господарської діяльності підприємств [Бородіна О., Прокопа І. *Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення* // *Економіка України*. 2009. № 4. С. 74-85].

Успішність подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва і максимального використання трудових ресурсів насамперед залежить від раціонального розподілу і ефективного їх використання. На державному рівні необхідно акумулювати свої зусилля на проведення збалансованої виваженої політики, проводити моніторинг, здійснювати аналіз, враховуючи світовий досвід. Формування трудових ресурсів вимагає врахування чинників, які повинні забезпечити успішний розвиток продуктивних сил суспільства та вдосконалення виробничих відносин.

Для раціонального використання трудових ресурсів села потрібно спрямувати державну підтримку сільського господарства України на розвиток трудомістких галузей аграрної економіки, які вимагають залучення великої кількості робочої сили (овочівництво, садівництво, ягідництво, виноградарство, молочне скотарство тощо), забезпечити розвиток сільської соціальної і виробничої інфраструктури для формування нормального життєвого середовища проживання на селі. Крім того, необхідно сформувати організаційно-економічні умови розвитку несільськогосподарських видів діяльності на селі (промислові й логістичні об'єкти, харчова й переробна промисловість тощо), що забезпечило б залучення працездатної частини сільського населення, оскільки безробіття на селі складніше подолати, ніж у місті.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ З СИНДРОМОМ ДАУНА

Анастасія Чистякова, студентка АПСВТ

Науковий керівник: Олена Карагодіна

Синдром Дауна, також відомий як трисомія за 21-ю хромосомою, – це найпоширеніша генетична аномалія, що виникає, коли в результаті випадкової мутації в 21-й парі з'являється ще одна хромосома. Люди з синдромом Дауна мають 47 хромосом у каріотипі замість звичайних 46. [Patterson D. *Molecular genetic analysis of Down syndrome* // *Human Genetics*. 2009. Vol. 126 (1). P.195–214; Malt E. A. et al. *Health and disease in adults with Down syndrome* // *Tidsskr Nor Laedeforen*. 2013. Vol. 133(3). P. 290-294].

За статистикою ВООЗ, у світі частота народжуваності дітей з синдромом Дауна в середньому становить 1 випадок на 600-700 новонароджених [Число родившихся с синдромом Дауна, на 100 000 живорожденных // Европейское бюро ВОЗ. URL: https://gateway.euro.who.int/ru/indicators/hfa_603-7120-births-with-downs-syndrome-per-100-000-live-births/].

Цей показник приблизно однаковий в різних країнах, кліматичних зонах і соціальних прошарках. Генетичний «збій» відбувається незалежно від способу життя батьків, їхнього здоров'я, звичок і освіти. Згідно зі звітом Центру медичної статистики МОЗ, в Україні щорічно реєструють 400-450 дітей із встановленим синдромом Дауна у віці до 1-го року. У 2014 році в Україні було зареєстровано 390 дітей з синдромом Дауна [Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при синдромі Дауна: проект наказу Міністерства охорони здоров'я. 2014. URL: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20141231_0.html].

Людям із синдромом Дауна притаманна характерна зовнішність (затримка росту, косе спрямування очних щілин, гіпотонія м'язів, видовжена форма черепа, пласке перенісся, збільшений складчастий язик, коротка шия, надмірна гнучкість суглобів та ін.), збільшена імовірність появи певного спектру захворювань (наприклад, вроджених вад серцево-судинної системи, набутих порушень функціонування сенсорної системи, хвороби Альцгеймера тощо), певний ступінь розумової відсталості, через яку має місце повільніший розумовий розвиток та гірша соціальна адаптація. Більшість людей із синдромом Дауна мають інтелектуальну недостатність з показниками IQ 35-70 балів, особи з мозаїчним синдромом Дауна мають дещо вищі (на 30-40 балів) розумові здатності [Reilly, C. *Behavioural phenotypes and special educational needs: is aetiology important in the classroom?* // *Journal of intellectual disability research*. 2012. Vol. 56 (10). P. 929-946].

Наявність додаткової хромосоми обумовлює появу ряду фізіологічних особливостей, внаслідок яких дитина повільніше розвивається і пізніше проходить загальні для всіх дітей етапи розвитку. Таким чином, синдром Дауна впливає на інтеграцію дитини та сім'ї, що виховують таких дітей. Головним завданням батьків, які мають дітей з видимими порушеннями в розвитку, є прийняття своєї дитини такою, яка вона є, адже гармонійні відносини з батьками – найважливіший стимул до розвитку.

Сім'ї, в яких народилась дитина з синдромом Дауна, на ранніх етапах її розвитку часто не знаходять власних ресурсів подолання проблем, з якими вони стикаються, і змушені кардинально змінювати стиль свого життя.

Унаслідок появи дитини з хромосомним порушенням відносини в середині родини, а також контакти з соціумом деформуються. Причини порушень пов'язані з психічними особливостями дитини, а також колосальним навантаженням, яке несуть члени сім'ї у зв'язку з довготривалим стресом. Батьки відчують безпорадність в ситуації, що склалася. Їхнє становище можна охарактеризувати як внутрішній (психологічний) і зовнішній (соціальний) глухий кут. У зв'язку з цим виникла потреба вивчення цього питання для створення програм соціально-психологічного супроводу сімей, що виховують дітей з синдромом Дауна.

Рефлексія щодо власного досвіду трирічної роботи в ГО ДФОЦІ «Соціум», керівництво Дитячим фізкультурно-оздоровчим реабілітаційним центром для дітей з порушеннями психічного та розумового розвитку від 0 до 6 років «Соціум», а також наявність в родині дитини з синдромом Дауна дозволяють стверджувати, що важливим складником реабілітації таких дітей є психологічна та соціальна допомога їхнім батькам, які зазнають значного емоційного стресу. Окрім цього, стигматизація в соціумі створює внутрішній конфлікт у батьків, що виховують дітей з когнітивними розладами, і це призводить до аутостигматизації та відсторонення від здорової активної суспільної позиції. Відтак до завдань соціальної роботи з цими сім'ями можна віднести допомогу в подоланні кризових ситуацій, сприяння формуванню адекватної батьківської позиції та гармонізації взаємовідносин у родині, допомогу в соціальній адаптації як дитини, так і членів її сім'ї, мотивацію батьків до розвитку та, насамперед, поширення інформації щодо людей з порушеннями такого типу. Комплекс втручань на рівні сім'ї та громади має призвести до зменшення стигми і дискримінації, що, в свою чергу, вплине на зменшення тиску на родини, які виховують таких дітей, отже стане запорукою їхнього сталого розвитку.

ЯКІСТЬ ТРУДОВОГО ЖИТТЯ ЯК КРИТЕРІЙ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Анастасія Шихненко, студентка НУБіП України

Науковий керівник: Євгеній Ланченко

Якість трудового життя – це багатоаспектне явище, яке залежить від об'єктивних факторів (можливості задоволення людських потреб та інтересів у певних соціально-економічних умовах розвитку суспільства), так і від різноманітних суб'єктивних факторів (соціально-психологічних, соціокультурних, ментальних, релігійних тощо).

Нині в багатьох країнах світу приділяють велику увагу зайнятості, оплаті і охороні праці для робітників. Функціонують відповідні державні органи влади й громадські організації, які захищають інтереси робітників. Більшу половину життя людина знаходиться на роботі, тому якість трудового життя – це пріоритет для соціальної політики України. Зрозуміло, що якість трудового життя у кожної людини різна, кожен по-своєму її усвідомлює й оцінює, оскільки різняться погляди, інтереси і потреби, але головні серед них все ж таки наступні:

- 1) Здоров'я людини та її близьких.
- 2) Індивідуальне розвиток шляхом навчання.
- 3) Зайнятість і якість трудового життя.
- 4) Час і дозвілля і саморозвиток.
- 5) Можливість придбання товарів і користування послугами.
- 6) Особиста безпека і правові органи, громадські можливості і соціальна активність.

Оцінку якості трудового життя можна провести з трьох позицій:

- 1) З позиції робітника: задоволеність працею і здатність до кар'єрного росту; умови праці і психологічний клімат; саморозвиток і змістовність праці.
- 2) З позиції роботодавця: ефективність праці і швидка адаптація, відсутність трудових непорозумінь; трудова дисципліна і співпадання мети підприємства із метою працівника.
- 3) З позиції суспільства: якість і рівень життя (доступність до адекватного споживчого кошика); якісна робоча сила і соціальний захист робітників і сімей їх; соціальна адаптація і показники задоволеністю життя.

Сьогодні не стоїть на місці і тому робітник має розвиватись в ногу із сучасними змінами. На сьогодні роботодавці цінують в працівниках креативність, професійні навички та особисте зростання, інноваційні підходи до розвитку функціонування підприємств, повагу до підприємств та оточуючих колег тощо. Проте не варто забувати, що для утримання робітників підприємство має створити всі належні та сприятливі умови для задоволення їх потреб та інтересів, тому що це основна складова якості трудового життя.

Якість трудового життя не можливо визначити за допомогою лише одного показника. Якість трудового життя вимірюється визначеним комплексом економічних і

соціальних показників, які відображають умови життя робітників та їх добробуту. Тобто, високу якість трудового життя можна охарактеризувати такими показниками:

- робота має бути цікавою саме для конкретного працівника;
- мають бути створені умови для безперервного навчання, постійного професійного зростання, розвитку здібностей працівників;
- винагорода і визнання праці мають бути справедливими та сприйматися як такі;
- умови праці мають відповідати санітарно-гігієнічним нормам;
- нагляд з боку керівництва має бути мінімальним, однак здійснюватися завжди, коли в ньому виникає необхідність;
- працівники повинні брати участь у прийнятті рішень, що стосуються їх роботи та їх частин;
- мають бути забезпечені гарантії роботи та дружні взаємовідносини в трудовому колективі, на належному рівні має бути побутове та медичне обслуговування працівників тощо [Панчук А.А. *Методологія оцінки якості трудового життя працівників сфери сільського господарства // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2014. № 2. С 408-417*].

Зокрема показники якості трудового життя працівників сільської місцевості нині не відповідають сучасним вимогам, що є наслідком глибокої економічної кризи на селі, в аграрному секторі економіки, зокрема у тваринництві як трудомісткої галузі, яка вимагає залучення великої кількості робочої сили. Це свідчить передусім про невисоку дієвість та незадовільний стан соціально-трудових відносин, про необхідність вирішення проблеми підвищення соціальної та економічної ефективності сільськогосподарського виробництва продукції [Городецька Л.О. *Проблеми оцінки стану і ступеня розвитку соціально-трудових відносин // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2009. №27. С. 242*]. Зрозуміло, що кожен роботодавець має піклуватись про свого працівника і постійно прагнути кращих умов праці. Сільськогосподарські роботи мають сезонний характер, тому працівники аграрної сфери АПК мають деякі проблеми щодо стабільності як в роботі так і в доходах.

Підсумовуючи вищезазначене, можна сказати, що до якості трудового життя в сільському господарстві входять такі критерії:

- рівень заробітної плати (по відношенню до середньої по країні, промисловості тощо, темпи збільшення, диференціація між працівниками);
- стан зайнятості (стабільність, захищеність, гарантованість, сезонність);
- умови праці (санітарно-гігієнічні тощо);
- режими праці й відпочинку;
- охорона праці (професійні захворювання, травматизм);
- відносини в трудовому колективі (співробітництво чи конкуренція);
- корпоративна соціальна відповідальність (підтримка соціальних програм розвитку й підтримки працівників);
- участь у прийнятті рішень щодо розвитку підприємства (партисипативні відносини).

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИДІЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО ПРИМУСУ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

Василь Шімон, аспірант АПСВТ
Науковий керівник: Юрій Оніщук

Суспільні відносини, що виникають у процесі або з приводу переміщення предметів через митний кордон України, охороняються державним примусом, який застосовується уповноваженими органами публічної влади до порушників норм митного законодавства з метою дотримання правопорядку і дисципліни у митній сфері.

Державний примус у сфері державної митної справи є складним соціальним явищем та вирізняється своєю специфікою. Це зумовлено тим, що головною специфічною ознакою митних правовідносин є їх комплексний характер, тобто вони регулюються за допомогою норм різної галузевої належності, а не лише норм митного законодавства [Оніщук Ю.В. *Митні правовідносини: поняття, ознаки, види* // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2012. № 1 (56). С. 144, 147]. Комплексність галузі митного законодавства обумовлює міжгалузевий характер «конструкцій» митного регулювання [Оніщук Ю.В. *Фінансові правовідносини у митній сфері* // Митна справа. 2012. № 2 (80). С. 15]. Не є виключенням і інститут державного примусу у митній сфері, якому також властивий комплексний характер.

Особливістю державного примусу у галузі митного регулювання є те, що він може визначатися нормами різних галузей права. Примус у митній сфері являє собою систему заходів, які застосовуються уповноваженими органами щодо осіб при порушенні ними норм митного законодавства. За порушення митних правил передбачені заходи адміністративно-правового примусу [Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення 02.04.2018 р.)]. У разі переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю предметів, визначених ст. 201 Кримінального кодексу України, встановлені заходи кримінально-правового примусу [Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 02.04.2018 р.)]. У випадку невиконання або неналежного виконання зобов'язань, що пов'язані з порушенням суб'єктивних цивільних прав, під час здійснення підприємницької діяльності у митній сфері, визначені заходи цивільно-правового примусу [Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 02.04.2018 р.)]. Є також достатні підстави стверджувати і про існування заходів фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи.

Прояви фінансово-правового примусу у митній сфері простежуються у відносинах щодо невиконання або неналежного виконання обов'язку із сплати митних платежів та порушення порядку здійснення валютних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Правовий механізм митних платежів та застосування примусових заходів у разі несвоечасної їх сплати регламентуються як нормами податкового [Податковий кодекс

України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 02.04.2018 р.)), так і митного законодавства [Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення 02.04.2018 р.)]. Правила здійснення розрахунків в іноземній валюті у сфері зовнішньоекономічної діяльності та застосування примусових заходів у разі їх порушення встановлено нормами валютного законодавства [Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/15-93> (дата звернення 02.04.2018 р.); Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23.09.1994 р. № 185/94-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/185/94-вр> (дата звернення 02.04.2018 р.)]. Загальновідомо, що правові основи оподаткування та валютного регулювання є інститутами фінансового права. Тому фінансово-правові норми регулюють відносини, пов'язані із застосуванням примусових заходів у разі несвоєчасної сплати митних платежів та порушення порядку здійснення розрахунків в іноземній валюті у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Ці відносини є предметом фінансового права, а саме являють собою податкові та валютні відносини, норми яких регламентують процес публічної фінансової діяльності у напрямку акумулювання доходів бюджетної системи.

Незважаючи на наявність різноманітної наукової літератури з питань митного регулювання, необхідно відмітити, що дослідники у своїх працях приділяють увагу адміністративному примусу у сфері державної митної справи [Комзюк А., Комзюк В. *Адміністративний примус як засіб здійснення митної справи в Україні // Вісник Академії митної служби України. 1999. № 4. С. 34-37*; Мудров А.А. *Адміністративно-примусові повноваження митних органів та порядок їх реалізації: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2013. 20 с.*]. На жаль, питання фінансово-правового примусу у митній сфері залишились поза увагою і серед вчених у галузі фінансового права. Тому дослідження теоретичних та практичних проблем фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи є одним із основних напрямів сучасних наукових досліджень у галузі митного регулювання.

Таким чином, поряд з іншими видами державного примусу у сфері державної митної справи, слід також виділяти і фінансово-правовий. Відсутність наукових розробок цієї проблематики негативно впливає на практичну діяльність уповноважених органів публічної влади у сфері реалізації державної митної політики. У зв'язку з цим сьогодні постає нагальна потреба у дослідженні інституту фінансово-правового примусу у сфері державної митної справи.

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ,
ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ
У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ**

Артем Штокман, аспірант АПСВТ
Науковий керівник: *Юрій Оніщук*

Будь-які рішення, дії чи бездіяльність органів публічної влади, які порушують, змінюють або припиняють права та обов'язки особи в публічно-правових відносинах, які вчинені ними при здійсненні владних повноважень, визначених законодавством, можуть бути оскаржені в адміністративному або судовому порядку.

Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності контролюючих органів у сфері державної митної справи визначено у Главі 4 Митного кодексу України [Митний кодекс України від 13.03.2012 р. // Голос України. 2012. № 73-74 (5323-5324). С. 21-62]. У ч. 2 ст. 24 Митного кодексу України встановлено, що рішення - окремі акти, якими контролюючі органи або їх посадові особи приймають рішення з питань, передбачених законодавством України з питань державної митної справи, а також задовольняють скарги, заяви, клопотання конкретних фізичних чи юридичних осіб або відмовляють у їх задоволенні; дії - вчинки посадових осіб та інших працівників контролюючих органів, пов'язані з виконанням ними обов'язків, покладених на них відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України; бездіяльність - невиконання контролюючими органами, їх посадовими особами та іншими працівниками обов'язків, покладених на них відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України, або неприйняття ними рішень з питань, віднесених до їх повноважень, протягом строку, визначеного законодавством. Однак, слід зауважити, що згідно ч. 2 ст. 24 Митного кодексу України ці правила застосовуються у всіх випадках оскарження, окрім оскарження постанов по справах про порушення митних правил, випадків, коли законом встановлено інший порядок оскарження зазначених рішень, дій чи бездіяльності, оскарження податкових повідомлень-рішень контролюючих органів, яке здійснюється у порядку, встановленому Податковим кодексом України.

Аналіз ст. ст. 25-29 Митного кодексу України дозволяє зробити висновок, що рішення, дії чи бездіяльність контролюючих органів з питань державної митної справи можуть бути оскаржені як в адміністративному, так і судовому порядку. В адміністративному порядку скарга на рішення, дії чи бездіяльність посадової особи або іншого працівника контролюючого органу подається керівникові цього органу. Скарга на рішення, дії або бездіяльність керівника митного поста подається до митниці, структурним підрозділом якої є цей митний пост. Скарга на рішення, дії або бездіяльність керівника митниці, спеціалізованого митного органу, митної організації подається до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (Державна фіскальна служба України). Вимоги до форми та змісту скарг громадян, строки їх подання, порядок і строки їх розгляду, а також відповідальність за протиправні дії, пов'язані з поданням та розглядом скарг, визначаються Законом України "Про звернення громадян" [Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/>

[show/393/96-%D0%B2%D1%80](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80) (дата звернення 20.04.2017 р.)). Рішення, дії чи бездіяльність контролюючих органів або їх посадових осіб також можуть бути оскаржені безпосередньо до адміністративного суду в порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України [Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення 20.04.2017 р.)]. Якщо рішення, дії або бездіяльність контролюючого органу або його посадової особи одночасно оскаржуються до органу (посадової особи) вищого рівня та до суду і суд відкриває провадження у справі, розгляд скарги органом (посадовою особою) вищого рівня припиняється.

Порядок оскарження постанов у справах про порушення митних правил визначений у ст. ст. 529-533 Митного кодексу України. Постанова митниці у справі про порушення митних правил може бути оскаржена до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, або до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України. Порядок оскарження постанови суду (судді) у справі про порушення митних правил визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими законами України. Отже, постанови у справах про порушення митних правил можуть бути оскаржені як в адміністративному, так і судовому порядку.

Особливості оскарження податкових повідомлень-рішень контролюючих органів з питань державної митної справи регламентовано Податковим кодексом України [Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 20.04.2017 р.)]. Згідно ст. 56 Податкового кодексу України такі рішення можуть бути оскаржені в адміністративному або судовому порядку. У разі коли платник податків вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму грошового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству або виходить за межі повноважень контролюючого органу, встановлених Податковим кодексом України або іншими законами України, він має право звернутися до контролюючого органу вищого рівня із скаргою про перегляд цього рішення. Процедура адміністративного оскарження платниками податків податкових повідомлень-рішень контролюючих органів визначена Порядком оформлення і подання скарг платниками податків та їх розгляду контролюючими органами [Про затвердження Порядку оформлення і подання скарг платниками податків та їх розгляду контролюючими органами: наказ Міністерства фінансів України від 21 жовтня 2015 року № 916. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1617-15> (дата звернення 20.04.2017 р.)]. Податкові повідомлення-рішення контролюючих органів також можуть бути оскаржені безпосередньо до адміністративного суду в порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що рішення, дії чи бездіяльність контролюючих органів у сфері державної митної справи можуть бути оскаржені як в адміністративному, так і судовому порядку. Водночас наведені вище види рішень, які можуть бути оскаржені, визначаються своєю специфікою та різними нормативно-правовими актами. Наявне на сьогодні нормативно-правове забезпечення оскарження рішень, дій або бездіяльності контролюючих органів у сфері державної митної справи має певні неузгодженості та потребує уніфікації.

ДЕСТРУКТИВНА ПОВЕДІНКА ДИТИНИ З АУТИЗМОМ ЯК ЧИННИК БАТЬКІВСЬКОГО СТРЕСУ

Єлизавета Якнюнас, студентка НаУКМА

Науковий керівник: Наталія Гусак

Батьки дітей з аутизмом більш чутливі до стресу, ніж батьки дітей з іншими порушеннями розвитку [Derguy C. et al. *The Need for an Ecological Approach to Parental Stress in Autism Spectrum Disorders: The Combined Role of Individual and Environmental Factors* // *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 2016. Vol. 46. P.1895-1905]. Аутизм – стан, що має неврологічну природу й характеризується стійким дефіцитом соціальної взаємодії й комунікації, а також наявністю обмежених, повторюваних моделей поведінки, інтересів чи діяльності [Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th ed.. Washington, DC, 2013. 947 p.]. Як правило, аутичні діти мають труднощі при невербальній комунікативній взаємодії, регулюванні поведінки у відповідному соціальному контексті, а незначні зміни у звичних вибудованих шаблонах щоденної рутини провокують у дитини фобії, стрес, підвищення рівня тривожності, що стають причиною деструктивної поведінки [Warfield M. et al. *Physician Perspectives on Providing Primary Medical Care to Adults with Autism Spectrum Disorders (ASD)* // *Journal of Autism & Developmental Disorders*. 2015. №7. P. 2209-2217]. Така поведінка дітей сприяє зростанню рівня батьківського стресу [Falk N., Norris K., Quinn M. *The Factors Predicting Stress, Anxiety and Depression in the Parents of Children with Autism* // *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 2014. №44. P. 3185–3203.].

В англomовному науковому середовищі поняття “parenting stress” і “parental stress” використовуються як відмінні. У першому випадку йдеться про батьківський стрес, що визначається як негативна психологічна реакція на вимоги бути батьками (доглядати, займатися вихованням) дитини з порушеннями розвитку. Другий термін також визначає негативну психологічну реакцію, але є більш розширеним і як конструкт складається з кількох компонентів, включаючи характеристики дитини (в тому числі поведінку), її батьків і контексту (навколишнє середовище, соціальну підтримку, ін.) [Cronin S. et al. *Parents and Stress: Understanding Experiences, Context and Responses* // *Children's mental health eReview*. 2015. URL: <http://www.extension.umn.edu/family/cyfc/our-programs/ereview/docs/parental-stress-2015.pdf>]. Саме “parental stress” є сферою зацікавленості для фахівців з соціальної роботи, оскільки передбачає системний підхід до розуміння проблеми.

Батьківський стрес характеризується підвищеною емоційною напругою, почуттям безпорадності, особистої некомпетентності у питаннях виховання дитини й бажанням ізолюватися від навколишнього світу, наявністю міжособистісних конфліктів, тривогою та ін. Стрес спонукає батьків бути менш чуйними й ласкавими зі своїми дітьми [Liu L., Wang M. *Parenting stress and children's problem behavior in China: The mediating role of parental psychological aggression* // *Journal of Family Psychology*. 2015. №29. P. 20–28]. Підсилює цей стан невизначеність щодо майбутнього дитини та сім'ї загалом. В подальшому стрес призводить до стійких порушень психічного й фізичного стану батьків [Rivard M., Terroux A., Parent-Boursier C., Mercier C. *Determinants of Stress in Parents of Children with Autism Spectrum Disorders* // *Journal of Autism & Developmental Disorders*. 2014. №44. P. 1609–1620].

Діагноз як такий не є причиною батьківського стресу – визначну роль відіграє саме поведінка дитини [Derguy C. et al. *Opt.cit.*]. Діти з розладами аутистичного спектру більш схильні до проявів деструктивної поведінки, ніж діти з іншими порушеннями розвитку, як-от ДЦП, синдром Дауна, затримка розвитку [Giovagnoli G. et al. *Behavioral and emotional profile and parental stress in preschool children with autism spectrum disorder // Research in Developmental Disabilities. 2015. №45. P.411–421*]. Дослідження доводять, що близько 40% дітей демонструють проблемну поведінку [Shawler P. Sullivan M. *Parental Stress, Discipline Strategies, and Child Behavior Problems in Families With Young Children With Autism Spectrum Disorders // Focus on Autism and Other Developmental Disabilities. 2015. №32. P.142–151*].

Чинниками деструктивної поведінки часто є фізичний стан (відчуття болю або дискомфорту), а також тривожність, ситуативні побоювання, фобії, відчуття голоду, порушення діяльності сенсорних систем. Таким чином дитина, перебуваючи в стані стресу й дезорієнтації, неможливості соціально прийнятним шляхом озвучити свою потребу, щоб отримати допомогу зі сторони дорослого, шукає інші шляхи її задоволення. Серед зовнішніх проявів вирізняють непокору, опозиційну поведінку, відмову слідувати інструкціям [Shawler P. Sullivan M. *Opt.cit.*], прояви фізичної агресії, дратівливості й млявості [Curtin C. et al. *Food Selectivity, Mealtime Behavior Problems, Spousal Stress, and Family Food Choices in Children with and without Autism Spectrum Disorder // Journal of Autism and Developmental Disorders. 2015. Vol. 45. P. 3308–3315*], неконтрольовані спалахи гніву чи роздратування, аутоагресію з самопошкодженнями [Iadarola S. et al. *Teaching Parents Behavioral Strategies for Autism Spectrum Disorder (ASD): Effects on Stress, Strain, and Competence // Journal of Autism and Developmental Disorders. 2017. Vol. 46. P. 1-10*] тощо.

При розробці тренінгів і програм втручання для батьків, які виховують дитину з аутизмом, важливо ставити за мету навчити подружжя свідомому батьківству, що спонукає аналізувати ситуацію і передумови такої поведінки у дитини, щоб її унормувувати. Згідно з дослідженнями використання концепції свідомого батьківства зменшує рівень прояву агресивної поведінки у дітей та підвищує рівень задоволеності батьків процесом виховання й взаємодії з дітьми [Singh N. et al. *Mindfulness-Based Positive Behavior Support (MBPBS) for Mothers of Adolescents with Autism Spectrum Disorder: Effects on Adolescents' Behavior and Parental Stress // Mindfulness. 2014. №5. P.646–657*].

Узагальнюючи, слід зазначити, що особистісні характеристики дитини сприяють підвищенню рівня батьківського стресу. Найбільш визначальний вплив на стан батьків має деструктивна поведінка дитини. Для мінімізації наслідків батьківського стресу необхідно, в першу чергу, застосовувати інтервенції, спрямовані на покращення стану дитини з розладами аутистичного спектру, визначаючи й усуваючи при цьому глибинні причини деструктивної поведінки. Навчання батьків способам ефективної взаємодії з дитиною, способам розпізнавати стрес і долати його є пріоритетними напрямками інтервенцій для фахівців з соціальної роботи.

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Юлія Ярмоленко, к. е. н., доцент АПСВТ

Світовим суспільством визнано, що найкращим способом забезпечення умов продовження життєдіяльності теперішнього і майбутніх поколінь є сталий розвиток. Посилення глобалізаційних процесів, орієнтація України на інтеграцію до європейського простору вимагають брати на себе зобов'язання щодо дотримання принципів сталого розвитку. Аграрний сектор, на відміну від багатьох інших галузей, демонструє ознаки зростання, має особливий статус в національній економіці, тому тенденції сталості його розвитку визначатимуть загальний характер функціонування економіки. Багатофункціональність аграрного виробництва, яка визнається вітчизняними економістами-аграрниками та становить основу європейської аграрної політики, вимагає досягнення та підтримки збалансованості всіх його компонент: економічного зростання, забезпечення продовольчої безпеки, збереження навколишнього середовища, розвитку сільських територій. Безальтернативність у виборі шляху поступу аграрного сектору економіки на користь розвитку на засадах сталості проявляється дедалі очевидніше. Ключові пріоритети розвитку сільського господарства у цьому напрямку зафіксовані у Стратегії розвитку «Україна – 2020» [*Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2013 № 806 р.*].

Унаслідок останніх змін в економічній та політичній сферах починає нівелюватися позитивна динаміка, сталого розвитку аграрного сектору національної економіки. Потенціал сталого розвитку досліджуваної галузі реалізований лише наполовину [Котвицька Н.М., Ревуцька А.О., Смолій Л. В. *Сталий розвиток аграрного сектору економіки України: таксономічний аналіз тенденцій // Актуальні проблеми економіки. 2016. № 11. С. 107-116*]. Основними стримуючими чинниками в економічній сфері є скорочення обсягів інвестування та чисельності суб'єктів господарювання в галузі, а це призвело до зниження валової продукції сільського господарства; в соціальній сфері – до високого рівня безробіття та низького рівня доходів і несприятливим соціально-побутовим умовам проживання сільського населення; в екологічній сфері – до недостатнього фінансування екологічних програм та скорочення заходів з відновлення продуктивності земель сільськогосподарського призначення.

На часі – розробка системи механізмів економічного забезпечення реалізації концепції сталого розвитку аграрного виробництва України. Одним з важливих інструментів у цієї системі є кредитне забезпечення аграрного виробництва. З погіршенням фінансового стану банківської системи, доступ до кредитних ресурсів для вітчизняних сільськогосподарських виробників був обмежений. За різними оцінками, в Україні частка банківського кредитування займає менше 20% обігових коштів аграрного сектору, а у розвинутих країнах вона досягає 70%. Ставка за кредитами для сільського господарства у 2017 році перевищувала 19%, що вище, ніж середня відсоткова ставка за кредитами по економіці. Здебільше це короткострокові кредити, які видавалися для поточних операційних потреб діяльності аграрного сектора (підготовка до посівної з закупкою добрив, насіння, палива, кормів, посадкового матеріалу тощо), а не

довгострокові. За програмою підтримки аграріїв на 2018 рік передбачається здешевлення кредитів. Так, планується компенсація частини тіла кредиту, залученого на будівництво тваринницьких комплексів, що формує ефективну ставку на рівні 3%. Крім того, передбачається відшкодування вартості введених в експлуатацію тваринницьких комплексів, збудованих за власний кошт, а також здешевлення позик для проектів, що реалізуються в сфері аквакультури, вівчарства, козівництва тощо [Уряд схвалив програми підтримки аграріїв на 2018 рік. URL: <http://www.minagro.gov.ua/node/25288>].

Іншим важливим інструментом, є цінове регулювання, яке повинно забезпечувати стабільність цінової ситуації на аграрному ринку. З цією метою у 2005 році в Україні було створено Аграрний фонд, метою діяльності якого є забезпечення сільгоспвиробників позиками від імені держави шляхом форвардних закупівель і формування запасів з метою регулювання внутрішніх цін на продовольчі товари. І як свідчать дані діяльності цього фонду, то він, в межах своєї форвардної програми, надавав фінансову допомогу як великим, так і дрібним господарствам.

Велике значення в системі механізмів економічного забезпечення має й такий інструмент як оподаткування. До 1 січня 2017 року для сільгоспвиробників застосовувався спеціальний режим оподаткування, який відіграв позитивну роль у їх розвитку. Так, за період 2005-2015 рр. обсяг державної підтримки за рахунок такого режиму справляння збільшився з 3,8 млрд. грн. до майже 20 млрд. грн. Іншим податком, який стягувався з сільськогосподарських виробників, був фіксований сільськогосподарський податок (з 1.01.2015 р. єдиний початок четвертої групи спрощеної системи оподаткування). За період 2005-2015 рр. розмір пільг завдяки використанню ФСП постійно збільшувався і склав у 2015 році майже 4 млрд. грн., тоді як у 2005 році їх величина становила лише 1,4 млрд. грн. З 1 січня 2017 року цей режим скасовано і введено систему дотацій для сільськогосподарських товаровиробників як альтернативу спеціальному режиму.

Покращення інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному виробництві суттєво підвищить рівень економічного забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва. Але ж для цього необхідно удосконалення механізму залучення інвестицій. Інвестиції в аграрний сектор дозволять впроваджувати інноваційні розробки в сільському господарстві та забезпечить створення сприятливих умови для просування вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку, підвищить конкурентоздатність аграрного сектору і життєвий рівень сільських жителів. На даному етапі розвитку аграрного виробництва визначальна роль у покращенні інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні має належати державі. Під час дослідження виявлено позитивну тенденцію до збільшення бюджетних видатків на розвиток аграрного виробництва. Так, у 2016 році вони становили 0,4 млрд. грн., у 2017 - 5,5 млрд. грн. а у 2018 планується 6,3 млрд. грн. [Уряд схвалив програми підтримки аграріїв на 2018 рік. URL: <http://www.minagro.gov.ua/node/25288>]. Але ж ця підтримка продовжує залишатися дуже низькою у порівнянні з європейськими країнами, де вона становить від 175 до 1345 євро/га с/г., а в Україні – лише 40 [European Union. URL: http://europa.eu/pol/financ/index_en.html].

ШКІДЛИВІ ВЕРСІЇ МУЖНОСТІ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК: ВІДМОВА ЯК УМОВА?

Алла Ярошенко, аспірантка АПСВТ
Науковий керівник: Тетяна Семигіна

Епідемія ВІЛ та СНІДу в Україні поставила перед соціальною роботою складні комплексні питання, пов'язані з особливостями міжгендерних відносин та їхньою роллю в інфікуванні ВІЛ. Міжнародні професійні організації пріоритетними напрямками соціальної роботи визначили узгодження діяльності в цілому та впроваджуваних програм зокрема із ініціативами зі сталого розвитку, сприяння рівності й посилення визнання важливості людських відносин [*The global agenda for social work and social development: commitments to actions. IFSW, IASSW, ICSW, 2012. 6 p.*]. Стратегія ЮНЕЙДС на 2016-2021 роки спрямована на досягнення цілей сталого розвитку і розглядає дотримання прав людини та гендерну рівність серед головних принципів побудови роботи з прискорення заходів для припинення епідемії ВІЛ та СНІДу. У стратегії наголошено на важливості докладання спільних зусиль жінками й чоловіками у справі пропаганди здорових гендерних норм і припинення гендерно зумовленого насильства [*UNAIDS 2016-2021 strategy: on the fast-track to end AIDS. Geneva: UNAIDS, 2015. 120 p.*]. З огляду на актуальність проблеми метою цієї розвідки є аналіз тенденції включення чоловіків до програм і політик у відповідь на епідемію ВІЛ.

В сучасних інтервенціях із профілактики ВІЛ чоловіки розглядаються і як статеві партнери, і як клієнти з власними потребами. З одного боку, чоловіки є носіями традиційних уявлень про маскуліність, які сприяють збереженню гендерної нерівності та підвищують їхню уразливість до ВІЛ-інфекції. Гендерні норми асоціюють з мужністю модель сексуальної поведінки, пов'язану з домінуванням, контролем і ризиком, що призводить до практики паралельних сексуальних партнерств і незахищених контактів. Дослідження виявили, що чоловіки, які не поділяють ідей гендерної рівності, з меншою ймовірністю тестуватимуться на ВІЛ [*Men, boys and AIDS: reframing the conversation // UNAIDS. 09 December 2015. URL: http://www.unaids.org/en/resources/presscentre/featurestories/2015/december/20151209_men-HIV (дата звернення: 20.04.2018)*]. З іншого боку, чоловіки й хлопці можуть стикатися з сексуальним і гендерним насильством та з нереалістичними вимогами до себе. Це спонукає порушити питання впливу шкідливих версій мужності на міжгендерні відносини, а також торкнутися таких аспектів проблеми, як соціальні очікування, гендерні відмінності в процесі соціалізації та нерівний розподіл влади всередині популяції представників чоловічої статі різних вікових категорій в контексті епідемії ВІЛ. У разі, коли чоловіки кидають виклик жорстким і несправедливим нормам, що обмежують жінок і дівчат, їх подолання позитивно впливає на якість життя самих чоловіків і хлопців, зокрема, в галузі сексуального здоров'я. Можливість задоволення соціальних потреб чоловіків і хлопців не суперечить ідеї гендерної рівності, а може зробити їх союзниками жінок та розширити їхню участь у гендерному мейнстрімі [*Adolescent boys and young men: Engaging them as supporters of gender equality and health and understanding their vulnerabilities. Washington, D.C.: Promundo. New York: UNFPA, 2016. 88 p.*]. Усвідомлення чоловіками вигоди від альянсу з жінками для задоволення спільних інтересів і створення нових цінностей є опорою для побудови інтервенцій. Подібна позиція може бути проілюстрована заявою фемініста, прем'єр-міністра Канади Д. Трюдо відносно

гендерної рівності: «Коли ми всі рівні, то всі ми більш вільні» [Trudeau J. *Why I'm raising my kids to be feminists* // Marie Claire. 11 October 2017. URL: <https://www.marieclaire.com/politics/a12811748/justin-trudeau-raising-kids-feminist> (дата звернення: 20.04.2018)].

Емпауермент пов'язують із набуттям жінками контролю над власним життям, із умінням артикулювати й активно відстоювати свої потреби та інтереси. Це не означає, що чим більше прав і можливостей отримують жінки, тим автоматично менше їх буде у чоловіків. Йдеться не про «захоплення» влади, а швидше про альтернативні її форми, зосереджені на використанні індивідуальних і колективних сильних сторін для досягнення спільних цілей без примусу й домінування: *power to* – влада для змін, *power with* – влада для партнерства і *power from within* – влада для стійкості [Important concepts underlying gender mainstreaming // UN Women. August 2001. URL: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/factsheet2.pdf> (дата звернення: 20.04.2018)]. Рух у напрямку «перетворювального партнерства» включає вирівнювання балансу не тільки владних повноважень, а й відповідальності. Для багатьох чоловіків інтерес до гендерних питань базується на стурбованості щодо наслідків нерівності для жінок і дівчат, які є поруч у їхньому житті. Надання чоловікам більшого доступу до участі у сферах охорони здоров'я дітей та жінок, перинатального супроводження і догляду за дітьми створює умови для розширення простору, який сприяє трансформації поглядів [Men, masculinities, and changing power: a discussion paper on engaging men in gender equality from Beijing 1995 to 2015. MenEngage Alliance, UN Women, UNFPA, 2014. 58 p.].

Забезпечення сталого та ефективного надання послуг у сфері ВІЛ-інфекції висуває перед соціальними працівниками складні завдання перегляду власних суджень щодо фемінізму і гендерних питань. На якість та кількість надання соціально-психологічних послуг у ВІЛ-сервісних організаціях серед іншого впливають моральні судження фахівців та їхні уявлення про гендерні відмінності у проявах сексуальної поведінки, очікування щодо цноти й ставлення до альтернативних сексуальних практик. Зустріч соціального працівника і користувача послуг не є гендерно нейтральною – це зіткнення по-різному сконструйованих гендерів, яке може включати у тому числі виміри традиційного нерівного розподілу влади. Через те особливого значення набувають навички індивідуальної рефлексії фахівця, здатність поставити під сумнів свої гендерні стереотипи і скерувати особисті цінності в такий спосіб, щоб вони були підпорядковані професійним. Адже соціальних працівників розглядають як «совість громади», згідно з визначенням Міжнародної федерації соціальних працівників (IFSW), тому від них очікують дотримання принципів соціальної справедливості та гендерної рівності.

Отже, сьогодні є потреба в реалізації гендерно-усвідомлених політик і програм у галузі профілактики, догляду та підтримки у зв'язку з епідемією ВІЛ, які залучають чоловіків. Перетворювальні інтервенції мають на меті трансформацію міжгендерних відносин, а також визнання й посилення гендерно справедливих норм. Відтак у перспективі сталого розвитку наразі у соціальній роботі актуальності набуває впровадження інструментів і підходів, що передбачають аналіз шкідливих версій мужності і, водночас, стереотипних уявлень щодо жіночності.

Академії праці, соціальних відносин і туризму

Наукове видання

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

***Збірник матеріалів
конференції молодих науковців***

Комп'ютерна верстка — ФОП Самсон О.М.

Свідоцтво В01 №566073 від 04.11.2002 р. тел. 050-355-21-20

Видавництво «Академія праці, соціальних відносин і туризму»

Свідоцтво КВ № 21787-11687ПР від 21.12.2015 р.

м. Київ, Кільцева дорога, 3-А, Київ-187,

МСП, 03187, Україна, тел./факс (044) 526-15-45; e-mail: edit@socosvita.kiev.ua